

„Szembe kell néznünk azzal, hogy személy szerint valljuk-e, betartjuk-e azokat a normákat, amelyeket joggal kér számon rajtunk akár egyházi közösségünk, akár a minket körülvevő társadalom.”

Égtájéoló ▶ 3. oldal

„Számunkra, protestánsok számára a »szent« hitvallásunk szerint mindenképp közösséget jelent, de Szent István tisztelete sosem volt kétséges a szemünkben: nem könyörögtünk hozzá, de tudtuk mindig, hogy a mai napig hatnak tettei.”

Múltidézés – jelen időben ▶ 5. oldal

„A személyesen is megtapasztalt isteni hűséget és gondviselést hirdetem másoknak is. Ennek hírért igyekeztem közvetíteni azoknak, akik hozzám fordultak örömmel, bánatukkal.”

Találkozás Bálintné Varsányi Vilma nyugalomra vonult lelkésszel ▶ 15. oldal

Nézz a keresztre! ▶ 2. oldal

Közkinccsé váló értékeink ▶ 3. oldal

A határnyitás 25. évfordulóján ▶ 9. oldal

Légy te is templomépítő! ▶ 13. oldal

Kötcsei mintagazdaság... ▶ 16–17. oldal

Melléklet: ÚTTÁRS – magyar evangéliumi lap

Jól megjelölte ezt az ezredévet: kereszttel írta rá kemény nevét, mint halhatatlan győzelmi ék. Alapkő lett, de kőnél súlyosabban vetette el az épülő falakban toronyszökkentő, férfias hitét.

(...)

Hát róla zengjen most a lelkes ének! Uram, téged dicsérünk általa, mert ő volt a te választott edényed, apostolod; híved s a föld sava. És ő volt ama bibliai sáfár, kire be jó, hogy éppen rátaláltál, midőn megvirradt napunk hajnala!

Tűz Tamás:
Szent István király

Országépítő, államalapító, bölcsőfaragója a hazának. Mennyi mindennel illették István királyunkat, és az eltelt évszázadok alatt csak szaporodtak a dicséretetek. Ilyen hosszú idő után is említjük, idézzük komoly és bölcs szavait. Nem könnyű olyat alkotni, ami megmarad...

Hunyt szemem elé vetitem Magyarországot: városait, csendes falvait, kanyargó folyóit, zöldüveg-tükrű tavait, alacsony-szép hegyeit, apát-ságait, vihar verte templomait... Még mindig gyönyörűség ez az ország – és működik. Szét-szaggatták földjét, de fénylő búzatabláit ragyognak, rég nincs tengere, de nem vált sivataggá. Nagy bátorság kellett alapítani egy országot. Erős kőpillérekre építeni, hogy megmaradjon világhárokban. Népmentéssel, a hit által. Szigorral, vasmarokkal, a kereszt jelével, csak hogy szét ne hulljunk mint oldott kéve.

„Ha István király nem csap oda olyan kemény durunggal a pogány énekeket éneklő magyarok szájára – írta Csoóri Sándor –, a kétféle kultúra: a nomád és a keresztény más nyomokon indul el, másféle nászban olvad össze. Az istváni tiltás erős hagyomány maradhatott, mert még Anonymus is vadul suhintgat a keresztény világnézetten kívül csámolygó énekmondók, meseszövk és bájosok felé. A keresztény egyetemesség magasából ítéli el, ami tegnapi, ami barbár. Írni latinul ír. A császárok viszont magyarul beszélnek. Nélkülük ma nem volna nyelvünk.”

Az utóbbi fél évszázadban ugyan sokat romlott, de ajkunkon még a szó. Él gyönyörű anyanyelvünk, ostyaként olvadnak el szánkban legszebb szavaink. Énekeljük a régi moldvai népdalt: „Ó, Szent István, dicsértéssel, / Menny és földön tiszteltéssel, / De főképpen nekünk ma, / Mint országunk istápjá.” Jó hallgatni öreg templomokban, különösen, ha gyerekek röptik az ódon-szép dallamokat. Jó dolog itt lakni, hol erős kéz rakta le az alapokat.

István király küzdelmes élete átível évszázadokon. Nagy áldozattal van államunk. Még mindig, már újra. Elbukva annyiszor, föltámadva ezerszer. Az elmúlt napokban első királyunkat kerestem. Múzeumok, emlékhelyek lépcsőin megpi-

István király ünnepén

henve gondoltam rá. Visszapergetve az időt oda-repítettem magamat a közelébe. Sokáig álltam a koronázási palást előtt is. Néztam a féltve őrzött és védett ruhadarabot, az aranyszálás hímzéssel készült arcot. Az idő marta, megfakult vonásokat. Ki volt ez a férfi? Kemény ember? Jövőbe látó, aki akarta és remélte, hogy el is jutunk odáig? A palást eredetileg harang alakú miseru-

ni, a szülőket utánozni. Aki ugyanis megveti, amit megszabtak atyai elődei, az isteni törvényekre sem ügyel.”

István király ünnepén se feledjük a nem szűnő vitát, mit is köszönhetünk nagy királyunknak. A vitázók mindkét táborában a legszélsőségesebb írások jelentek már meg, hangzottak el történelmi tényeket mellőző álláspontok. Hívom segítség-

KUN EVA (EVANGÉLIKUS) GRAFIKUSMŰVESZ RAJZAI

hának készült, melyet a rajta olvasható felirat szerint István király és Gizella királyné készíttetett és ajándékozott a Fehérváron lévő Szűz Mária egyháznak Krisztus megtestesülésének 1031. esztendejében. A főalak mellett a trónoló Jézus, Gizella és Szent Imre herceg.

Idézzünk néhány sort az Imre hercegnek írt Intelmekből: „A legnagyobb királyi ékesség, az én tudomásom szerint, a királyelődök után jár-

sét... elrendelte, hogy minden tíz falu építsen magának templomot. (...)

Az új rendet két törvénykönyv szentesítette. Ezekben intézkedett István király az egyház működésének biztosításáról, a királyi és magántulajdon védelméről... Magyarország... jogbiztonság tekintetében az élre került középkori Európában. Ennek eredményeképpen Európa minden részéből megindult a bevándorlás Magyarországra, és itt a legkülönbözőbb nemzetiségűek, vallásúak és foglalkozásúak megtalálták boldogulásuk helyét. (...)

1018-ban... István király megnyitotta a Jeruzsálembe vezető szárazföldi zarándokutat Magyarországon át. (...)

István, a templomépítő és törvényhozó a csatatéren is sikeresnek bizonyult; minden hadjáratban győztes maradt. (...) István király az őszintén és mélyen vallásos uralkodók közé tartozott.”

Amíg arcát néztem a koronázási paláston, belém villant: mi lenne, ha az idő palánkja mögül elém lépne nagy királyunk. Vajon mit szólna mai világunkhoz? Gyűlölködésünkhöz, közönyösségünkhöz? Mi lett belőlünk, hová jutottunk?

Az 1989-es fordulat után nekünk is bátran kellett volna történelmi leltárt készítenünk. Milyen állapotban vészeltük át az utóbbi fél évszázadunkat? Sikeres volt Árpád, Géza, István király, Hunyadi Mátyás uralkodása; sikertelen Mohács-tól a háborúkon át a szovjet csapatok kivonulásáig tartó időszak. Ebből következik, hogy valamiféle újjászületésnek kellett volna kezdődnie. És ez a nemzet új útja is lehetett volna, teremtő és újjászülető.

Az a történelmi pillanat, fényes idő nem hozható vissza. A sok csalódás elraktározódott a lelkünkben. Nagy várakozással figyeltem az eseményeket, és be kell látnom, nem az történt, amire vártam. Pusztul az ország, öreg a nemzet, kevés gyermek születik. De mostanság mintha... Talán a hívő emberek áldozatos életükkel, példamutatással kilendítik holtpontjáról Szent István jobb sorsra szánt országát, amelyet mi – csakis mi – imáinkban is úgy említettük: hazánk.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Oratio œcumenica

Úr Jézus Krisztus! Látod, milyen nagy szükségünk van a te bűnbocsátó kegyelmedre. Nélküled az életünkben minden romba dől, szétesik, meghal. A szívünk tele van békétlenséggel, erőtlenséggel, pártoskodással, meg nem értéssel. Bűnünk következménye, hogy ember emberre, nemzet nemzetre támad gondolatban, szóban és tettben. Palesztinában, Ukrajnában, Irakban egyre több emberéletet követelnek az öngazságok és az öngazolások viszályai. Te szabadítóként jöttél a háborúságokkal megkötözött világba, hogy beragyogd a halál sötétjét, hogy ördögi köreinkből oldozz minket. Kérünk téged, hozd el békességedet és a megbocsátás örömeit, a harcoló felekhez. A te fényed oszlása a gyűlöletet, és gyógyítson ott, ahol csak az elhordozhatatlan sebek fájdalmi uralkodnak. Teremtsd meg a békességet, ahol a széthúzás az úr! Te fékezd meg a gonosz pusztító erejét. Irgalmazz nekünk!

Megszentelő, megerősítő áldásodat kérjük egyházadra, gyülekezeteinkre is. Te azért jöttél, hogy bizalomra ébressz sokakat mennyei Atyánk iránt, mert nélküle mind halottak vagyunk bűneinkben, hitelenségünkben. Nem akarod, hogy kárhozatban legyen részünk. Ezért a szeretetedért kérünk, küldd el Szentlelkedet, hogy tanítványaid bizonyágtételein keresztül egyre többen hallhassák meg evangéliumod drága üzenetét. Teremtsd meg sokakban a hit csodáját, hogy egyre többen ismerjék fel benned életük megváltóját, Krisztusát! Te készíted ezeket a szolgálatokhoz alkalmakat, helyeket! Tégy bennünket is alkalmassá a szolgálatra. Látsszon meg életünkön is, hogy nem e világból, hanem a te kegyelmedből vagyunk, élünk! Te adj nekünk ehhez a küldetésünkhöz hitet, bátorságot és erőt!

Szeretetedbe ajánljuk legkisebb közösségeinket, a családjainkat is. Te maradj velünk a szabadságunk ideje alatt is. Add, hogy kikapcsolódásunk közepette ne csupán önmagunkra és egymásra, hanem rád is figyeljünk, hogy igazán töltekezhessünk. Légy velünk, hogy a pihenéskor is arra törekedjünk, ami kedves előtted, amiben növekedhetünk. Add, hogy most is a te neved drága ismeretére nevelhessük gyermekeinket, hogy az ő életükben is te légy az Úr. Te őrizd meg szereteteinket a testi, lelki veszedelmektől. Ragyogtasd ránk szeretetedet. Jöjj, Jézusunk! Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„De amikor azt tanácsolod, hogy a keresztyének minden körültekintés nélkül fáradozzanak munkájukban, s arra szólítod fel őket, hogy az örök üdvösség elnyerésének kérdésében legyen számukra közömbös, hogy mire képesek, és mire nem – ez már valóban megbocsáthatatlan. A keresztyének ugyanis nem fogják tudni, hogy mit tegyenek, ha nem tudják, hogy mire képesek. Ha pedig nem tudják, hogy mit tesznek, képtelenek lesznek a bűnbánatra, amikor vétkeznek. A bűnbánat nélkül azonban vétük megbocsáthatatlan. Íme, ide vezetted a te híres, mértéktartó és mindent és mindenkit elbizonytalanító teológiád!”

▶ Luther Márton: A szolgálai akarata (Jakabné Csizmazia Eszter, Wellter Ödön, Wellter Sándor fordítása)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 10. (JERUZSÁLEM) VASÁRNAP – JN 8,21–30

Nézz a keresztre!

„Ti lennétek származtok, én pedig fentől származom; ti e világból származtok, én nem e világból származom. Ezért mondtam nektek, hogy meghaltok bűneitekben: mert ha nem hisztek, hogy én vagyok, meghaltok bűneitekben.” Kemény beszéd.

Ezen a vasárnapon évről évre arról emlékezünk meg az anyaszentegyház, hogy Kr. u. 70-ben beteljesedett Jézusnak a mai nap ógyházi evangéliumában (Lk 19,41–48) olvasható, Jeruzsálemtől szóló próféciaja. Titus légioi hosszú és keserves ostrom után 70 augusztusában elfoglalták Jeruzsálemet; a várost elpusztították, a templomot lerombolták és felégették.

Idén János evangéliumából olvasuk fel Jézus szavait, amelyek az akkori hallgatóságra nézve Jeruzsálem pusztulásának napján váltak valóra. A Jézussal vitatkozó, őt mindenestül elutasító írástudókról és farizeusokról, a nép vallási és szellemi vezetőiről van szó, akik nem ismerték fel Jézusban az Istentől küldött Messiást, ezért azon a napon bűneikben kellett meghalniuk. Elutasításuk egyik fő oka az volt, hogy Jézus az isteni hatalmát és küldetését nem a rómaiak kiűzésével akarta bizonyítani. Ezért a leghezugszabb vád alapján – mint „Róma elleni lázadó” – halálra ítélték Pilátussal, és helyette olyan messiást vártak, aki valóban szabadságharcot indít a rómaiak ellen.

Ez a várakozásuk a Kr. u. 65-ben kiobbant – a Josephus Flavius művéből „zsidó háborúként” ismert – szabadságharc idején már-már beteljesülni látszott. Hiszen a római légio évek óta a Rómában dúló és a birodalomnak kevés híján végső pusztulását okozó polgárháborúval voltak elfoglalva. Ezért nem volt se idejük, se lehetőségük a Jeruzsálemben elsi-

getelődött római helyőrséggel, de még a segítségére siető szíriai prokonzul seregével is könnyen leszámoló és a Júdea függetlenségét kinyilvánító szabadságharcosok ellen komolyabb erőt összevonni. Erre csak 70-ben kerülhetett sor, amikor Vespasianus Rómában konszolidálta a hatalmát, és fiát, Titust bízta meg a zsidó szabadságharc leverésével. Ekkor szinte szó szerint beteljesedtek Jé-

dos nyomán aztán az elmúlt kétezer év hívó keresztyénei is a Golgota keresztyéjére tekintve vallják, hogy Jézus valóban Isten Fia, és az ő tanítása Isten tanítása, amelyet a hívőknek egész életükben követniük kell.

Jézusnak ez a jövője tehát másokon teljesült és teljesül be, mint akiknek mondta. Amíg az ítéletes prófécia azokon vált valóra, akik hallották, addig az üdvösség ígéretét hor-

A VASÁRNAP IGÉJE

dozó prófécia nem a hallgatóin teljesül, hanem azokon, akik hisznek benne. Jézus ítéletet hirdető kemény szavai nem olyanok, mint a nehéz kő, amely repül, és „ki tudja, hol áll meg s kít hogyan talál meg”. Hanem a megkeményedett szívű írástudók és farizeusok Istentől elhatározott végzetét hirdeti: „meghaltok bűneitekben”.

Az üdvösség ígéretét hordozó prófécia ezzel szemben a végső ítélet napjáig, illetve halála órájáig minden embernek szól: a Krisztus keresztyéje alatt, a Krisztus keresztyéjével szembesülve fölismérheti az igazságot, megteheti, és örök életet nyerhet. Amíg Jézus egykori ellenfelei előtt Isten döntése nyomán már el volt zárva a megtérés lehetősége, el lett rejtve előlük a békességre vezető út, mert nem ismerték föl meglátogatásuk idejét, addig mindenki másnak élte végéig, illetve a végítélet napjáig nyitva áll az út a Krisztus keresztyéjéhez, az igazság megismeréséhez, a megtéréshez és az üdvösség elnyeréséhez.

De vajon beteljesült-e Jézus másik jövője: „Amikor felemelitek az Emberfiát, akkor tudjátok meg, hogy én vagyok...”? Jézus akkori vitapartneri – úgy tűnik – nagypénteken sem ismerték fel, hogy Jézust valóban Isten küldte, és Isten mindvégig vele volt, mert mindent Istennek engedelmeskedve tett. Nagypénteken csak a két lator egyike és a kivégzést felügyelő római százados ismerte fel, hogy Jézus ártatlanul, igazként hal meg, illetve hogy ő Isten országának királya, Isten Fia. A lator és a száza-

dos üdvösség ígéretét hordozó prófécia ezzel szemben a végső ítélet napjáig, illetve halála órájáig minden embernek szól: a Krisztus keresztyéje alatt, a Krisztus keresztyéjével szembesülve fölismérheti az igazságot, megteheti, és örök életet nyerhet. Amíg Jézus egykori ellenfelei előtt Isten döntése nyomán már el volt zárva a megtérés lehetősége, el lett rejtve előlük a békességre vezető út, mert nem ismerték föl meglátogatásuk idejét, addig mindenki másnak élte végéig, illetve a végítélet napjáig nyitva áll az út a Krisztus keresztyéjéhez, az igazság megismeréséhez, a megtéréshez és az üdvösség elnyeréséhez.

„Emlékezzél, hogy mi történt, Uram, mirajtunk...”

„Emlékezzél, hogy mi történt, Uram, mirajtunk...”

Kevés történelmi esemény hagyott közvetlen nyomot az egyház liturgikus életében. Az egyik ilyen a Szentháromság ünnepét követő tizedik vasárnapoz kapcsolódik, amelyen hagyományosan Jeruzsálem és a templom pusztulására emlékezünk. Maga az esemény Kr. u. 70. augusztus 10-éhez köthető, amikor Titus légioi döntő és sikeres rohamot intéztek a Róma ellen fellázadt zsidók által erődítményként használt Jeruzsálemi templom ellen. A jól működő hadigépezet – miként azt a későbbi apja, Vespasianus székébe ülő Titus római diadalívén is láthatjuk – legázolta az elcsigázott védőket. A túlélőket rabságra vetették, a várost földig rombolták, és innentől kezdve Jeruzsálem helyén egészen a Római Birodalom bukásáig csupán Aelia Capitolina katonai tábor jelezték a térképek.

Mivel hosszú időn keresztül pünkösödöt követően az egyházi esztendőben mindössze egy „ünneptelen” félévet láttunk, ezért Jeruzsálem pusztulásának legfeljebb érintőleges reflexiói tükröződnek korábbi liturgikus gyakorlatunkban. Az *Agendában* például a vasárnap bevezető zsolttára az 55. zsolttár mondataiból összeállított „montázs”, amely a nehézetben lévő ember imádságával szólítja meg Istent. A vasárnap témáját összefoglalni hivatott – ezúttal az Istennek tetsző könyörgésről szóló – kollektá imádságba is legfeljebb beleérthetjük a figyelmeztetést, amelyre Jeruzsálem pusztulásának képe hív minket.

A *Liturgikus könyv* introitus zsolttára már hagyományosan a *Jeremiás siralmaiból* vett képekkel tárja elénk a pusztulást, ráadásul oly módon, hogy ebben egyértelműen Istennek a vele szembeszegülő válsztott nép feletti ítéletét kell látnunk: „Emlékezzél, Uram, mi tör-

jük Istent, aki megengedi, hogy házában összegyűlekezzünk: „Ébressz bennünk hitet, hogy megbecsüljük a helyet, ahol igédben és szentsegediben találkozol velünk”.

Ez a megfogalmazás teszi nyilvánvalóvá, hogy itt nem egyszerűen a templom épületéről van szó, ha-

kap a zsidóságért való könyörgés is: „Add, hogy az üdvözítő Krisztusban felismerjék a Messiást, és benne megtalálják a békesség útját.” Krisztus nélkül ugyanis az egykori választottság haszontalan, sőt veszedelmessé vált az *Őszövség* népe számára, és így egyfelől üldözötté lettek, másfelől viszont – miként éppen napjaink híradásai is mutatják – az erőszak és a békétlenség (egyik) forrása. Isten hívása ellenére a választott nép még nem érte el célját, mert az egyedül Krisztusban teljesezhet be. Jeruzsálem romjai pontosan arról a Krisztus nélküli árvaságról prédikálnak.

Fontos odafigyelni Jeruzsálem pusztulásának emléknapi erre a figyelmeztetésre a Krisztus keresztyében rejülő reménységgel együtt. Amint *Az egyházi év útmutatása* című könyvében a 20. század nagy liturgusa, János Lajos összefoglalta: „Krisztus gyülekezetéből is vezet út a kárhozatba, ha megvetjük Krisztus kegyelmét, aki itt jár-kele közöttünk az Igében és a szentségben, és keres bennünket, hogy magánál, az anyaszentegyház ölen megtartson! Az, ami Jeruzsálem 70-ben beteljesedett, Isten ítéletének végrehajtása volt egy hitelenségében megátalkodott nép felett. A test szerint való Izrael történetének rettenetes példája indítsa szüntelenül az egyház népét Isten színe előtt a kegyelem éhezésére: vigyázz, Isten-látogatás van, egyetlen elszalasztott alkalom se tér vissza többé!”

Fontos odafigyelni Jeruzsálem pusztulásának emléknapi erre a figyelmeztetésre a Krisztus keresztyében rejülő reménységgel együtt. Amint *Az egyházi év útmutatása* című könyvében a 20. század nagy liturgusa, János Lajos összefoglalta: „Krisztus gyülekezetéből is vezet út a kárhozatba, ha megvetjük Krisztus kegyelmét, aki itt jár-kele közöttünk az Igében és a szentségben, és keres bennünket, hogy magánál, az anyaszentegyház ölen megtartson! Az, ami Jeruzsálem 70-ben beteljesedett, Isten ítéletének végrehajtása volt egy hitelenségében megátalkodott nép felett. A test szerint való Izrael történetének rettenetes példája indítsa szüntelenül az egyház népét Isten színe előtt a kegyelem éhezésére: vigyázz, Isten-látogatás van, egyetlen elszalasztott alkalom se tér vissza többé!”

Fontos odafigyelni Jeruzsálem pusztulásának emléknapi erre a figyelmeztetésre a Krisztus keresztyében rejülő reménységgel együtt. Amint *Az egyházi év útmutatása* című könyvében a 20. század nagy liturgusa, János Lajos összefoglalta: „Krisztus gyülekezetéből is vezet út a kárhozatba, ha megvetjük Krisztus kegyelmét, aki itt jár-kele közöttünk az Igében és a szentségben, és keres bennünket, hogy magánál, az anyaszentegyház ölen megtartson! Az, ami Jeruzsálem 70-ben beteljesedett, Isten ítéletének végrehajtása volt egy hitelenségében megátalkodott nép felett. A test szerint való Izrael történetének rettenetes példája indítsa szüntelenül az egyház népét Isten színe előtt a kegyelem éhezésére: vigyázz, Isten-látogatás van, egyetlen elszalasztott alkalom se tér vissza többé!”

Fontos odafigyelni Jeruzsálem pusztulásának emléknapi erre a figyelmeztetésre a Krisztus keresztyében rejülő reménységgel együtt. Amint *Az egyházi év útmutatása* című könyvében a 20. század nagy liturgusa, János Lajos összefoglalta: „Krisztus gyülekezetéből is vezet út a kárhozatba, ha megvetjük Krisztus kegyelmét, aki itt jár-kele közöttünk az Igében és a szentségben, és keres bennünket, hogy magánál, az anyaszentegyház ölen megtartson! Az, ami Jeruzsálem 70-ben beteljesedett, Isten ítéletének végrehajtása volt egy hitelenségében megátalkodott nép felett. A test szerint való Izrael történetének rettenetes példája indítsa szüntelenül az egyház népét Isten színe előtt a kegyelem éhezésére: vigyázz, Isten-látogatás van, egyetlen elszalasztott alkalom se tér vissza többé!”

Fontos odafigyelni Jeruzsálem pusztulásának emléknapi erre a figyelmeztetésre a Krisztus keresztyében rejülő reménységgel együtt. Amint *Az egyházi év útmutatása* című könyvében a 20. század nagy liturgusa, János Lajos összefoglalta: „Krisztus gyülekezetéből is vezet út a kárhozatba, ha megvetjük Krisztus kegyelmét, aki itt jár-kele közöttünk az Igében és a szentségben, és keres bennünket, hogy magánál, az anyaszentegyház ölen megtartson! Az, ami Jeruzsálem 70-ben beteljesedett, Isten ítéletének végrehajtása volt egy hitelenségében megátalkodott nép felett. A test szerint való Izrael történetének rettenetes példája indítsa szüntelenül az egyház népét Isten színe előtt a kegyelem éhezésére: vigyázz, Isten-látogatás van, egyetlen elszalasztott alkalom se tér vissza többé!”

■ VÉGHÉLYI ANTAL

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

tént velünk, tekints ránk, és lásd meg gyalázatunkat! Az Úr akarta, hogy lerombolják Sion várfalát, feldőlt a hajlékát, lerombolta ünneplése helyét. Elvetette oltárát az Úr, elhagyta szentélyét, odalett Sion leányának minden ekessége. Véghezvitte az Úr, amit eltervezett, valóra váltotta, amit megmondott.” (A zsolttár helyett akár 403. énekünk – az „Emlékezzél, hogy mi történt, Uram, mirajtunk...” kezdetű – is énekelhető ezen a napon mint részben ezen igék parafrázisa.)

A zsolttár antifónája, keretverse ugyanakkor azt a reménységet is felvillantja, amelyet Krisztus népe – a Krisztust elvető Jeruzsálemmel szemben – bátran magáénak tudhat: „Szeret az Úr, azért nincs még végünk! Irgalma nem fogyott el, megújul reggelre kelve.”

A kollektában – átfórmálva az *Agenda* egyik szövegét – arra kér-

■ TUBÁN JÓZSEF

Közkinccsé való értékeink

Országos egyházközségi levéltári digitalizálási projekt indult

► Egyházunkban 2014 februárjában országos digitalizálási projekt indult, amely az egyházközségi iratanyagokra, elsősorban az anyakönyvekre, valamint az egyház hat vidéki levéltárának iratanyagára terjed ki. A gyülekezeteken kívül ugyanis e hat egyházközségi levéltárban – Békéscsaba, Győr, Nyíregyháza, Orosháza, Sopron, Szarvas-Ótemplom – található anyakönyveink.

A lelkesi hivatalokban gyakran jelentkeztek érdeklődők, s számos igény érkezett levéltárainkhoz is. Mind a növekvő kutatói igény kiszolgálása, mind az anyakönyvek fizikai állapotának védelme indokolta, hogy digitális másolatok készüljenek, s a kutatás során később ezeket használják.

Több helyütt maguk az egyházközségek kezdték a legkülönfélébb módon és paraméterekkel a fotózást, szkennelést. (E sorok írója is már három-négy éve nekilátott egyházmegyéjében, Fejér-Komáromban az anyakönyvek fotózásának. Am négy gyülekezet kötetének lefényképezése után be kellett látnia, hogy tömeges iratmennyiség esetében ez nem lehet megoldás.) A megbízható és azonos színvonalú, egységes elvek szerinti tömeges digitalizálás, feldolgozás, majd a kutatás szabályozása érdekében cél-szerű volt országos projekt keretében nekilátni e feladat megvalósításának.

A projekt rövid ismertetése püspöki körlevél formájában ez év elején mindhárom egyházkerület espereseihez is eljutott, de a munka előrehaladásával párhuzamosan több helyszínen további tájékoztatókat terveztünk, ezzel is előkészítve az elkövetkezendő feladatokat.

A Gyűjteményi Tanács kezdeményezésére és összefogásával levéltáraink – az említett hat vidéki levéltár, valamint az Evangélikus Országos Levéltár (EOL) – közös, az Emberi Erőforrások Minisztériumától származó támogatását felhasználva, egyházunk pályázati keretében s a Gyűjteményi Tanács saját költségvetésének terhére 2013-ban sikerült létrehozni Budapesten az egyház gyűjteményi célú digitalizáló-műhelyét, amelynek feladata levéltáraink, könyvtáraink, országos és vidéki gyűjteményeink, valamint gyülekezeteink történeti értékű anyagának digitalizálása.

Jelenleg négy gépünk van, amelyek a legkülönfélébb formátumú iratok, kötetek digitalizálását teszik lehetővé. A műhely 2014 februárjában kezdte meg működését, kezdetben részben önkéntes munkatárs segítségével. (Itt monddok köszönetet Schermann Ákosnak, a Budai Egyházmegye gyűjteményi megbízottjának áldozatos munkájáért.)

Nagy előrelépés, hogy ez év júniusától az EOL állományába került állandó munkatárs – Nelhiebel Gábor – végzi a digitalizálást. E háttér tette lehetővé annak az országos projektnek a megindítását, amelynek első eredményei – reményeink szerint – ez év első őszén már sokak számára közvetlenül tapasztalhatók lesznek.

A tervek szerint első körben a vidéki levéltárak és a környező egyházmegyei anyaga kerül sorra. Ennek oka legfőképpen az, hogy levéltárainkban összegyűjtve találhatók az iratok, s mindenütt számíthatunk a levéltáros kollégák együttműködésére is.

A munka megkezdését a levéltári nyilvántartások alapján történt felmérés előzte meg. (E téren az Evangélikus Országos Múzeum tudományos munkatársának, Kertész Botondnak a munkáját köszönjük meg. Czenthe

Miklósna, az EOL igazgatójának pedig a nyilvántartások készséges rendelkezésre bocsátásáért s az ügy támogatásáért mondunk köszönetet.)

Az iratszállításokat Péntekné Ungváry Mária állandó munkatársammal végezzük, támaszkodva a helyi levéltárosok segítségére. Az első iratszállítás február 16-án zajlott. A győri Ráth Mátyás Gyűjtemény, valamint a győri egyházközség anyagait digitalizáltuk, közel 200 kötetet. Ezt követte 2014 áprilisától a Győr-Moson-Egyházmegye anyaga (166 kötet), majd nyár elejétől az orosházi levéltár 112 kötet. A napokban került sor

a Nyugat-békési Egyházmegye, valamint a Szarvas-Ótemplomi Levéltár anyagának szállítására.

A projektben eddig részt vevő levéltárosok (Világi Dávid, Győr; Koszoris Oszkár, Orosháza; Balatoniné Bányik Edit, Szarvas) a gyülekezetek anyagának begyűjtésében is igen aktívan mozdítottak elő a közös munkát. A digitalizálás a másik három levéltár (Sopron, Nyíregyháza, Békéscsaba) irataival folytatódik majd. Az egyház-

községek anyagának összegyűjtésében számíthatunk az egyházmegyei gyűjteményi megbízottak segítségére és az esperesek támogatására is.

Nyár elején alkalmunk volt bemutatni a műhelyt egyházunk vezetőinek, Gáncs Péter elnök-püspök is megismerkedett az ott zajló munkával.

Mivel az anyakönyvek formátumához hasonló kötetes anyagok (protocollum, különböző jegyzőkönyvek) digitalizálása is szükséges lesz előbb-utóbb, úgy döntöttünk, hogy nem új országos projekttel oldjuk ezt meg, hanem az anyakönyvek mellett az egyéb kötet formátumú dokumentumokat is

digitalizáljuk. Ez ugyan növeli a munka elvégzéséhez szükséges idő mennyiségét, de számos előnnyel jár, s igen sok történeti értékű, régi jegyzőkönyv felvételezése valósulhat meg.

Fontos tudni, hogy a projekt nem ró anyagi terhet a gyülekezetekre.

Eddig összesen 464 kötet digitalizálása készült el, már több mint 120 ezer képfelvétellel rendelkezünk. Am a digitális fotók elkészítését követően számos munka marad még. A képek fel-

dolgozása, majd az adatok adatbázisban kereshetővé tétele lesz a következő feladat. Köszönetet mondunk az Arcanum Adatbázis Kft.-nek, amely eddigi munkánk során partnerünk volt, de kollegiális szaktanácsokkal is segítette elindulásunkat, s a későbbiekben is együttműködünk vele. (Külön köszönet Somfay Örsnek, aki evangélikusként is elkötelezettje a projektnek.)

Az iratanyagról készült felvételek többféle célt szolgálnak majd. Az állomány egy része a biztonságos őrzés, archiválás miatt készül, más része azonban kutatási célt szolgál. Az eddigi tervek szerint a kutatható felvételek hozzáférhetőek lesznek az EOL, valamint a hat vidéki levéltár kutatótermében, egy részük pedig az interneten kereshető is elérhető lesz. (A kutatás természetesen csak a jogszabályok – az egyházi és világi törvények – figyelembevételével részletesen kidolgozott kutatási szabályzatnak megfelelően történhet. Ennek összeállítását szakmabeli kollégákkal közösen végezzük, s a munka már folyik.) A szolgáltatás ezen módja jelentős terhet venne le a gyülekezetek válláról, hiszen a lelkesi hivataloknak (és a lelkeseknek) a jövőben nem kellene kutatókat fogadniuk, ugyanakkor saját anyaguk digitális felvételeit meg fogják kapni.

Nem csupán a kutatás kiszolgálása, hanem a régi iratok állományvédelme (restaurálása) szempontjából sem közömbös, hogy a jövőben a digitális másolatok használatával megkímélhetőek lesznek az eredeti kötetek. A legfontosabb azonban talán az, hogy az egyházunkra vonatkozó információk szolgáltatása terén is mennyiségi és minőségi változás érhető el.

Célunk, hogy 2017-re, a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára gyülekezeteink és gyűjteményeink legértékesebb anyagai közkinccsé legyenek, s ezáltal egyre többen ismerhessék meg egyházunk történetét és értékeit.

■ KOVÁCS ELEONÓRA projektvezető, a Gyűjteményi Tanács elnöke

„Tanuljuk újra együtt a szervezeti rendet”

Évente a nyár végi napokban szokás számot vetni azzal, hogy I. István király államalapító művéből milyen tanulságokat tartunk megfontolandónak a magunk számára itt és most. De tehetünk mást is: arra biztatunk magunkat, hogy ne példát, útmutatást keressünk benne, hanem a lenyűgöző, évezreden át működni képes közösségi szervezeti keretek mai valóságára vessünk egy pillantást.

A történettudomány ugyanis megmutatta, hogy István történelmi horizontú tette nem csak azért volt olyan nagy horderejű, mert a király felismerte, hogy országunkat a nyugati világhoz kell kapcsolnia, és hogy ennek nincs alternatívája. Azért is történelmi döntés volt ez, mert keresztényi alapokon, a római jog közösségszervező technikáival formálódott nyugati intézményrendszer alkalmazásával alakította ki az uralkodó a törvények szabályozó s egyben védelmező rendjét (amelyet ma, sok évszázados társadalomszerveződési és szellemi fejlemények után a liberális demokrácia keretei biztosítanak a keresztény világ és az egyházak számára).

Képesek vagyunk-e ezt a rendet életben tartani? Hiszen a „negyven év” egyik gyötrelmes öröksége nemcsak az intézményesített felelőtlenség rendszer (telenség), hanem az ideológiai és állami elnyomásra adott torz válaszuk is. Amikor szabadságharcnak hamisítottuk, ha nem tartottuk be a KRESZ-t, a munkarendet, a bármilyen felsőbbeségit általrendelt szabályokat, akkor hosszú időre meg-

fosztottuk magunkat a polgári szabadság normális megélésétől.

Nem véletlenül kérte Antall József, a rendszerváltás miniszterelnöke az ország népétől, hogy a demokrácia intézményeit ne ellenfelének tekintse, hanem mint a társadalom nélkülözhetetlen szervező erejét fogadja el. Mi azonban negyedszázaddal ezelőtt helyenként menlevelet adtunk a bizalmatlanságnak, a szervezeti kultúra hiányának, az együttműködési normák mellőzésének.

A Magyarországi Evangélikus Egyháznak is az a leckéje, hogy tanuljuk újra együtt a szervezeti rendet. Előbb-utóbb konszolidálnunk kell azt a szétesettséget, amely a korábbi évtizedek nagymértékben centralizált, kézi vezérlésű működésmódjára adott túlzott reakcióként állt elő.

Elfogadott stratégiánk (Láthatóan evangélikus) kapcsán a zsinati anyag világosan fogalmaz: „Az egyházkormányzati szintekhez kötődő jogok és kötelezettségek, a jelenlegi felosztások áttekintése és szükség szerinti módosítása egyfelől józan mértékűvé alakítaná az önállóságokat, másfelől megadná a lehetőséget a ma és a közeljövő egyházi realitásainak érvényesítésére a gyülekezeti hálózat, a konfliktuskezelés, a lelkesi szolgálatok dinamikája területén.”

Vagyis nem elegendő szolgálattelvőként felesküdnünk a jó rendre, tennünk is kell érte, hogy megfelelő szervezeti megoldások adjanak keretet az egyház életének. De önáltatás és a személyes felelősség kisebbítése volna, ha pusztán a strukturális hiá-

nyosságokkal igyekeznénk magyarázni az értelmetlen és kereszténytelen egyházi konfliktusainkat, vitáinkat, helytelenítéseinket. Szembe kell néznünk azzal, hogy személy szerint valljuk-e, betartjuk-e azokat a normákat, amelyeket joggal kér számon rajtunk akár egyházi közösségünk, akár a minket körülvevő társadalom.

Természetesen nem arról van szó, hogy az életmódok tagoltsága, magánéleti válaszaik esetlegessége és gyarlóságai között minden részletet illetően sziklaszilárd és rigorózan számonkérhető viselkedési kódexszel kellene rendelkezünk.

Képmutatás volna úgy tennünk, mintha a 21. század elején pontos és végleges együttműködés mellőzése (és el) bármelyik keresztény testvérünket – ezt Ferenc pápától alázatos szívvel meg kell tanulnunk. De ettől még vannak következetesen érvényesítendő normáink.

Mindenekelőtt a tanítás tisztasága az, amiből az egyház nem engedhet. A letisztult lutheri teológiát az egész egyházban, minden gyülekezetben és csoportban kompromisszumok nélkül iránymutatónak kell tartanunk.

Hasonlóképpen nem nézhetünk félre, ha bármely gyülekezeti vagy intézményi tisztségviselőnk vét a hivatásához szorosan hozzátartozó emberi-morális elvárásokkal szemben.

A hivatali hatalommal való visszaélés, a kiszolgáltatottak vagy alárendeltek fenyegetése, megalmazása, a gyengébbekkel szembeni akár csak verbális agresszió semmivel sem in-

dokolható és egyházunkban el nem tűrhető cselekedet. Amikor egy ilyen szomorú ügyben nemrég az Északi Egyházkerület kénytelen volt fájdalommal döntést hozni, hivatalvesztéssel sújtani egyik lelkész testvérünket, akkor egyszerre tettük kötelességünket az egyház jó rendjének és a megaláztatottaknak a védelmében, és léptünk fel a szétesés jeleit mutató és szinte már relativizálódott „jó rend” maxijának megmaradására érdekében.

Hiszen amikor egy ilyen súlyos esettel találkozunk, amikor a testvéri szembenézésre és feldolgozásra az érintett lelkész nem hajlandó, amikor az egyházi hivatalok és testületek tekintélyét, dolguk végzését semmibe veszi a személyes együttműködés mellőzésével, akkor már azoknak az értékeknek a fenyegetettségéről van szó, amelyek egyáltalán egyházzá, szervezeti közösséggé tesznek minket. Ha valóban az egyházat szolgáljuk, ezzel szemben nem lehetünk engedékenyek. Ha pedig korábban vagy másutt azok lettünk volna, akkor ez csak megerősíti, hogy így tovább nem folytathatjuk.

Gyülekezeteinkben nem halogatható a kisebb-nagyobb konfliktusok tisztázása, őszinte megjelenítése, a szervezeti és – ha kell – személyi lépések megtétele. Ne attól féljünk, hogy ez meggyengít minket, ellenkezőleg: sodródásunk és leépülésünk egyik legfőbb oka az lesz, ha nem kezdünk el határozottan lenni intézményi megtisztulásunk érdekében.

És ide kapcsolódik a legfontosabb norma, amelynek vezenie kell minket szervezeti életünkben is: a meg-

ÉGTÁJOLÓ

bocsátó, türelmes szereteté. Mindannyian rászorulunk, hogy botlásainkat, nyomorúságainkat keresztény közösségünk színe elé vihessük, és ott számíthassunk – az intő szavak, szervezeti konzekvenciák után – megbánt bűneink bocsánatára.

Egyetlen testvérünk kezét sem engedhetjük el, kell, hogy legyenyavunk a bűnösség, s kell, hogy szavakat kapjunk, ha bűnösök vagyunk.

Amikor megerősítjük szervezeti rendünket, akkor olyan biztonságos, kiszámítható és morális egyensúlyban lévő közösséget építünk, amelyben számíthatunk intézményeinkre, számíthatunk a benne élő testvéreinkre, számíthatunk a megbocsátásra.

Fábri György felügyelő
Északi Egyházkerület

Emberközpontú gazdaság – keresztény alapokon

Beszélgetés Baritz Sarolta Laura Domonkos-rendi szerzetessel, közgazdással

► „Az egyház társadalmi tanítása alapján megragadható gazdasági elvek gyógyulást adhatnak a mai világ problémáira” – mondja Baritz Sarolta Laura közgazdász, Domonkos-rendi szerzetes. Illetve nem csupán ő mondja: ez az alap gondolata a Budapesten működő Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola speciális képzésének, amelyet *Keresztény társadalmi elvek a gazdaságban* (KETEG) elnevezéssel hirdeti meg az intézmény, s amelyre rendszeresen szép számmal jelentkeznek a hallgatók. Laura nővérrel, a főiskola moráleteológia tanszékének oktatójával, a KETEG-képzés szakfelelőssel beszélgettünk.

– Az Önök speciális kurzusa, amelyet évek óta meghirdetnek, azzal a nem új keletű dilemmával foglalkozik, hogy az ember miként lehet világi szempontból sikeres, miközben hite szerinti erkölce sem sérül. Tulajdonképpen mit tanítanak? Másként fogalmazva: mi a KETEG?

– A katolikus egyháznak van társadalmi tanítása, amelyet pápai enciklikák foglalnak össze, de talán helyesebb lenne, ha tágabban értelmeznénk, és általánosabban kereszténynek neveznénk, hiszen a gyökerei Arisztotelészig és az egyetemes keresztény értékekig nyúlnak vissza, általános emberi alapvetéseket képviselnek. Ennek az elméletnek – de nevezhetjük egyfajta közgazdasági szemléletnek, értelmezésnek is – egyik sajátossága, hogy nem szűkíti le a gazdasági tevékenységet a liberális gazdasági értelmezés szerinti profitmaximálásra. A keresztényi fel-fogás emberközpontú gazdaságról beszél, s alternatívát kínál a 20. században már neoliberalisnak nevezett irányzat mellett.

Ez a közgazdasági szemlélet a klasszikus görög, a keresztény filozófiai, teológiai tradíciók és a civil gazdasági elvek mellett sok mindenből merít, többek között a jelenkori humanisztikus közgazdaságtanból, az ökológiai közgazdaságtanból, a humanisztikus pszichológiából is, s képes alternatívát felmutatni az önző gazdasági célok megvalósítóival szemben.

Tehát egy olyan gazdasági rendszer, szemlélet felépítésének tanulmányozásával foglalkozunk, amely a teremtett ember jó mivoltára épít. De a profit itt is profit, csak az nem mindegy, hogy hová helyezem, és hogyan tekintek rá.

Egyetemünkön olyan szakemberek képzésére vállalkozunk, akik hivatásuknak tartják a közjónak és az emberi fejlődésnek mint a kiteljesedés lehetőségének megvalósítását, függetlenül attól, hogy a versenyszférából vagy a nonprofit szektorból jönnek-e.

Diploma szükséges a felvételhez, s a képzésen minden területről – felekezeti hovatartozástól és világnézeti elkötelezettségtől függetlenül – szívesen látunk mindenkit. Érdekes módon kifejezetten sok bankos jár hozzánk.

– Talán ez is jelzi, hogy nem kis erők munkálkodnak a világban – valljuk meg: eléggé hatékonyan –, hogy lehetőleg minden a pénzről szóljon. Ugyanakkor Önök azt mondják, hogy legyünk keresztények a gazdasági gondolkodásunkban is. Ennek mennyire van létjogosultsága?

– Amennyire a létező kereszténységnek van! S ahogy van keresztény tanítás, és vannak, akik e szerint élnek. De azért tegyük hozzá, hogy valóban nehéz ezt a szemléletet a mindennapi életünkben megvalósítani. Ám úgy vélem, ha az ember rábukkan egy elvre, amelyet helyesnek, jónak és követendőnek tart, akkor megküzd érte.

– Nincs itt ellentmondás? Ma Magyarországon a gazdaság szereplőit a társadalom, a közélet – olykor nem is aaptalanul – gyanakvással szemléli, sokszor feketézöket, adócsalókat, ügyeskedőket látva bennük. Ugyanakkor Önök állítják, hogy lehet keresztényi becsületességgel dolgozni, eredményesen, mégis tisztességesen vállalkozni. Jóllehet köztudott, hogy ha valaki nem hajlandó „stiklikre”, nyilvánvalóan versenyhátrányba kerül. Önök tehát eleve kudarcra ítélt vállalkozásokat, vállalkozókat képeznek?

– A kérdés nem ez, hanem az, hogy ki van eleve kudarcra ítélt. Az az ember, aki rosszul használva az eszközöket, szembemegy az élet törvényeivel, s így csak rövid távon élvez előnyöket, vagy pedig az, aki hosszú távon lesz boldog, és beteljesült életre tesz szert? Ez utóbbihoz segít hozzá a kereszténység normarendszere, az isteni parancsolatok és törvények – amelyeket erkölcsi törvényeknek is nevezünk – ismerete. Ha ezeket megélem a mindennapi

életben, akkor meg fogom tudni élni a gazdaságban is, így itt is, ott is boldogságot fog okozni. A döntés szabadsága a kezünkben van.

Az eddigi, sokéves tapasztalatok alapján azonban kijelenthetem: vannak olyan emberek, akik vállalják mind a küzdelmet, mind pedig a hosszú távra szóló döntést. A visszajelzések pedig azt mutatják, hogy így is meg lehet élni. Nem a maximális profitra törekedve, hanem megelégedéssel véve a mérsékelt hasznot is.

Vegyünk egy példát. Egy etikus bank egészen biztosan több befektetőt fog vonzani, mint egy nem etikus, hiszen a bizalom nagy vonzerő. Ezzel egyszersmind garantáltabb a fennmaradása, és tervezhet hosszabb távra is. Így mindennek következtében – hosszabb idő alatt – összességében több profitot fog tudni elköltyelni – amellet, hogy nemcsak a haszonért folytatja a gazdálkodást, hanem értéket akar realizálni a munkájával. Hiszen a pénz önmagában nem érték, csak ha valami hasznos, értékes funkciót szolgál. Például segíthetünk általa egy másik emberen, vagy részt vehetünk a környezet megóvásában, s még hosszant folytathatnánk.

Az Újszövetségben erre vonatkozó következtetéseket Jézus szavaiból lehet levonni, például amikor a szeretetre tanít, vagy amikor mértékletességre int. Azt azonban Jézus konkrétan nem mondja meg, hogy mennyi legyen a profitra. Viszont figyelmeztet: ne kerüljön Isten helyé-

be a mammon! Tehát az alapok a Bibliában ott vannak leírva.

– Mennyiben missziós munka az Önöké?

– Nagymértékben. Kiadványokat jelentetünk meg, előadásokat, konferenciákat szervezünk, sőt alakult egy csoport is a végzett hallgatókból. Személyes sorsfordulónak is tanúi lehetünk, például amikor volt hallgatónk életpályát módosít, vagy éppen a tanult hatására megkeresztelkedik valaki. Együttműködünk egy keresztény vállalkozói csoporttal, az ErMe Üzleti Hálózattal is. Ők a képzés menedzselését adják, mi pedig magát a tudományos, elméleti képzést.

– Mi szükség van minderre? Miért nem elég, ha csak vasárnapi templomlátogatásra buzdítják hallgatóikat? Hiszen jóról, szépről, erkölcsről, tisztességről misén, istentiszteleten is lehet hallani.

– Elég mostoha a gazdasággal való bánásmód, s nemcsak a társadalomban, hanem az egyházon belül is. Még mindig általános az az idejétmúlt vélekedés, hogy egy jó keresztény nem foglalkozik a gazdasággal. Nos, ezen próbálunk változtatni, amikor egymás mellé – és nem szembe – állítjuk a gazdaságot és a keresztény értékeket. Az egyház tanításából ki lehet olvasni a gazdaságra vonatkozó tanításokat, de ehhez tengernyi irodalmat kell megismerni, és ha valaki nem kifejezetten a gazdaságra fókuszál, akkor nem biztos, hogy megtalálja a helyes válaszokat.

– Lehet az ókori, középkori szerzők műveiből is meríteni? Aktuálisak még?

– Igen, számos olyan szerző van, akik abszolút aktuálisak ma is. Itt elsőként Aquinói Szent Tamást kell említeni, aki többek között az emberi természetéről, a természettörvényről, az ember jóságáról, az erkölcsről és a boldogságról is írt. Kifejezett célunk – nemcsak a KETEG-oktatás keretében, hanem rendünk, a Domonkos-rend működése révén is –, hogy megismertessük ezeket az elveket. De Arisztotelész például már a gyökereknél kétfajta gazdálkodási módról beszélt, amelyeket a motivációjuk alapján különíthetünk el egymástól. S ezzel vissza is tértünk egy nagyon fontos keresztény alaptételhez, mely szerint a gazdasági élet elsődleges meghatározója az emberi motiváció.

Vagyis nem csak a piacutatás eredménye motivál arra, hogy gazdálkodjunk! S ebből táplálkozik aztán majd az a gondolat, hogy nem feyergvárat építke a magas haszon érdekében, hanem gyógyövényüzemet alapítok szerényebb profittal, ám azzal a nemes céllal, hogy az embereknek egészséges teát tudjak adni. Ilyen összefüggésekre szeretnénk felhívni hallgatóink s rajtuk keresztül a szélesebb társadalom figyelmét.

– Ön hogyan talált rá a KETEG eszmekörére?

– Kifejezetten Isten munkáját látom ebben, ő vezetett ide. Közgazdászként részt vettem egy konferencián, amely arról szólt, milyen nagy szükség van arra, hogy foglalkozunk a teológia és a közgazdaság kapcsolatával. Ennek az élménynek a hatására határozottam el, hogy megkeresem azokat az embereket, akik jártasak ebben. Nem sokkal később felvételt nyertem a Budapesti Corvinus Egyetem gazdálkodástani doktori iskolájába, ahol nagyon sokat tanultam, főleg a főáramú közgazdaságtant. Korábban megismertem az egyház tanításait, illetve társadalmi tanítását is. Mindezekből pedig rájöttem, hogy nem szabad a klasszikus közgazdaságtan tanítását sem kidobni, hiszen vannak értékei, tehát kár lenne érte.

Vagyis nem a könyvelési technikákat kell nekünk megreformálnunk, vagy új profitráta-számítást bevezetnünk, hanem helyes szemlélettel helyükre kell tenni az ismereteket.

■ GYARMATI GÁBOR

Szép és bensőséges kiállítással köszönti a Nemzeti Múzeum Szent István lovagjait. A legrangosabb magyar kitüntetés, a Szent István-rendet kétszázötven évvel ezelőtt alapította Mária Terézia magyar királynő. A rend kizárólag a polgári érdemek jutalmazására volt hivatott, az államnak tett szolgálatokért adományozták.

A kiállítás első termében kis áttekinthető fogadja a látogatót. Megtudhatja, hogy a Szent György-rendet I. Károly alapította 1326-ban, ez volt Közép-Európában a legelső ismert világi közösség. A Sárkányrendet Zsigmond magyar király alapította 1408-ban. Az Aranygyapjas Rendet, amely a legpatinásabb volt működése idején, József, Burgundia uralkodója hozta létre 1430-ban. Húsz-egynéhány magyar kitüntetettje volt: II. Lajos király, a főúri családokból Báthory, Esterházy, Pálffy, Wesselényi, Zrínyi, Rákóczi, Batthyány, Bethlen, Széchenyi...

A másik teremben Mária Terézia kitüntetettjei érmeit láthatjuk vitrinek-

ben. A háromfokozatú kitüntetés legmagasabb szintű jelvényét, a nagykeresztet számos külföldi államfő is megkapta, és az uralkodók közötti reprezentáció eszköze volt. A közepes kereszt rendszerint a magasabb besorolású személyek jutalmazására, míg a kiskereszt a saját területükön kiváló érdemeket szerzett polgárok elismerésére szolgált.

Ámulva néztem a csodás ékkövekkel kirakott arany rendjeleket, a nagy, egész alakos festményeket, remek rézmetszeteket, idő koptatta érmeket, ritka dokumentumokat. A tisztán fénylő fegyverekkel, ha megtöltenék, talán rá is lóhetnénk az ablakpárkányon szemtelenkedő verebekre.

A kiállítás egyik legszebb tárgya, a Szent István-rend középkereszt

Szent István lovagjai

Kiállítás a Magyar Nemzeti Múzeumban

Szent István-rendjel. – Mária Terézia alapította a Szent István-rendet, mely a legnagyobb becsű magyar kitüntetésnek számít mindmáig, sőt az Osztrák–Magyar Monarchiának is legnagyobb tekintélyű elismerése volt.

lovagjának díszruhája a 18. századból. Igazi remek, arany- és bársonyhímzések együttese az öltözékben, hozzá a magas prémes sapka. Azt is megtudhatjuk, hogy egy-egy kitüntetéshez milyen pompás okiratot adományoztak... A rend megalapításában a legnagyobb szerepet Esterházy Ferenc játszotta. 1783-ban készült el a rend tagjainak ősfája, így bőséges áttekinthetést kapunk a két és fél századról.

A terem falait remek olajképek díszítik. A világ különböző múzeumaival együttműködve állt össze a kollekción, több mint száz segíti a jobb megértést.

Nagy költőnk, Arany János márványportréja már a közelbe kalauzol bennünket. Mögötte A csillag-hullás című versciklusának vidám sorait

olvashatjuk. És itt van Munkácsy képe is (kitüntetések nélkül), Benczúr Gyula díszmagyaros önarcképe. Jókai Mór 1876-ban kapta meg a kiskeresztet, rövid levélben mentette ki magát az ünnepségről.

A rendet 2011-ben a magyar Országgyűlés a legmagasabb állami kitüntetésnek Magyar Szent István-rend néven alapította újra. 2013-tól a köztársasági elnök adományozza, immár csak nagykereszt formájában.

Méltó zárása a kivételesen szép kiállításnak az a fotó, amelyen Egerszegi Krisztina ötszörös olimpiai bajnok úszó és Lámfalussy Sándor világhírű közgazdász, bankár mosolyogva gratulál egymásnak a kitüntetéshez...

■ – FENYVESI –

Szent István lovagjai – A legrangosabb magyar kitüntetés 250 éve. Magyar Nemzeti Múzeum. Nyitva augusztus 31-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óra között.

AUGUSZTUS 20.

Múltidézés – jelen időben

Évekig se kiköpni, se lenyelni nem tudták. Mai szóhasználatlaltal „lenyúlták” *Szent István* ünnepe, de bő negyven év sem volt elegendő, hogy elfeledtessék az államalapító nagy királyt. Jól tudták a helytartók, hogy hibavaló lenne minden ilyen igyekezetük. Megoldhatatlan feladat lett volna még számukra is Szent István kiiktatása, s a szívük mélyén ők sem hitték, hogy alkotmányukat ünneplik akkor, amikor a Gellért-hegyről fellőtt tűzijáték-rakétákat csodálják a tömegek.

Még a fővárosi helynevek is sokat mondanak: a Gellért tér és a Gellért-hegy nevéből kimaradhatott a „szent” jelző, de a Szent István körút végig emlékeztethetett a nagy király hittérítő tetteire. *Aczél György* is tetlenül kellett tűrnie, hogy lakása a Szent Istvánról elnevezett szép parkban van.

A görögkeletiek is elismerik Szent István királyt, az ő személyisége kivételnek számít, pedig az országot nem Bizánc, hanem Róma felé közelítette. Számunkra, protestánsok számára a „szent” hitvallásunk szerint mindenképp közösséget jelent, de Szent István tisztelete sosem volt kétséges a szemünkben: nem könyörögtünk hozzá, de tudtuk mindig, hogy a mai napig hatnak tettei.

Az nem lehet kérdés, hogy miért nem kapott kiemelkedő szerepet az elmúlt rendszerben az államalapítás és az apostoli múlt. Ez utóbbit nem kell magyarázni, a keresztény hitvilág sosem volt kedves a „tudományos szocializmusnak” hódoló urak számára, tehát a nyugati kereszténység elfogadhatósága legfeljebb szükségesszerűség lehetett az ő szemükben. Az államot pedig – emlékszünk még jól – csak ideiglenes formációnak tekintették, amelyet felvált majd egy magasabb értékű társadalmi szerveződés. Szent István tehát számukra a régmúlt volt, csak néhány száraz oldal a történelemlémlékekben. A Szent

Korona hazatérését pedig csak tűrték, örömük nem volt őszinte.

Annál érdekesebb a Szent István-kultusz újraéledése idején tapasztalt indulatáradat: a Szent Jobb tetemcsefát lehetett, a Szent Korona pedig sapka. A Szent Jobb-körmeneten való állami részvétel ezekben a körökben totális elutasítással találkozott, szitokáradat zúdult a rendszerváltás idején megtartott első ilyen állami alkalom szervezőire és résztvevőire.

Az *István, a király* rockopera hatalmas sikerével sem tudtak mit kezdeni azok, akik sosem álmodtak a Szent István örökségére építkező jövőről. Álmuk nem volt szép akkor sem, ma pe-

dig már mindenképp szertefoszlik a szabad piac mindenható voltát hirdető eszmeviláguk. Az augusztus 20-i ünnep néhány éve több halálos áldozatot követelő trópusi viharba torkollott, a felelősök mentetése és mentetése pedig jól mutatta, milyen csalárd volt az ünnepség szervezése azokban az években.

Manapság már nem ebből az irányból érkeznek indulatos támadások: a hun magyarság elvakult hívei nevezik az államalapítót árulónak, aki szerintük tönkretette az ősi kultúrát, tüzzel-vassal irtotta a hitűkhöz ragaszkodó magyarokat. Nem kétséges, hogy a vele szemben élethalálharcot

vívó *Koppány* felnégyelése, a tisztességes megtagadása akkor sem volt megszokott ítélet. A nagy király államalapítása azonban bizonyára csak ilyen szigorral volt lehetséges, *Vazul* megvakítása pedig kegyelemnek számíthat, hiszen a merénylő büntetése amúgy halál lett volna.

A király halála után hosszú ideig tartó zűrzavar múltán *Szent László* szilárdította meg a középkori államot. A Szent István-i szigorú törvénykezés, az *Intelmek* szelíd elvei nélkül aligha lett volna ez lehetséges, és István király kultuszát sem lehetett volna sikerre vinni. Az első király öröksége biztos alapokra, a kereszténységre épült, ak-

kor ezért élhette túl a magyarság a német és besenyő támadásokat.

Az 1938-ban, Szent István halálának kilencszázadik évfordulóján megtartott emlékvél jól mutatja, hogy milyen élő volt akkor az államalapító tisztelete. Még igazán szépek voltak a bélyegek, nem voltak lepedőmértű és szabálytalan formájú sorok és blokkok. Mi nagybátyám ajándéka jóvoltából az 1938-ban kiadott jubileumi bélyegsorokat nézve döbbenhetünk rá, mit jelentett Szent István apáinknak, nagyapáinknak.

Hogy milyen mélyen hathat Szent István öröksége, azt leginkább a csángó népelemek tükrözik. Idegen nyelvi környezetben, idegen papok misézése ellenére is megmaradtak a Szent Istvánhoz szóló énekverseik, könyörgéseik. A messi Csángóföldön, Pusztián pedig Szent István alakját szép oltárkép idézi fel – kész csoda, hogy megmaradhatott. A történelemlémlékek ilyen ismereteket nem adtak, Szent Istvánt csak családi szájhagyomány örökíthette át az évszázadok folyamán.

Családunkban Szent István ünnepe mindig közvetlenül hatott: édesanyám augusztus 20-án született, s nem véletlenül kapta a legitimizmusban reménykedő nagyapámtól a *Stefánia* nevet, bátyám pedig szintén nem véletlenül lett *István*. Augusztus 20-a nagy ünnep volt nálunk: születésnap ajándékozással, balatoni szederszédessé, görögdiányezéssel. Tűzijátékot mi, Balatonon nyaraló gyerekek akkortájt csak filmhíradókban láttunk, de igazán sosem hiányzott. Amikor pedig a Balatonról hazaaútözva hallgattam *Sik Sándor* drámájának rádióváltozatát Szent István végnapjairól, végképp közel került hozzám az ország sorsáért aggódó s a halálra készülő király. Mindenkit arra kért, hogy őrizze meg a kereszténység „zsenge vetését”. Negyven évig tartó pogány uralom és huszonöt év átmenet után ma sincs szebb feladat.

■ B. WALKÓ GYÖRGY

A kenyér illata

Minden évszaknak megvan a maga számomra kedves illata. Szeretem az őszi avar, a csillagfényes, fagyos téli éjszaka és az eső áztatta tavaszi föld illatát. A nyárhoz két illatélményem is fűződik, mindkettő még gyermekkori, szüniidei.

Hat éves koromtól érettségiig nyaranta legalább egy hónapot, olykor kettőt is a gránicon túli Szatmárban töltöttem, apai-anyai nagyszülőknél vakációzva. Mivel már hét éves koromban jól tudtam olvasni, kedves estvéli elfoglaltságommá lett apai nagyszüleim szerény házi könyvtárának böngészgetése. Tizennégy éves koromra aztán végigolvastam az összes fellelhető Tamási-, Nyírő-meg Wass Albert-kötetet. Nekem életre szóló élményt jelentettek a jelenetek ma is. Ha semmi más érdemük nem volna nevezett íróknak, csak az, hogy nemzedékekkel szeretették meg az olvasást, már ezért is méltányolandó munkásságuk.

De a kezdet kezdetétől fogva tart a kenyér illata is, s tán ezért van, hogy ha kézbe veszek egy új kötetet, először beleszagolok.

A másik, még ennél is régebb s erősebb illatélmény a frissen sült kenyér. Olyan korban élhettem, amikor még három asszonyemzedék varázsolta asztalunkra a mindennapit. Anyai dédnagyanyám hajnalban

sütött. Hogy mikor dagasztotta s klesztette, arra már nem emlékszem, de arra igen, hogy gyakran ébredtem friss kenyérillatra. Reggelire meg megkaphattam a „galambot”, azt a kis vekni alakú, kétoldalt késsel ívesen meghasított, egyik végén két kukori-

caszemmel fejet formázó kenyérfélét, amelyet a maradékból, a vakaróból formázott *Ágnes* mama, s a tüzes kemencében valóban madárformát öltött.

Nagymamám csak sátoros ünnepeken süthetett otthon. Az ő nemze-

sárba tette – vászonkendővel szépen leterítve – a sütnivalót, majd nagyobb unokáira bízta, akik aztán a megbeszélte időpontra kis kerek kocsin elhúzták a pékségbe. Amíg kiszültek a kenyerek, a fiúk bandáztak, a lá-

nyeret, s gyakran énekelt közben zsolnákat, dicséreteket meg leánykorának kedves dalait – ilyenkor talán túlóldali szülőfalujára gondolt. A *Hadd menjek, Istenem...* volt a legkedvesebb számomra, mert azt szinte mindig elővette.

Kemencénk ideát nem lévén, szíveségből a szomszéd néni sütötte ki sajátjával együtt a mi kenyérünket is. *Irma* néni különleges béleket készített emellett, hol káposztával, hol meg édes tengerikásával töltötteket, melyek ízére s illatára mindmáig emlékszem.

Ha megcsapja orromat ez a más-

sal össze nem téveszthető, friss kenyérillat, megállok ma is, legalább egy percre, s ilyenkor emlékezem vetítővásznára idézem boldog gyermekkorom rég elsüllyedt világát.

Hallom, olvasom, hogy augusztus huszadikára – nagyszerű közadakozásból – elkészült újra a *magyarok kenyere*, s nagyobb is, mint a tavalyi. Kívánom, hogy jusson belőle mindenkinek – legalább egy madárkányi!

■ OZSVÁTH SÁNDOR

„...csak értelem és szorgalom árán tarthatod meg hazádat...”

Száz esztendeje hunyt el „az utolsó polihisztor”

▶ „Ritka volt az olyan kényesen – már-már látványosan – becsületes ember az akkori magyar politikusok között, mint Herman Ottó... Mert ő ragaszkodott hozzá, hogy nem fogad el a pártkasszából egy fillért se. Se más kasszából... Kossuth ezért is sokra tartotta. Úgy gondolta: ha megérné valaha, hogy a függetlenségi-ek vehetik át a hatalmat, Herman Ottóra bizonyosan számíthatna. Ő kristálytiszta jellem, nem lehet rágalommal kikezdeni...” – olvashatjuk Herman Ottóról Varga Domokos közel öt évtizede írt művében. Herman minden túlzás nélkül „kristálytiszta jellem” volt. Az a jeles magyar tudós, akit rendkívül széles érdeklődése, elfoglaltságai mellett Kossuth Lajos leghűségesebb követőjeként tartottak számon, aki páratlan tehetségével, vasszorgalmával küzdötte fel magát igen csak alulról a „Hermanságig”, a széles hazában való ismertségig.

Eredeti nevén Herrmann Károly Ottó 1835. június 26-án látta meg a napvilágot az ősi arany-, ezüst- és vasbányászataról, számos reneszánsz eredetű épületéről, no meg jeles személyiségeiről híres kisvárosban, Breznóbányán (ma Szlovákia, Brezno). Előtte olyan példaadó személyiségek koptatták a kisváros köveit, mint Chalupka János (1791–1871) evangélikus író, lelkész, püspök-helyettes vagy Kuzmány Károly (1806–1866) evangélikus püspök, teológiai tanár.

„Tücsköt-bogarat összeszedett”

Hermanék evangélikus hitben éltek. Az apa, Károly volt a breznóbányai kamarai orvos (felcser, sebész). A foglalkozásával járó szerény jövedelméből tartotta el soktagú családját. Szabad idejében a természetnek élt, előszeretettel „bogarászott”, s korának kitűnő ornitológusaival tartotta a kapcsolatot. Így nem csodálkozhatunk azon, hogy gyermekének figyelme is korán a természetre terelődött.

A százhuszonöt esztendeje született, népszerű paleontológus, Lambrecht Kálmán (1889–1936) írta kitűnő munkájában (*Herman Ottó – Az utolsó magyar polihisztor élete és kora*): „...vad természet volt, aki kerülte a társaságot, kereste a természet vadonját, tücsköt-bogarat összeszedett, fára mászott, madárfészket – nem szedett, de figyelt, és apja, a jó nevű ornitológus mellett megtanult madarat is tömni. Maradása sohasem volt otthon; amikor csak tehetett, megszökött hazulról. Nyaranta az erdőt bújta, mezőt járta, a hegyvidéket barangolta be, télen irongált, csúszkált és korcsolyázott. Anyja, a meghűléstől féltve, egy izben eldugta csizmáját – hogy otthon tartsa –, a kis Ottó tehát mezítláb futott ki a jégre. Effajta apró meghűlések mind hozzájárultak ahhoz, hogy hallása már egészen fiatal korában megtompult, idővel pedig csaknem teljes süketességgé fokozódott...”

Sajnos valóban maradandó egészségkárosodást szerzett gyermekként, de nem keseredett el. Nagy lelkesedéssel vágott neki az iskolának, és Breznóbányáról való elköltözésük után is emiatt maradt. A miskolci ágostai hitvallású esperesi középiskolában a rá igencsak nagy hatással lévő Máday Károly (1821–1870) evangélikus igazgató tanár, szuperintendens által kiállított bizonyítványa alapján: „Magyar Nyelv: kitűnő. Erkölcstan, egyházi történet, tértan: kitűnő. Szónoklattan, költészet, latin remekírók, német nyelv, római történetek és régiségek: első osztály. Görög nyelv: első osztály után következő. Erkölc: első osztály.”

Katonadolgok

1848 forradalmi szele természetesen Miskolcra is eljutott. A miskolci nép – s vele együtt a tanulóifjúság – hamar a forradalmi tettek mezejére lépett; nemzetiszínűre festették az őrbódékat, az iskolában pedig Máday forradalmi verseket másoltatott és sokszorosítottatott az ifjakkal.

Rövidesen a környékről önként jelentkező nemzetőrök, hazát védeni induló honvédek vonulását lehetett látni. Köztük volt Máday is. Herman is követni akarta szeretett tanára példáját; megtudta, hogy fiatal ágyútisztogatókat keresnek a tüzéségnél. Megszökött. Az alig tizenhárom esztendő, gyenge, vézna fiút – atyja írásbeli beleegyezése hiányában – hazaküldték. Nem léphetett a tettek mezejére, nem lehetett Kossuth katonája, azonban rendkívül nagy figyelemmel várta a küzdelmekről tudósító híreket.

A sikertelenség óriási trauma volt számára. Ettől kezdve már a tanulás sem érdekelt. Lakatosinasnak állt, majd a korompai gépgyár munkása lett. Nem szégyellte ezt, ám egyszer csak elhatározta, hogy továbbképezi magát, hát-

ha mérnök lehet belőle. El is utazott a császárvárosba, be is ült a bécsi politechnikum tanulópadjába, de hirtelen félbeszakadt minden. Apja meghalt, odahaza a család súlyos megélhetési gondokkal küszködött, támogatnia kellett őket. Immár családfenntartóvá vált, hamar újabb állást vállalt; újfent lakatosmunkás lett belőle. Szabad idejében viszont előszeretettel ragadott tollat, ceruzát, szívesen rajzolt. De nem

is akármiket: rovarokat, madarakat, a természet apró szépségeit. Ezért is kívánt mind többet a természetrajzi múzeum termeiben ücsörögni.

Újabb akadály tornyosult elé: a kötelező katonai szolgálat. Negyvennyolcas vére nem vált vízzé: márpedig ő a katonai szolgálatot nem fog szolgálni – jelentette ki dacosan –, nem is fog megjelenni a sorozóbizottság előtt. A macacsság hamar visszaütött: szökevénynek nyilvánították, majd kényszerrel vitték be sorozásra. Ott meg gyermekkorából eredő nagyothallását titulálták szimulálásnak. Büntetésként nem kevesebb mint tizenkét év katonai szolgálatot róttak ki rá. Ezen időszokról figyelemre méltó részletességgel számolt be naplójában, később pedig *Adriai képek* címmel a *Vasárnapi Ujságban* megjelenő tárcasorozatában.

Hermanból az osztrák seregben nem lett elvesztett ember. Amellett, hogy kellemetlen viselkedés volt számára a katonazubbony, hálát adott a sorsnak, hogy láthatta a dalmát tengerpartot, bejárhatta Fiumét, Zárát, Raguzát. A szolgálatból való leszerelése – mely nem tartott ki a büntető tizenkét évig – az ezredirodán írnokoskodott.

A jól viselkedő leszerelő obsitos nem sokáig nyugodott. Hallva az újonnan fellángoló mozgalmak híreit, kész volt forradalmi zászlók alá állni a Milánó környékén harcoló olasz szabadcsapatoknál, majd lengyel földön az ottani meg a litván fiatalok által az orosz besorozás ellen kezdeményezett gerillaháborúban. Ám végül Herman elkeseredetten élte meg harcainak kudarcát, az oroszok véres megtorlását.

Fényképész és égetni való lutheránus

Fájó szívvel tért haza magyar földre. Most aztán már semmi sem akadályozta abban, hogy természetet járjon, halásszon, vadásszon, madarakat preparáljon, mígnem az akkoriban különleges „divatként” hódító technika meg nem ragadta... A gyorsan növekvő – elsősorban polgári – tömegigény kielégítésére zsáner-, portré-, páros és családi képek készítésére országsszerte napfényműtermek nyíltak. Ő is akart ilyet nyitni. Két társával bele is fogott egy „fényirdai műtelep” kialakításába Kőszegen.

Fényképészként kezdte járni a vidéket, az uradalmakat, a lelkészlakokat, a tanyákat, megörö-

kította a módos gazdákat és cselédeket, a papokat, a vándorcigányokat vagy éppen a legelésző nyáját. Mikorra tökéletesítette volna a fortélyokat, s belejöhett volna a vállalkozásba, azzal kellett szembesülnie, hogy teljes ráfizetés az egész, társai pedig nem törték magukat az üzlet érdekében. Csőd fenyegetett, egyre égetőbbek lettek az anyagi gondok, sokat volt kénytelen koplalni...

Mindezt addig, amíg össze nem találkozott egy számára rokon lélekkel, a megyei aljegyzőként ismert Chernelházi Chernel Kálmánnal (1822–1891), aki a tudásra különösen szomjazó öreg lokálpatriótaként minden fölös pénzt könyvekre költötte, s szabad perceiben imádott a természetben barangolni.

Nagy terve is volt ennek a különleges nevű kőszegi úriembernek: ő akarta elsőként megírni városa monográfiáját. Herman egyből barátjával szegődött, estébe nyúlóan diskuráltak, Chernel pedig sorban osztotta meg vele érdekesítő olvasmányait. Ottó habzsolta az új ismereteket:

„Chernel Kálmán csak csodálkozott, mire vitte néhány hónap alatt.

– Ha nekem ilyen fejem volna – mondogatta neki –, már rég megválasztottak volna római pápának!

– Engem ez nem fenyeget – nevetett Ottó –, én lutheránus vagyok.

– Az elég baj. Egy becsületes magyar ember vagy legyen pápista, vagy legyen kálvinista. De lutheránus! Igazuk volt a régieknek, amikor törvényt hoztak: »Lutherani comburantur!« (A lutheránusok égettesenek meg!) Én is ezt vallom. Csak hát már késő. Eljártak azok az idők.

Ottó tudta persze, hogy ez a lutheránusirtó szándék csak az ő személyének szól. Őt akarta ugratni vele. Belement a játékba.

– Hátha még nem volna késő? Bátyámrának annyi erdeje, annyi jó fája van. Rakassa meg azt a máglyát, én ráülök. Hadd örüljön a kőszegi nép, ilyen ügyis ritkán láthat – szól ekképp Varga Domokos egy Herman számára igencsak tanulságos esetről.

Ottó elképedve nézett az aljegyzőre, főként pedig akkor, amikor az kezébe nyomott egy helyi, száz évvel korábbi boszorkánypererekről szóló iratköteget. Észveszejtőnek tartotta, hogy mire volt képes még öelöttük száz esztendővel is a vakhító ember. Talán ettől fogva kezdett borzadni minden vakhittól, talán ezért akarta ettől kezdve leginkább a természet szeretetét hirdetni.

Székelyföldi gyűjtőutakon

A csődbe ment fotográfus válaszut előtt állt: valahogyan meg kellett élnie, meg kellett volna végre már állapodnia. De olyasmivel szeretett volna foglalkozni, amit végtére szerethet, ami érdekli. Chernel igénybe vette kapcsolatait: levelet küldött Kolozsvárra, ahol az ottani utolsó polihisztor, Brassai Sámuel (1797–1897) volt a legnagyobb hatással a közéletre. Bod Péter (1712–1769) művének, *Az Isten vitézkedő anyaszentegyháza (...)* rövid történetének nyomán itt végezte áldásos tevékenységét az Erdélyi Múzeum Egyesület. Itt kapott állást Herman: konzervátor lett. Kitorló lelkesedéssel vetette bele magát a munkába.

Bebarangolta a Székelyföldet, gyűjtőútjainak eredményeként emlősökkel, madarakkal, hüllőkkel, halakkal, pókokkal, legyekkel, lepkékkel, darazsakkal gyarapodott a gyűjtemény. Ekkortájt még a szerelem is megérintette. Ám csalfa volt az idill, az öröm és a szerelem is...

Újabb megélhetési gondok, újabb kétségek kezdték gyötörni, személyes konfliktusok nehe-

zítették az életét. Mindjobban elvagyott Kolozsvárról. A végső lökést a távozáshoz kényes újságírói, illetve politikai megnyilvánulásai, kiváltképp a párizsi kommun eszméivel való azonosulása adta.

Szerencséjére Pesten oltalomra talált, a Nemzeti Múzeumban nemcsak jövedelemhez, de szerény lakhelyhez is jutott. Élete hátralévő részét végre legfőképp a természettudományok szentelhette.

Köztiszteltetle méltatva

A Kárpát-medence szinte minden erdején, mezején, vizén megfordult, a Tátrára is felkapaszkodott. Szívesen gyűjtött tovább, közben megírta Magyarország pókfaunájáról szóló munkáját, a magyar halászat történetét, létrehozta és szerkesztette a *Természetrajzi Füzeteket*, számos könyvet adott ki. Kutatott, dokumentált a néprajz, a nyelvészet, a régészet körében; különösen az ősi hagyományok, a pázsitorélet, továbbá a magyar nép arcai, jellemei felé fordult érdeklődése.

Rajzkészségét sem vetette sutba, nemcsak természeti illusztrációkat, hanem politikai karikatúrákat is készített.

Nyugalomra, kikapcsolódásra lillafüredi „Pelle-lakjában”, biztos családi háttérre pedig szeretett neje, Borosnyay Camilla (1856–1916) társaságában lelt. Még ha öregedett is, nem adott alább aktivitásából.

A társadalmi állapotok jobbításáért nemcsak tudományos és újságírói tevékenységével igyekezett tenni, hanem a politika területén is mint az Országgyűlés több ízben megválasztott tagja.

Kapcsolatban állt az agg kormányzóval: levelezett vele, illetve több ízben személyesen is felkereste őt turini „remeteségében”. Ő is búcsúztatta. Óriási szerepe volt a Kossuth-kultusz megteremtésében.

Az általa oly izgatottan, nagy reményekkel várt új század beköszönte nem hozott neki békeséges öregkort. Balesetből fakadó súlyos betegségek gyötörték, s akadályozták a további alkotómunkában. Az 1914-es, első háborús év utolsó napjait már nem érthette meg. 1914. december 27-én halt meg.

Egy ország siratta. Evangélikus szertartás szerint temették el Budapesten, díszhelyen a Kerepesi úti temetőben. Végso nyugóhelyre viszont csak szűk öt évtizeddel ezelőtt leltek porai miskolc-felsőháromi sírjában.

A „nagy szakállú polihisztor” elhunytának centenáriuma alkalmából emlékévet hirdettek hazánkban. Lebonyolításából tetemes részt vállalt a Vidékfejlesztési Minisztérium háttérintézményeként működő Nemzeti Környezetügyi Intézet. Dicséretre méltó kiállításokkal, koszorúzásokkal, fiataloknak szóló ismeretterjesztő alkalmakkal, vetélkedőkkel, érdekesebb érdekesebb programokkal hozzák közelebb a fiatalokhoz a szervezők Herman értékmentő példáját.

Ne feledjük mi sem ezt az ezerarcú, nyílt szívű tudós evangélikust, szem előtt tartva máig ható gondolatait: „Jól tudod Te, édes Népem, hogy csak értelem és szorgalom árán tarthatod meg hazádat; hogy számbeli csekély voltodat csak eszed pallérozásával pótolhatod meg; hogy értelemből fakadó szeretettel kell közeledned mindnyájunk szülő anyjához, a természethez, mely alkotó, de romboló hatalmával is oktat, vezérel, hogy megtalálhassad a magad és cseléded kenyérét, hazád földjén boldoguládat...”

■ KERESZÉNYI ZOLTÁN

Madocsai Miklós „zsoltároskönyvéből”

Öröm

Dávid vallomása: „...teljes öröm van tenálad...” (Zsolt 16,11)

Hétköznapi életünkben az örömnél elsősorban hangulati, érzelmi töltése van. A Szentírásban azonban az öröm az Istennel való közösség ajándéka, amely egész valónkat átjárja és megújítja. Ebből a teljes megújulásból az öröm érzelmi töltése mégsem hiányozhat. Korunkban különösen is szükségünk van erre, hiszen olyan sok a csalódástól megkeményedett szív, annyi a keserűség, a bosszúság, a rosszkezd. Isten közelében megszabadulhatunk a negatív érzelmektől, a depresszív hangulattól.

Biztassuk egymást: szívet vidító öröm Istennel élni! Kezdjük vele a reggelt, töltsük társaságában napjainkat, és adjuk tovább ezt az örömet.

TÓTH ENDRE
Okozz örömet!
(Részlet)

Okozz másoknak örömet,
mikor csak teheted.
Adj, dicséred, segíts, hajolj le,
szárátsd a könnyeket.
(...)
Okozz örömet, hadd legyen
boldogabb a másik,
kinek lényéből az öröm
rád visszasugárzik.

Messze és közel

Dávid imádsága: „Ne légy messze tőlem, mert közel a nyomorúság...” (Zsolt 22,12)

Fájdalmas tapasztalat, hogy a nyomorúság közel van hozzánk. Kritikus helyzetek, testi-lelki bajok mellett a magunk és mások bűne is sok baj forrása. Nyomorúságunkat csak tetézi, hogy időnk is fogytán van. Sötét árnyékok vetődnek utunkra. Közel a nyomorúság.

Betegség idején végzetes, ha nincs közel orvos. Életünk válságos pillanataiban végzetes, ha nincs kéznél Isten. Sokszor úgy érezzük, hogy Isten messze van tőlünk. Nem halljuk hangját, szeretetének biztatását. Mintha elérhetetlen távolságban lenne tőlünk.

Pedig Isten meghallgatja a nyomorúságban szenvedők imádságát. Jézus azokhoz lépett közel, akik bajban voltak, hogy segítsen rajtuk. Ma is ezt teszi. Ezért ez lehet vallomásunk: Igaz, közel a nyomorúság, de Jézus még közelebb van hozzánk.

Légy csendes szívvel, légy békével,
Bízzál, ember, az Istenben!
Nála van öröm nagy bőséggel,
Vele célhoz érsz mindenben.
Ő minden boldogságnak Atyja,
A bűt örömmre fordíthatja:
Légy csendes szívvel!

(Evangélikus énekeskönyv 340,1)

Árnyékban

Dávid vallomása: „Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy...” (Zsolt 23,4)

Vannak pillanatok, amikor megrendülten éljük át a halál árnyékának borzongató sötétjét. Orvosi rendelőben, ha kézhez kapjuk a baljós diagnózist. Országúton, ha látjuk, hogy az előttünk száguldó kocsis kisodródik. Tévé előtt, ha terrorakciók, természeti katasztrófák, éhezőtömegek rémítő képsorait látjuk.

A megrendítő pillanatok élményében ember voltunk jól tudott mulandóságát éljük át: porból lettél, porrá kell lenned.

Modern életünk villanófényével megpróbálunk a halál sötétjében világosságot gyűjteni, hogy feledjük mulandó sorsunkat. Pedig mulandóságunk tudata a humánus velejárója, sőt kiváltsága is. Csak az embernek adatott meg annak tudata, hogy a halál árnyékának völgyében jár.

De hitünk boldog vallomása, hogy ebben a völgyben nem egyedül járunk: velünk vándorol utunkon Jézus, ő a feltámadás és az élet, aki benne hisz, ha meghal is, él!

MOHR TAMÁS
Böjtben
(Részlet)

...mindenki meghal,
aki emberré lett,
mint ősszel a fák,
és feltámad fényben,
aki Krisztusé lett,
mint rügyező ág.

Isten kezében

Dávid vallomása: „Kezre bízom lelkemet, te váltasz meg engem, Uram, igaz Istenem.” (Zsolt 31,6)

A hit vallomása ez: lemondok autonómiámról, önrendelkezési jogomról, életemet Isten kezére bízom.

Erős, teremtő kéz Isten keze. A világmindenség is Isten kezének alkotása, és engem is ő teremtetett. Biztosan megtart, nem enged a semmibe hullani, ezért bátran rábízhatom magam.

Megváltó kéz Isten keze. Szögek verték a keresztre. Így ad nekem bocsánatot, és én ezzel indulhatok boldogan tovább.

Hűségese kéz Isten keze. Mindig számíthatok rá. Tévtak kilátástalanságából is kivezet. Utánam nyúl a kétség mélységébe. Helyeztem ezért még utolsó szívdobbanásomkor sem reménytelen.

Ebben a tudatban boldogan lehet élni – és meghalni is.

GÁT ISTVÁN
Isten tenyerén
(Részlet)

Megettem kenyérem javát,
Minden perc újabb nyereséget,
És ha leáll a gépezet:
Megnugszom Isten tenyerén.

Emelkedj felül a nehézségeken!

Évek óta lázba hoz, hogy milyen erejük van a történeteknek. Hiszem, hogy mindannyiunknak van története, amely megérdemli, hogy elmeséljük. Szeretném bizonyítani, hogy még egy szárnak is van története: egy „piszkos” kis története.

A mese tehát egy számról szól, amely egyszer megbotlott, és belesett egy régi, kiszáradt kútba. Amikor a gazdája felfedezte, hogy mi történt, különböző lehetőségeket mérlegelt, hogyan is szabadíthatná ki szeretett szamarát, amely szinte már csaldágnak számított.

Végül – mivel nem látott eredménnyel kecsegtető megoldást – szomorúan elkezdett szemetet hányni a kútba, tudva, hogy élve betemeti a szamarat. Azzal vigasztalta magát, hogy így legalább senki más nem szenved el azt a sorsot, mint amit az ő ügyetlen jószágá el szenved.

Ahogy a gazda lapátonként hányta a kútba a szemetet, az mindig a szamar hátára esett. A jószág pedig – nem zavartatva magát – lerázta, és jól rátaposott. Végül csodák csodájára – néhány óra és soklapátnyi szemét után – a szamar megjelent a kút pereménél. Összeszedte magát, kiugrott és elballagott. Ami kezdetben a szamar pusztulásának tűnt, az lett végül a megmenekülése.

Stresszhelyzetben melyikünk tud szembenézni a krízissel és győztesen kiemelkedni, mint ez a szamar? Mindannyian találkozunk csapdákkal és „piszkos” fizikai, lelki és érzelmi terhekkel életünk során. Talán éppen most szenvedünk egy ilyentől. A kérdés az, hogyan tudjuk átverekedni magunkat ezeken a helyzeteken. Vannak olyanok, akik azt mondják: „A körülményekhez képest jól vagyok”

Ilyenkor kedvem lenne megkérdezni: „És mit teszel ebben a helyzetben?”

Ez a szamaras történet egy egészen más, bibliai beszámolóra emlékeztet engem, amelynek viszont a kimenetele hasonló. Illés próféta történetéről van szó, amelyet a *Királyok első könyvének* 18. és 19. fejezete beszél el. Megéri elolvasni a két teljes fejezetet, de most következze egy rövid összefoglaló.

Miután fényes győzelmet aratott a Karmel-hegyen a hamis istenek pró-

gyengeségekkel: „ugyanolyan ember volt, mint mi” (Jak 5,17). Miután részese volt a természetfeletti diadalnak a hamis próféták felett, Illés érzelmi hullámvadászt a leszálló ágba fordult. Jezabel királyné életveszélyes fenyegetése után Illés megadta magát a félelemnek, és elmenekült.

Ha elolvassuk Illés történetének további részét, láthatjuk, hogy Isten mozgósítja a „mennyei mentőosztagot”. Ahelyett, hogy megbüntetné Illést, megeteti, és enged, hogy meg-

JELENFOTÓ A GRAVITÁCIÓ CÍMŰ AMERIKAI FILMBŐL

fétái ellen Illés, Izráel igaz Istenének prófétája, depressziós lett. Megesik, hogy olyan események után, melyek váratlan magasságokba korbácsolják az érzelmeiket, következik egy érzelmi mélyrepülés. Lehetséges, hogy miután – a krízis elmúltával – leülepedtek a stresszhormonok, Illés hirtelen képtelennek érezte magát arra, hogy bármilyen újabb problémával szembenézzen.

Vannak olvasók, akik Illést hibáztatják, és a hitét hiányolják. Az igazság az, hogy a próféta nem volt elpusztíthatatlan. Ember volt, emberi

pihenjen, mielőtt talpra állítja, és visszaküldi a spirituális csatába.

És veled mi a helyzet? Úgy érzed, hogy legyőznek a körülmények? Vagy éppen nagy győzelmet arattál a munkádban vagy otthon, és mégis furcsán üresnek érzed magad érzelmileg? Elfogyott az energiád és a motivációd, és „mosott rongynak” érzed magad? Ha így van, emlékezz a szamar történetére – és a prófétaéra. Kérd Istent, állítson talpra – és aztán állj készen, hogy visszatérj a csatába.

■ ED THOMPSON
Forrás: Monday Manna

HETI ÚTRAVALÓ

„Boldog az a nemzet, amelynek Isten az Úr, az a nép, amelyet örökségül választott.” (Zsolt 33,12)

Szentháromság ünnepe után a 10. héten az *Útmutató* reggeli s heti igéi Jeruzsálem 70. augusztus 10-i pusztulására emlékeztetnek, és felszólítanak: ismerjük fel, amit Isten Krisztusban tett értünk; ő az Atya el nem múló irgalmának tanúja a világban. „Jézus Krisztusban van a mi váltásunk az ő vére által: a bűnök bocsánata az ő kegyelmének gazdagsága szerint.” (Ef 1,7; LK) S hit által igazulunk meg. „Hit nélkül senki sem lehet kedves Isten előtt...” (Zsid 11,6) Jézus megsiratta Jeruzsálemet: „...mert nem ismerted fel meglátogatásod idejét. Azután bement a templomba, és kezdte kiűzni az árusokat, ezt mondván nekik: Meg van írva: »Az én házam imádság háza lesz«, ti pedig rablók barlangjává tettétek.” (Lk 19,44–46) S mi „az Úr házába örömmel megyünk” (GyLK 755). Pál szívet is fájdalom gyötörte népe miatt, s kijelentette: „...nem a testi származás szerinti gyermekek Isten gyermekei, hanem az ígéret gyermekei számítanak az ő utódainak.” (Róm 9,8) Nem igazságtalan Isten; szabad kegyelméből, akin akar, megkönyörül. Pál az Írás alapján hirdette: „Isten nem vetette el az ő népét, amelyet eleve kiválasztott.” És Izráel el-esése – üdvösség a népeknek! „Ha pedig az ő bukásuk a világ gazdagságává lett..., akkor mennyivel inkább az lesz, ha teljes számban megtérnek.” (Róm 11,2,12) Jézus jövendölt a templomról: „Jönnek majd napok, amikor ezekből... nem marad kő kővön, amit le ne rombolnának.” Szólt a város pusztulásáról: „Kardélre hányják és fogságba viszik őket..., és pogányok tapossák Jeruzsálemet...” (Lk 21,6,24) A samáriai asszonynak előre kijelentette a Messiás: „Higgy nekem, asszony, hogy eljön az óra, amikor nem ezen a hegyen, nem is Jeruzsálemben imádjátok az Atyát. (...) Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.” (Jn 4,21,24) Ez Pál prófécija a zsidó és pogány népek sorsáról: „Hiszen ha te a természeted szerinti vadolajfáról levágtatál, és természetellenre beoltatál a szelíd olajfába, akkor mennyivel inkább be fognak oltatni a saját olajfájukba azok, akik természetük szerint odatartoznak!” (Róm 11,24) Kérheted: „Szelíd olajfa, ó segíts: / Olts magadba, és üdvözíts!” (EÉ 415,5) Úton a Golgotára mondta az Úr: „Jeruzsálem leányai, ne engem sirassatok, hanem magatokat..., mert íme, jönnek majd napok... Mert ha a zöldellő fával ezt teszik, mi történik a szárazzal?” (Lk 23,28–29,31) Már Mózesnek mondta az Örökkévaló: „...ne csináljatok magatoknak bálványozobrot semminek a képmására... Mert az Úr... féltőn szerető Isten!” (5Móz 4,23,24) „Ha hited, bizodalmad helyes, akkor Istened van, ha viszont hamis, akkor csak bálványod! Akin a te szíved csüng, és akire hagyatkozol, az valójában Istened” – írja Luther. „Szétszéleszt benneket az Úr a népek közé, és csak kevesen maradtok meg (...) nem hagy elpusztulni, mert irgalmas Isten...” (5Móz 4,27,31) „Tisztítsd meg szíved, Jeruzsálem népe... // ...Véled az Úr van!” (EÉ 460,1,6)

■ GARAI ANDRÁS

PALACKPOSTA

Mire való a kapott idő?

Ebben az évben ugyanúgy vártam, hogy eljőjön a tanév vége, mint a gyermekeim és a tanítványaim. Bár a szigorú napirend megtartja a mindennapjainkat, mégis jólesik, ha egyszer nem kell különóra vagy edzésre menni. A nyári tíz hét pedig egyenesen ajándék.

De mit kezdünk a kapott idővel? Jól használjuk-e ki? Van, aki sokáig lustálkodik, nehezen tudja tartalmazni megélni a szünidőt. Számára csak elmúlik a nyár, nem eltelik. Mások ezerfelét akarnak megvalósítani: tábor, utazás, rokonlátogatás vagy fesztivált és diák munkát, így fáradtabban kezdenek újra szeptemberben, mint ahogyan nyár elején befejezték a tanévet.

A nyárra kapott szabad idő javarészt pihenésre és feltöltekzésre való. Nekem is jót tettek a kirándulások és a strandon töltött órák, de páratlan élményt nyújtott a *nyitott templom éjszakája* is. Ott voltam a Szélerózsán; régen látott ismerősök tárták fel hitük és életük titkait. Színes és találkozásban gazdag hetek voltak. Leginkább azonban a lelki közösségben üdültem fel, a kis gyülekezetben, a nagy evangélikus találkozón és a meghitt beszélgetések során.

Egy kedves fiatalunk egy jó könyvet kért tőlem, hogy külföldi utazása alatt hitben is tudjon erősödni, ha már nem jöhetett el velünk Soltvadkertre. Néhányan irigyelték, mert gyönyörű tájakra repült, ő viszont sajnálta a kihagyott áhítatokat, ahol együtt élhetjük át a Jézushoz tartozás örömét, s így erőt, áldást, megújulást kaphatunk tőle.

A nyáron megrendezett sportversenyek is elmélkedésre készítettek az időről. A labdarúgóknak sokszor kilencven perc sem elég, hogy eldöntés a mérkőzést. Nagy a döbbenet és ujjongás akkor, ha a meccs utolsó percében esik a gól.

Az Istentől kapott idő kegyelmi idő. Mire való? Hogy egyszer a győztesek között állhassunk. Nem erre az életre gondolok, hanem az eljövendőre. Vajon kihasználjuk-e, hallgatjuk-e Jézust, követjük-e őt, készek vagyunk-e vele és neki élni? Életidőnk nem sportmeccs, nem tudjuk, meddig fog tartani. Fontos, hogy Jézus feltétlen szeretetére és hívó szavára bizalommal mondjunk igent. Akár most, ezen a nyáron is. Jöjj, itt az idő!

■ LÁZÁRNÉ SKORKA KATALIN

Névjegy:

LÁZÁRNÉ SKORKA KATALIN

2004 óta szolgál a Mezőberényi I. Kerületi Evangélikus Egyházközség lelkészeként, emellett egyházunk gyermek- és ifjúsági bizottságának elnökeként is dolgozom. Házasságban vagyok, két gyermek édesanyja.

Az oldalt szerkesztette: VITÁLIS JUDIT

Pont ott, ahol a buli van

Keresztény fiatalok fesztiválsátorban

► A Közös Pont ökumenikus ifjúsági fesztiválmiszió – a katolikus, a református és az evangélikus egyház támogatásával – először 2000-ben az akkor még Pepsi-sziget néven futó rendezvényen állított sátrat, és várta elcsendesedésekkel, beszélgetésekkel, játékokkal a buliban megfáradt fiatalokat. Azóta minden nyáron legalább egy könnyűzenei fesztiválra kivonulnak. Idén június közepén a *Fishing on Orfűn*, július elején a soproni *Volton*, július közepén Miskolctapolcán, az EFOTT-on, az egyetemisták és főiskolások országos turisztikai találkozásán voltak jelen, augusztus 27–30. között pedig a *szegei ifjúsági napokon* vernek sátrat. Alább három Közös Pont-stábtag vall arról, miért érzik úgy, hogy a Közös Pont – lehetőség. Lehetőség a találkozásra, a gondolatok megosztására, az örömhír továbbadására, egy szóval a magvetésre.

Piros Krisztina foglalkozását tekintve egy pénzügyi tanácsadó cég ügyfélszolgálati munkatársa. Bár evangélikus, a budai református gyülekezet alkalmait látogatja. A kezdetektől hívták őt a Közös Pontba, de az első években az országos evangélikus gyermektáborhoz kötődő feladatai mellett nem tudta vállalni, hogy abban is részt vegyen. 2005 óta tagja a Közös Pont-stábnak, sőt ma már ő az egyik fő szervezője a miszióknak. Alapvetően is fesztiváljáró fiatal; már a Közös Pont előtt is sokszor volt a Szigeten, és megy más fesztiválokra is. Mint mondja, ez azért is jó, mert ha a Közös Pont-sátorban szolgál, még véletlenül sem ragadja magával a buli hangulata.

– A Szigetre jártunk a legnépesebb stábbal, hiszen az a legnagyobb hazai fesztivál, de az elmúlt két évben, illetve idén sem mentünk ki, mert szinte nincsenek is magyarok a látogatók között. A többi fesztiválra átlagosan huszonkét-huszonöt fős csapattal megyünk, a tagokat kisebb stafétákba osztjuk, amelyek adott időközönként váltják egymást.

Az elmúlt években komplett munkarend alakult ki. Mindig van a stábnak egy programfelelős, aki egy szűk maggal kitalálja az adott fesztivál tematikáját – minden fesztiválra minden évben más és más témával készülünk –, illetve ahhoz kapcsolódóan az egyes napok forgatókönyvét, a játékokat, elmélkedéseket, díszletet és így tovább. Ugyanez a mag segíti a csapatépítésben a sátorvezető munkáját is.

Maguk a beszélgetések a helyszínen alakulnak. A téma mankót kínál, arra való, hogy felkeltse a figyelmet, elindítson egy beszélgetést, vagy segítsen túllendülni, ha megakad a párbeszéd. De nem feltétlenül ragaszkodunk a témához, sőt még ahhoz sem, hogy mindenképpen elhangozzon: Isten. A lényeg a találkozás és a lehetőség a beszélgetésre; maga a jelenlét.

– *Min szoktak a legjobban meglepődni a sátorba betérők?*

– Sokan meglepődnek, hogy vannak fiatalok, akik hisznek Istenben, mégis emberiek, normálisak, nem bigottak, van humoruk, és így tovább. Meglepődve tapasztalják, hogy a kereszténység mennyire élő és mennyire vidám. Sokszor sikeresen leromboljuk a sztereotípiákat.

Ugyanígy sokak számára az is megdöbbenő, hogy a protestáns egyházak és a katolikusok fiataljai együtt vannak jelen. Mi vagyunk az élő példa, hogy a szeretet nem felekezettől függ. Mindannyian ugyanazt a feltámadást és megváltást hisszük. Mindannyian szeretjük Istent, ami az egymás iránti szeretetünkben is megmutatkozik. És ezt észreveszik a fesztiválozók is. Úgy hiszem, ez a miszió valódi mélysége.

– *Majd tíz év Közös Pont-pályafutással a hátad mögött, gondolom,*

rengeteg emlékezetes találkozásban volt részed. Felelevenítenél néhányat?

– Az egyik az első közös pontos hetemhez kapcsolódik. A tokaji Hegyalja fesztiválon volt egy srác, aki eleinte nem akart beszélgetni velünk, de mindennap bejött a sátorba, és rajzolt. Lassan-lassan szóba állt velem. A hét végén megölelve búcsúzott. A következő fesztiválokon is mindig találkozunk. Egy idő múlva nem vele, hanem a barátaival, ismerőseivel, akiket ő irányított hozzánk, majd tavaly ennek a fiúnak a húga jelentkezett a Közös Pont stábjába. A bátyja küldte, mondván, ha már keresztény lett, akkor „normálisokkal” barátkozzon.

A másik egy napijeges srác a Szigetről. A beszélgetésünk elején hamar kiderült, hogy nagyon is érdeklődik a kereszténység iránt, de eléggé köteledő. Aznap reggel az evangélikus spíri (a sátorban előevangélizációs munkát végző fiatalok lelki vezetője – a szerk.) Lénárt Viktor azt mondta, ha beszélgetünk egy betérővel, kezdjünk el közben imádkozni érte. Nyisunk egy csatornát Isten felé, és folyamatosan imádkozunk a velünk szemben ülőért. Ha olyan kérdés kerül elő, amelyhez kevésnek érezzük magunkat, kérjük az Urat, hogy adjon nekünk gondolatokat, szavakat, hogy szócsökeként használjon bennünket.

Így is lett. Hihetetlen teológiai, filozófiai vita folyt. Igéket idéztem fejből, megadva a helyüket is a Bibliában, pedig ebben sosem voltam túl jó. Biztosan állítom, hogy ott és akkor Isten valóban használt engem, és rajtam keresztül szólt ahhoz a betérőhöz. Hiába hívogatták telefonon a barátai, kiakapcsolta a telefonját... Amikor személyesen jöttek érte, hogy elvigyék bulizni, elküldte őket, mert fontosabb volt számára a beszélgetés Istenről, mint a méregdrágán kifizetett belépő az esti partira.

Szabó Anna evangélikus teológushallgató ismerősöktől hallott a Közös Pontról, megtetszett neki a program célja, így idén nyáron már részese volt – először – a szolgáltatnak.

– *Miért tartottad fontosnak, hogy csatlakozz a Közös Pont miszióhoz?*

– Mindig rosszul érztem, amikor valaki úgy tekint az egyházra, mint fásult, unalmas emberek csoportjára. Úgy gondolom, a Közös Pont jó lehetőség arra, hogy keresztény fiatalokként megmutassuk: azért, mert hívők vagyunk, még tudunk lazák lenni.

– *Mit tapasztaltál, a fesztiválozók hogyan viszonyultak hozzátok?*

– A *Fishing On Orfű* fesztivál látogatói nagyon jól viseltek minket. Kevés negatív visszajelzést kaptunk, és az esti órákban kifejezetten sokan jöttek, illetve voltak, akik gyakran visszatértek.

– *Személy szerint hogyan viszonyulsz a nagy könnyűzenei fesztivál-*

RÁDI VIKTOR FELVÉTELE

lokhoz: csak a Közös Pont miatt mentél, vagy egyébként is otthon tudod érezni magad egy ilyen nagy bulin?

– Most voltam először ilyen fesztiválon. Úgy gondolom, nagyon sok kiváló együttesnek kellene lennie egy fesztiválon ahhoz, hogy elmenjek csak úgy szórakozásból; inkább másra fordítanám azt a pénzt, amit erre kellene költeni. De közös pontozni biztosan fogok a jövőben is.

– *Van olyan kiemelkedő élményed, ami miatt különösen is „megérte” a közös pontozás, ami téged is gazdagított?*

– Nagyon jó volt megélni az ökumenét, azt, hogy bár más-más felekezetekhez tartozunk – egy Istenünk van. Ugyancsak jó volt megtapasztalni a csapat egységét, hogy nem volt közöttünk vita, és hogy őszintén el tudtuk mondani egymásnak, ha valamivel gondunk, problémánk volt. Olyan emberek barátságával gazdagodtam, akikkel a Közös Pont nélkül nem találkozhattam volna.

Gerlai Pál a miskolci Kossuth Lajos Evangélikus Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola iskolalelkésze. Nyolc évvel ezelőtt – a lelkesítő munkával töltött első éve után – hívta meg őt a Közös Pont-csapatba *Buday Barnabás*, aki akkor a Hegyalja fesztiválon a három spíri közül az evangélikus volt.

– Abban az évben még stafétatagként, tehát olyan keresztény fiatalként dolgozhattam ott, aki a sátorba betérő érdeklődő, megfáradt fiatalokkal beszélget, bemutatja az egyházat, megmutatja azt, hogy mai fiatalok is lehet, sőt jó kereszténynek lenni. Aztán 2008-tól már én is lelki vezetőként vettem részt sok könnyűzenei fesztiválon Tokajban, Sopronban, Orfűn, a Szigeten és idén a miskolci EFOTT-on.

Nagyon szeretem a könnyűzenét, de ha nem lenne a Közös Pont, biztosan nem mennék ki több napra egy ilyen fesztiválra, mert sajnos az ivászon és bulizáson kívül nem szól semmiről, hacsak nem dolgozol ott, ezért is van ott a helyünk. Nagyon sokan megfáradnak, túltöltekkeznek – minden értelemben –, és ezért is keresnek és találnak meg minket.

– *Ezen a nyáron a Fishing on Orfűn és az EFOTT-on voltál ott a közös pontosokkal.*

– A Közös Pont olyan megjelenési lehetőség az egyház számára, és olyan találkozási pont a fiatalokkal, amelyet máshol nem nagyon találunk. A mai tizen- és huszonevesek legnagyobb részének sajnos nincs lehetősége reális képet alkotni a keresztény fiatalokról, a keresztény ifjúsági munkáról. A világi médiából

torz, egyoldalú kép bontakozik ki előttük. Gyakran ennek a téves képnek a lebontása vagy árnyalása a feladatunk, hiszen nagyon sokan kérdésekkel, sőt vádakkal térnek be a sátorba.

Az egyszerűbb esetekben az ott dolgozó egyetemista fiatalok is meg tudják állni a helyüket, de a rázósabb helyzetekben bizony nem árt, ha kéznél van egy náluk valamivel tapasztaltabb lelkész is. Ezenkívül a lelki vezetés, a csapat összefogása, közösségeként, gyülekezetként való összetartása is az ott dolgozó lelkészek feladata.

– *Már többször szóba került, hogy minden Közös Pont-csapatban szolgál egy-egy evangélikus, református és katolikus lelkész, illetve pap. Mit tapasztalsz: hogyan fér meg három dűdás egy csárdában?*

– Nagyon pozitív tapasztalataim vannak az idén a Közös Pontban részt vevő református és római katolikus lelkészekkel végzett munkával kapcsolatban is. *Bobek Tamás* kiskőrösi plébánossal és *Nagy Norbert* pécsi katolikus egyetemi lelkésszel, valamint *Molnár Péter* budai és *Lovadi István* sellyei református lelkészekkel és *Horváth Dániel* hatodéves teológushallgatóval nagyon jó ökumenében, egymást segítve dolgozhattunk együtt, sokat beszélgetve a felekezeteink különbözőségeiről és értékeiről.

– *Az évek során számtalan beszélgetést, találkozást éltél meg a Közös Pont-sátorban. Kire, mire emlékszel vissza különösen is élénken?*

– Nagyon sok visszajelzést kaptunk a sátorba betérő fiataloktól az egyházzal és a kereszténységről, istenkeresésükről, istenhittükről. Minden évben sok-sok különleges, érdekes találkozásban van részünk olyan fiatalokkal, akikkel egyébként nem beszélgetnénk, és akik egyébként nem biztos, hogy találkoznanának a keresztény ifjúsággal.

Idei találkozásaim közül kiemelném a mozgássérült srácot, *Bálintot* – „Soha ne add fel!” feliratú tetoválással a mellén –, aki a mopedjével minden fesztivált végigjár, vizsgálva az akadálymentességüket. Mindig keresett minket, és ha megtalált, mindig volt egy-egy keresztény fiatal, akivel tudott egy jót beszélgetni, kvízit kitölteni.

Minden fesztiválon vannak visszajelző betérőink, akik már ismerősként üdvözölnek bennünket, és mindennap ott vannak a sátorunkban. Hiszem, hogy ez nekik nagyon pozitív lépés, segítheti őket, hogy gyülekezetre találjanak, vagy hogy éppen megmaradjanak benne.

■ V. J.

ÉRDEKESSEGEK BÉKÉS MEGYE EVANGÉLIKUS MÚLTJÁBÓL

A csabai gyümölcsöskertek és a lutheránusok

Békéscsaba szlovák új telepesei a gabonatermelés mellett hamarosan gyümölcsfákat is telepítettek új hazájukban. Különösen a nyár elejétől a tél beálltaig termő meggy és alma volt divatos, de a szilva, a körte, a birsalma és a dió is nagy becsben állt a kertészkedő csabaiak előtt.

Csabán 1765-ben osztották ki az Ószőlők területét, de mivel ez kevésnek bizonyult, 1810-ben újabb kerttelepítés indult el. Ezek voltak a Körösön túli és a kastélyi szőlők. Itt az új tulajdonosok mindenütt ültettek gyümölcsfákat is. A legjobb almáskertek a Körös mentén voltak. Különösen a jól aszalható fajtákat kedvelték a régiiek. Ezeknek megtermelése nem kis szakértelmet igényelt.

Haan Lajos 1858-ban ezt írta: „Vagy két évtized oltta a gyümölcsfa nemesítése is divatba kezd jóni 's' a' honoratiórok [telepesek] tanyáin szőlőbe szép gyümölcsös kerteket lehet látni. Legtöbb köszönhető e' részben a' helybéli evangélikus tanítóknak, kik majd mind jeles pomológok [gyümölcsstermesztők]. Kettő közülük már a' m. gazdasági egyesülettől ezüst érempenzt is kapott, u. m. Szemjan Benjámin Pál, a' pomológok e' vidéken érdemes veteránja és Sztraka Károly. Az evangélikus egyház éppen most folyamodott a városhoz, hogy számára néhány hold jelöltessék ki, hol az iskolás gyerekek gyümölcsfa nemesítésre taníthatnának.” (Haan Lajos: *Békés-csaba. A város története a kezdetektől a XIX. század harmadik harmadáig*. Békés Megyei Közgylűlés Önkormányzati Hivatala, Békéscsaba, 1991, 32. o.)

Szemian Benjámin Pál (1787–1858), akinek édesapja a feljegyzések szerint „híres szláv litterátor” volt, jeles szerepet játszott a csabai gyümölcsök kultúra meghonosításában. De nem ő volt az első. Draskóczi Milecz Mihály (1754–1815) evangélikus lelkészről is feljegyzik a krónika, hogy „mivel ember volt, különösen pedig a pomológiában gyönyörködött”.

Szemian csak Draskóczi halála után, 1818 nyarán érkezett Csabára. Haan Lajos szerint „ő kezdte itt az Alföldön elsőként a gyümölcsfa nemesítést, ő látta el oltványokkal ezen egész sík vidéket a' miből évenként szép jövedelme volt, s' az általa alakított kertek valódi kis paradicsomok”.

Társra, Sztraka Károly (1803–?) 1825-től volt tanító Csabán. Sokoldalú ember volt. Haan Lajos szerint „jó lelkész, ügyes vadász, szenvedélyes természetvizsgáló, jeles pomológ 's' mint ilyen a szláv litteratura mezején eléggé ismeretes”. Perényi Salomonnal, a jeles ornitológussal tartott szoros barátságot. Tudományos levelezésben állt vele, és ő szerzte meg, illetve tömte ki a Nemzeti Múzeum számára az Alföld ritkább madarait és emlőseit. Haan Lajos szerint „a kertészeti társulat gyümölcssei mindig kitűnőnek találtak s' ezért tiszter kapott dicséret oklevelet, egyszer bronz, egyszer ezüst emlékérmét”. 1858-ban pedig ő nyerte meg a kertészeti földjait, „egy csinos érdembilikomot”.

A tankert, amelynek igényléséről Haan Lajos beszélt, Szeberényi Gusztáv Lajos (1816–1890) közbenjárására lett az egyházi. Erre a célra a közlegelőből harminchárom holdat hasítottak ki, s ezen ötholdas faiskolát létesítettek. Az így ültetett almáskertben tanultak az iskola hallgatói metszeni, és innen látták el csemetével a várost.

De mások is voltak, akik a gyümölcsfa-nemesítésben jeleskedtek. Csorba Mihály (sz. 1808) 1833-ban Csabán volt tanító. Arról volt nevezetes, hogy a magyar nyelvet nagy buzgalommal tanította, és a pomológiában is maradandót alkotott. Nemesített eperfájáért a vármegyétől is jutalmat kapott.

Ha friss gyümölcsbe harapunk, gondoljunk egy kicsit az egyház hajdan élt hivatalosaira, akik Tessedik Sámuel nyomán vallották, hogy a tanító meg a pap nem arra van, hogy uralkodjon, hanem arra, hogy használjon – tudással, szorgalommal és jó példával. ■

Két 18. századi tudós lelkipásztor

Az újratervezett 18. századi Békés megye két tudós lelkipásztoráról érdekes feljegyzések maradtak ránk.

Egyikük Markovicz (Markovics) Mátyás (1707. február 27., Dobronya – 1762. április 14., Szarvas). Selmechányán, Besztercebányán és Pozsonyban végezte iskoláit, majd 1731 őszén Jénába ment az egyetemre. Tudományokkal felvértezve tért haza, és 1734 októberében szarvasi lelkészként kezdte meg népe szolgálatát. Valamikor 1754 után, hálából, a pest-békési egyházmegye esperesévé választotta. Ezt a tisztelet haláláig betöltötte.

Ő volt az apósa az ifjabbik Tessedik Sámuelnek (1742–1820), a magyar gazdasági oktatás úttörőjének.

Markovicz irodalmi munkáit – melyek közül sok kéziratban maradt – a gyülekezet szüksége szülte, ezért példákban, nyelvezetükben gazdagon tükrözik a szarvasi szlovák emberek hitét és életét. Németből fordította szlovákra 1752-ben kiadott művét (*Ének a parasztság dicsőítésére*); *A vizet szomjúhozó szarvas vagy a szent Miatyánk* címet viselő, szlovák nyelvű munkája pedig 1746-ban jelent meg. Énekei és imádságai fontos nyelv-művelő szerepet töltek be az alföldi szlovák irodalomban.

Néprajzi érzékenységet jól példázza a szarvasi archívumban őrzött latin verses krónika, amelyet Haan Lajos (1828–1891) latinul és magyarra fordítva is közölt. *Suhajda Jánosról* például, aki Békéscsaba első, hivatalosan megválasztott evangélikus lelkészeként szolgált 1718–1726 között, azt jegyezte fel, hogy „ujjában rendkívüli erő volt”. Az őt követő Szalay Jánosról, aki Wittenberget is megjárt, megírta, hogy lovak helyett

megszelídített szarvasokat fogott a hámba, és azokkal járt.

Ugyancsak sok néprajzi adalékot jegyzett fel Markovicz Mátyás rövid jelentésében is. Ebben olvashatunk a békákrol és kígyókról, „melyek őriási, szinte csodához hasonló szaporaságuk következtében az egyiptomi csapások példájára lepik el a kamrákat, a házakat és a szobákat”. Hírt hallunk a szünyög- és bögölyjárásról, a növényeket megtámadó betegségekről és más hasonló természeti rendellenességekről.

Leírta Markovicz a jellegzetes házépítési szokásokat és azt is, hogy a helyiek tapló helyett száritott ürömlevelet használtak a tűzgyújtáshoz: „Mivel pedig [az itt lakóknak] megkövesedett fából készült taplójuk nem lehet, hacsak nem hoznak a fatermő vidékekről, azért a tárkony (üröm, szlávul cernobylnak mondják) kiszáritott leveleit tenyereik között összenyomva tömörítik, míg végül lágy formát vesznek fel, tapló helyett ezt kénytelenek, elég sikeresen, használni.

A szalmaszál és a tárkonynak a szára meg kell gyulladjon, miután ennek a levelei a tenyérben már sokáig össze voltak préselve, és tüstént összekeveredtek a szalmából vagy az elégett szárból visszamaradt hamvadó szénmaradványokkal, azután az előbbiekről szerinti módon, a tenyerek nem kisebb összenyomásával kell tömöríteni. Ilyen taplót általánosan használnak.”

Az érdekesebbnél érdekesebb példákat tovább lehetne szaporítani a 18. század eleji Alföldről.

A Békéscsabai evangélikus gyülekezet igazi megszervezője id. Tessedik Sámuel (1710–1749) volt. A haláláig Szarvason működő Markovicz

Mátyáshoz hasonlóan – akivel még Békéscsabai papsága előtt barátság fűzte össze – ő is külföldet járt, tanult lelkipásztor volt. Iskoláit Puhón kezdte, Trencsénben, Kőrmöcbányán, Győrben folytatta. 1728-tól Pozsonyban tanult, majd 1734-ben Jénában lett egyetemi hallgató. Disszertációja 1734-ben *Christianus Adelphilus* álnéven jelent meg.

Hazatérve Modorban, 1737-ben Tótygyörkön, majd Albertiben lett lelkipásztor. Innen hívták 1744-ben Békéscsabára, ahol Markovicz Mátyás iktatta be hivatalába.

Megválasztása után összehívta a nép véneit, és egy utasítást olvasott fel előttük. Haan Lajos szerint ennek a jeles iratnak „főbb pontjai ezek: mindenki úgy viselje magát, mint egy valódi evangélikushoz illik, a rendezavaró s botrányos életű nyilvánosan, az egész egyház előtt büntetessék, sőt az illet sem a kereszteléshez, sem az esketéshez, mint tanút hívni nem szabad; a vasárnap, mint a lelki épülésre szentelt ünnep, mindenki által annak rendje szerént ünneptessék, e végett akkor senkinek a korcsmában bor ne adassék, a templomot elmulasztó a papnak bejelentessék, ki pedig szombaton elutazni kénytelen, úgy, hogy a vasárnapi istentiszteleten jelen nem lehet, az magát a papnál jelentse; hétköznap minden vendég estvéli harangozáskor takarodjék a korcsmából haza, harangozáskor mindenki imádkozzék; végre a vallástalanok minden egyházi szertartás nélkül nem is a köztemetőbe, de az utak mellé temetessenek”.

Ezt az iratot egy évben kétszer az egész gyülekezet előtt fel kellett olvasni, így nagy befolyása volt a nép vallásos életének és szokásvilágának alakítására.

■ DR. SZIGETI JENŐ

HIRDETÉS

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Épületenergetikai korszerűsítés a Luther Márton Kollégiumban

A Luther Márton Kollégium több mint 80 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív programjában. A támogatás lehetővé teszi a Luther Márton Kollégium épületének utólagos külső hőszigetelését, fűtési és használatimelegvíz-rendszerének, világításának korszerűsítését, illetve talaj-levegő hőcserélős mesterséges szellőztetés, napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épület energetikai tényezői már nem megfelelőek, fűtési és használatimelegvíz-rendszere nem tesz eleget a kor elvárásainak, nyílászárói és fényforrásai mára elavultak.

A most kezdődő projekt keretében sor kerül a falak hőszigetelésére. A fűtés-rendszert kondenzációs gázkazán telepítésével teszik korszerűvé és energiatakarékosra. A használatimelegvíz-rendszert felújítják, napkollektorokkal segítve a működését. Megteremtik a megújuló energiát hasznosító, talaj-levegő hőcserélős mesterséges szellőztetés feltételeit. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélik. Telepítenek egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert.

A projekt elsődleges célja: a Luther Márton Kollégium lakói és dolgozói. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Luther Márton Kollégium • 4400 Nyíregyháza, Iskola u. 2.

luthermartonkollegium.hu
ujszechenyiterv.gov.hu

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Épületenergetikai korszerűsítés a Deák Téri Evangélikus Gimnáziumban

A Deák Téri Evangélikus Gimnázium több mint 84 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív programjában. A támogatás lehetővé teszi a Deák Téri Evangélikus Gimnázium épületének utólagos külső hőszigetelését, külső nyílászáróinak felújítását, cseréjét, fűtési és használatimelegvíz-rendszerének korszerűsítését, valamint világításkorszerűsítését.

Az épület energetikai tényezői már nem megfelelőek, a fűtési és használatimelegvíz-rendszere nem tesz eleget a kor elvárásainak, nyílászárói és fényforrásai mára elavultak.

A most kezdődő projekt keretében sor kerül a padlásföld utólagos hőszigetelésére, valamint a külső nyílászárók felújítására, cseréjére. A fűtési rendszert kondenzációs gázkazánok telepítésével és acéllemez lapradiátorok felszerelésével teszik korszerűvé és energiatakarékosra. Emellett a régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélik.

A projekt elsődleges célja: a Deák Téri Evangélikus Gimnázium valamennyi tanulója és dolgozója. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Deák Téri Evangélikus Gimnázium • 1052 Budapest, Sütő u. 1.

deakteri.hu
ujszechenyiterv.gov.hu

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Épületenergetikai korszerűsítés az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban

Az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központ több mint 77 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív programjában. A támogatás lehetővé teszi az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központ épületének utólagos külső hőszigetelését, fűtési és használatimelegvíz-rendszerének korszerűsítését, világításkorszerűsítését, napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését.

Az épület energetikai tényezői már nem megfelelőek, fűtési és használatimelegvíz-rendszere nem tesz eleget a kor elvárásainak, fényforrásai mára elavultak.

A most kezdődő projekt keretében sor kerül a falak utólagos hőszigetelésére. A fűtési rendszert kondenzációs gázkazánok telepítésével teszik korszerűvé és energiatakarékosra. A használatimelegvíz-rendszert teljesen felújítják, napkollektorokkal segítve a működését. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélik. Telepítenek továbbá egy hálózatra visszatápláló napelemes rendszert is.

A projekt elsődleges célja: az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központ valamennyi látogatója és dolgozója. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Evangelikus Oktatási Központ • 8253 Révfülpö, Füredi út 1.

konferenciahotel.hu
ujszechenyiterv.gov.hu

„Hol voltál, amikor a földnek alapot vetettem?”

Keresztény felelősség és energiagazdálkodás

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Sánta Anikó
ararat@lutheran.hu

A keresztények felelősségéhez tartozik, hogy véleményt nyilvánítsanak jelentős társadalmi kérdésekben. Amekkora félreértés lenne az egyház társadalmi szerepével kapcsolatban, ha az egyház minden további nélkül azonosítaná véleményét és céljait egy-egy konkrét politikai párttal, legalább annyira problémás az is, ha a jelentős kérdések eldöntését kizárólag ezekre akarná rábízn.

A politikai döntések olyan kényszerpályákon mozognak, amelyek hátrányait nemcsak a szereplők maguk tapasztalhatják meg, ha elég figyelmesek, hanem a nyitott szemmel járó, újságolvasó, beszélgető emberek is – sokszor még náluk jobban – látják. Világosan és pontosan fogalmazta meg a keresztények politikai felelősségét Helmut Thielicke német teológus, amikor az 1960-as

sege véges. Az emberre bízott teremtett világ sok területen válságos állapotba került. Hosszú évekbe telt, amíg tudományos körökben is viszonylag egységessé vált az a felfogás, hogy az emberek életmódja – ideértve a tudományos, technikai és ipari tevékenységgel kapcsolatos szokásainkat – befolyásolhatja, sőt befolyásolja is a bolygó állapotát. Ökológusok észlelték, leírták és meghatároztak olyan jelenségeket, mint a

hogy a világból kipréseljük, ami nekünk jár. (De tényleg jár nekünk valami is? „Hol voltál, amikor a földnek alapot vettem?” – kérdezi az Úr Jóból [Jób 38,4].) Ehhez a folyamathoz pedig egyre több energiára van szükségünk. Fűtünk, hűtünk, utazunk, fogyasztunk, közben rég elfeledkeztünk valóságos igényeinkről. Természetesnek vesszük, hogy a kényelmesebb életstílus kialakításához a vízmelegítés legbonyolultabb berendezéseit építjük meg, mert ez nekünk jár.

Technikai énkünk előreszaladt, és jócskán lehangyatta a teremtés teljességében megalapozott emberségünk olyan nélkülözhetetlen vonásait, mint az „elég” felismerésének képessége vagy a felelős tervezés és cselekvés vágya.

Hogy mi köze ennek a felelősséghez? A felelősségvállalás formáit jó esetben alapos etikai mérlegelés előzi meg, amelynek során a legidősebb elvi szempontok a leggyakorlatibb tapasztalatokkal és legújabb kilátásokkal együtt kerülhetnek az asztalra. Németországnak az atomerőművek leszerelésére vonatkozó döntését a közszolgálati televízióban is közvetített, *Biztos energiaellátás* című sorozat előzte meg. A havonkénti viták levezetésére Angela Merkel kancellár kérte fel Matthias Kleinert, a Deutsche Forschungsgemeinschaft (Német Kutatási Alapítvány) elnökét, aki feladatának nagyságához illően egy alkalommal úgy nyilatkozott, hogy „egy társadalomnak mérlegelnie kell, milyen etikai elveket követ”. Magyarországon ilyen vitára sajnos nem került sor, ezért az etikai elveket sem sikerülhetett tisztáznunk. Pedig nagyon megérte volna.

Az atomenergia korszaka sok ország energiaellátási programjában leáldozóban van. A fukusimai erőműbaleset az etikai alapelveket végiggondolni képes országokban erősen visszavetette az atomerőmű-építési kedvet. Az atomerőművek ugyanis, a fenntartott látszat ellenére, nem a jövő kilométerkövei, hanem a múlt szobrai. Gyerekkorom technológiai optimizmusát – amikor minden *Delta*-ba jutott egy rövid hír a szovjet atomtudósok felfedezéseiről, és még a mese Kisvakondja is atommeghajtású űrhajóval repkedett – sok országban felváltotta a következő nemzedékek érdekeivel is számoló, felelős tervezés korszaka.

Megengedhetetlen szemlélet, hogy a jövő új lehetőségeinek fejlesztése helyett olyan vízforralási technológiába öljünk ma pénzt, időt és jó szándékot, amelynek radioaktív hulladékát nem vagyunk képesek biztonságosan kezelni. A veszélyes hulladék évezredek át történő tárolása és az előreláthatatlan emberi hibákból következő tömeges katasztrófa két olyan súlyos ellenérv az atomerőművek további építése ellen, amely elég lendületet adhatna a kérdés alapos etikai átgondolásához és a teremtett világ megőrzése iránti felelősség mélyebb megértéséhez.

■ BÉRES TAMÁS

A szerző – az Evangélikus Hittudományi Egyetem Rendszeres Teológiai Tanszékének vezetője – a Szélrózsza találkozón előadást tart az ökosátorban

években az egyház feladatát a pártpolitikai építkezés vagy azonosulás helyett azokban a kérdésekben kifejtett állásfoglalásként határozta meg, amelyekről az egyháznak véleménye van.

Ha azonban szétnézünk a világ egyházai között, kiderül, hogy nemcsak a felekezetek, hanem azokon belül az egyes országok keresztényei is másként ítélik meg, hogy miről van vagy kell, hogy legyen véleménye az egyháznak. Az élet védelmével kapcsolatos olyan kérdések, mint az abortusz vagy az öngyilkosság, már az ókortól kezdve részét képezik a keresztény etikának. Középkori teológus szerzők – mint Luther, Kálvin vagy Aquinói Tamás – annak ellenére foglalnak állást koruk jelentős kérdéseiben, hogy előttük erre nem került sor hangsúlyosan. Így tudjuk megmondani a mai napig, hogy mit gondoltak például az igazságos és igazságtalan háborúról, koruk kulturális és gazdasági viszonyairól vagy konkrétan például a kamatszédés hasznáról és káráról.

A hívó keresztények saját koruk és lakhelyük szabad lelkiismeretű tagjai, feladatuk, hogy keressék és felismerjék a bűn különféle formáit magukban és környezetükben, egyéni és kollektív szinten egyaránt, és a rendelkezésükre álló legjobb eszközökkel igyekezzenek megmutatni lelküldetésének lehetőségeit.

Az elmúlt évtizedek egyik új felfedezéseként érte a Föld lakóit az a felismerés, hogy bolygónk eltartóképes

fajok kipusztulásának gyorsuló üteme vagy a globális éghajlatváltozás. Az öko-filozófusok elkezdtek keresni az ezek mögött álló egyéni és társadalmi összefüggéseket. A teológusok pedig felismerték, hogy a teremtés ajándékainak pazarló elfogyasztása után abba az új korszakba léptünk át, amelyben a föld őrzésére és művelésére vonatkozó bibliai felszólítást egyéni és közösségi élet- és munkaprogramként kell értenünk.

Ehhez a folyamathoz tartozik az energiafelhasználás, ezen belül az atomenergia felhasználása is. Folyamatában tekintve az emberiség energiafelhasználási szokásait, a keresztényeknek mindenképp arra kell rádobbnunk, hogy a jellemzően gazdasági ipari országok lakosaitként szerepük van a mai túlzottan kényelemközpontú, pazarló és igazságtalan életforma kiépítésében és fenntartásában.

Világunk eltechnicizálódott. Minden iránt érdeklődünk, amivel egyszerűbbé és kényelmesebbé tehetjük az életünket. Eközben lassanként elfelejtjük szem előtt tartani a teremtés teljességét, amelynek velejárója az ember Isten előtti felelősségének különös hangsúlya. Az általunk létrehozott csúcstechnikák a gondolkodásmódban és a lélekben szedik áldozataikat.

A tudománytól már rég nem a csodálatos világ megismerésének élményét várjuk a Teremtőre mutató jelek sokaságaként, hanem újabb pénzyelű, de kifizetődő eszközöket arra,

SZÉLRÓZSA-LEVELEK NYUGALMAZOTT LELKÉSZEK TOLLÁBÓL

Álmaim egyházában – folytatás

László Jenő Csaba írásához (EvÉlet, július 27., 10. o.)

„Jó ideje álmodom egy egyházzal”, amelyben a gyorsan bekapott reggeli előtt sokan kulcsolják imára a kezüket, és kíváncsian nyitják ki gyűröttre olvasott Bibliájukat, hogy meghallják: mit üzen az Úr.

Álmaim egyházában a bibliaórásk szívesen vállalják, hogy igei üzenettel – és mondjuk, egy kis gyümölcscsel – felkeresik azokat, akik egyedül vannak, és segítségre szorulnak.

Álmaim egyházában nem a „wellnesshangulat” uralkodik, hanem az önmegtartó radikális szeretet indulata sodorja magával azokat, akiket a Krisztus szerelme szorongat, és akik ebben örömeiket lelik.

Álmaim egyházában a vasárnapi igehirdetés Isten szeretetének jó hírével változtatja meg a gyülekezet gondolkodását és tetteit, hogy ne csak egy valóságos rendezvény résztvevői, hanem Krisztus tanítványai legyenek.

Álmaim egyházában a konfirmáció alkalmával annyi fiatal áll az oltár előtt, ahány gyermeket annak idején megkereszteltek, és ezek a fiatalok Jézus követésében továbbra is együtt maradnak.

Álmaim egyházában az esküvő nem hab a tortán orgonazenével és ceremóniával, hanem két fiatal közös imádsága, hogy együtt részesedhessenek Isten áldásában: a család semmivel sem pótolható boldogságában.

Álmaim egyházában a szükséges és nélkülözhetetlen intézményi keretet megtölti és szétfeszíti a Szentlélek ereje.

Álmaim egyháza, ha töredékesen is, Isten eljövendő országának remény-ségével ajándékoz meg.

■ MADOCSEI MIKLÓS (Buda)

Utóöröm, avagy utólag részese lenni...

Néha magam is csodálkozom, hogy öreg fejjel milyen gyerekes örömmel fogadom korunk műszaki csodáit és technikai lehetőségeit. Most az örvendeztetett meg, hogy nemcsak a televízióban láthattam beszámolót a Szélrózsza találkozóról, hanem a YouTube-on minden fontos eseményét újra meg újra megnézhetem, hallgathatom, és így én is részese lehetek a soltvadkerti eseményeknek. Fantasztikus! Néhány évtizeddel ezelőtt erről legfeljebb csak álmodozhattunk...

Így utólag is rendkívül nagy örömmre szolgált megtekinteni Deák téri gyülekezetünk volt teológusának – ma már barátomnak és kollégámnak – az igehirdetését. Grendorf Péter az 55. zsoltár 7. verse alapján beszélt: „Miért is nincs szárnyam, mint a galambnak, hogy elrepülhetnék, és nyugton lehetnék?”

Mindannyian szeretnénk repülni, felülemelkedni a bennünk és körülöttünk lévő akadályokon. De nem megy – mondta a lelkész. Személyes élményére utalt, melyet az 1150 méter mély recski ércbányában élt át. A tárnákban mindenütt találkozni lehetett ezzel a felirattal: „Menekülési irány”. S a nyíl mindig egy irányba, és pedig mindig felfelé mutatott. Csak egy út van a mélyből a szabadulásra! Ennek a képnek a segítségével hirdette meg Grendorf Péter, hogy a mi számunkra is csak egy út van arra, hogy szabadon tudjunk szárnyalni: Jézus Krisztus.

Grendorf Péter az 55. zsoltár 7. verse alapján beszélt

Nagyon örültem Gáncs püspök találkozót záró igehirdetésének is. A repülőgépen való utazás képét szintén rendkívül találónak és kifejezőnek éreztem. Nem véletlenül tapsolnak az utasok, amikor a gép földet ér. Szükséges szárnyalni, felülemelkedni a mindennapok akadályai, körülményei fölé. Szükséges szárnyalva – mintegy: Isten felől – látni önmagunkat, életünket s az eseményeket... De nem vagyunk madarak! – hangsúlyozta a püspök.

Míg az igehirdetést hallgattam, eszembe jutott, hogy ezt az igazságot meg kellett tanulniuk a tanítványoknak is. Ismerjük a történetet – Jézus megdicsőülésének története ez –, amelyet három evangélium is őriz. Rendkívül fontos üzenete van: az élményt, a szárnyalást nem lehet tartósítani, konzerválni. Az mindig kegyelmi pillanat marad. A tanítványoknak is „landolniuk kellett”. Le kellett jönniük a hegyről, ahol már várta őket a hitetlenkedésük miatt tehetetlenkedő kilenc tanítvány. Mindig döbbenve olvasom Jézus kifakadását: „Meddig szenvedlek még titeket?” (Mt 17,17)

A Szélrózsza 2014-es találkozója véget ért. A leányok és a legények már rég „landoltak”, hazaértek. Még frissek az emlékeik, de józanul számolni kell azzal, hogy lassan kifakulnak. A lényeg ugyanis ez: megtanultak-e a találkozó napjaiban szárnyalni Krisztussal?! Mert aki megtanult, annak az öröme megmarad Krisztussal a hétköznapokban is.

Azt nem tudjuk, ki döntött, mint az etióp főember, Jézus mellett. Azt nem tudjuk, kinek történt radikális változás az életében. Azt nem tudjuk, hányan kapcsolódnak be aktívabban gyülekezetük életébe, és lesznek egyházunk megújulásának munkásai... Ezt csakugyan nem tudjuk. De hiszem, hogy az az egyetemistákból álló imaközösség, amely fél éven át imádkozott a Szélrózsza találkozóért, nem hiába imádkozott!

Engem pedig már nemcsak a technikai lehetőségek kápráztatnak el, hanem annak az öröme tölt be hatalmasan, hogy a találkozón maga a feltámadott élő Úr volt jelen.

■ ID. PINTÉR KÁROLY (Pest)

Gyülekezeti diákszallás Józsefvárosban

A Budapest-Józsefvárosi Evangélikus Egyházközség ismét várja az egyetemista és főiskolás jelentkezőket a gyülekezet diákszallására. A Mandák-ház több nagy egyetemhez közel helyezkedik el. A bérleti díj 23 500 Ft/hó, melyben benne van a nagy sebességű internet díja és a rezsi is.

A jelentkezéshez egy jelentkezési szándékkal egybeszórt, normál, nem amerikai típusú és nem szakmai önéletrajz és lelkes/lelképítési/plébánosi ajánlás szükséges, melynek szkennelt változatát a mandak.haz@gmail.com címre várjuk.

Evangelikusként Párizsban

(Útinaplórészlet)

Hogy Párizs sokszínű, azt talán még az is tudja, aki soha nem járt a francia fővárosban. S hogy Párizs mindenkit vonz? Engem kétségkívül vonzott, és igazán örömmre szolgál, hogy egy közelmúltbeli hivatalos meghívás apropóján most rámutathatok a Szajna-parti város két – evangélikus – színpoltjára.

sonlóan mintegy negyedmilió. Székhelyük Strasbourgban van.

Van azután egy harmadik „evangelikus egyházi szervezet” is Franciaországban (*Iglesia Protestante Malgache en Francia*), amelyet madagaszkári diákok alapítottak még valamikor az 1950-es években. Ez ma mintegy tízezer tagot számlál. Párizsban, a törté-

A SZERZŐ FELVÉTELE

Előbb azonban szabad legyen megosztanom néhány profán élményemet. Első kellemes meglepetésem az volt, hogy Párizsban ritka a dohányzó ember az utcán, és rendszerint az sem francia. A kutya is kevés. Az utcák tiszták, az épületek többsége szépen karban van tartva, fel van újítva.

A kultúra egyik központja a korszerű, hatalmas nemzeti könyvtár (*Bibliothèque nationale de France*) – százmillió könyvvállománnyal. Egyike a világ legnagyobb gyűjteményeinek. Szabadpolcra azonnal levehető a könyvek, az olvasásuk helyben ingyenes. Köztük egy teremnyi található magyar nyelvű kötetekből, az érthető válogatás értékes kortárs műveket is tartalmaz. Kutatni viszont csak borsos árértékű lehet. Ezzel szemben a levéltári kutatások ingyenesek, és nagy létszámú, segítőkész levéltáros csapat áll a kutatók rendelkezésére.

A francia művelődési minisztérium két éve építettett háromemeletes, a lehető legkorszerűbb eszközökkel felszerelt levéltárat az egyik egyetem mellé. A kutatás itt is ingyenes. A kutatót négy szakértő levéltáros segíti, a kérésre anyagokat egy órán belül rendelkezésre bocsátják. A fényképezés, másolás, magnóra rögzítés, internethasználat természetesen szintén ingyenes a kutatóknak.

Miként a kultúrországokban másutt, az újságíróknak Párizsban is ingyenes a belépés a múzeumokba. (Egyetlen kivétel volt a gyakorlatomban, Uganda, ahol a törzsi múzeumban nem értették meg az újságíró szót, ezért belépődíjat kértek.)

De térjünk rá a párizsi evangélikus színpoltokra!

Jóllehet a keresztény franciák kilencvenhárom százaléka a római katolikus egyház tagja, a mintegy három százalékos kitevő protestánsok között az evangélikusok is szép számban fellelhetők.

A kisebbik lutheránus egyház (*Église évangélique luthérienne de France*) az elmúlt esztendőben beleolvadt a kálvini alapokon álló francia református egyházba (*Église réformée de France*), és az egyesülés óta Egyesült Protestáns Egyház (*Église protestante unie de France*) néven tagja a Lutheránus Világszövetségnek (is).

Az augsburgi gyökereit nevében is kinyilvánító elzász-lotaringiai evangélikus egyházat (*Église protestante de la Confession d'Augsbourg d'Alsace et de Lorraine*) ugyan Franciaországban „csak” amolyan egyesületi státusban tartják nyilván, ám tagjainak száma a magyarországi evangélikusokéhoz ha-

nemli emlékü Bastille közelében, a Rquette utcában is van egy egyemeletes épületük. „Az a ház a templom” – mondták kérdezősködésemre a járőrök. Odaérve örömmel tapasztaltam, hogy nagyon sokan érkeztek a tíz órákor kezdődő istentiszteletre. Ahogy megnyitottam, mosolygósan invitáltak beljebb engem is. Őszinte érdeklődéssel fogadták a mi Deák téri templomunkról készült francia nyelvű ismertetőt.

Semmilyen díszítés nincs ebben a templomban (*képiünkön*), amelyben gitár, zongora és ütőhangszer kísérettel dicsérték az Isten jóságát. Hatalmas vászonra vetítették ki a dalszövegeket, és határozottan derűs, vidám gyülekezet énekelt együtt az előadókkal. A lelkész civil ruhában buzdította harsányan a híveket Isten útjának követésére *Péter apostol első levelének* szavaival. Az úrvacsorához a presbiterek odavitték a hívekhez a kenyeret és pici poharakban a bort. Nagyon sok apró gyerek is a szülei mellett állt, feltűnően fegyelmeltem. A vidám hangulatú istentisztelet aztán hosszas beszélgetéssé alakult át. S közben megérkezett a következő istentisztelet gyülekezete – vasárnaponként ugyanis négy alkalommal telik meg a templom.

Egy másik evangélikus templomra hétköznap találtam rá véletlenül a nemzetközi múzeumi konferencia előadásai után. (A szóban forgó konferenciára, amelyen én az Első Magyar Tűzzománcjelvény-gyárról tartottam előadást, tizenhat országból ötvennégy résztvevő érkezett.)

Az egyik konferencia-helyszín – a Művészetek és Mesterségek Múzeuma – közelében szintén egy lakóház külsejű épületen árulta el az *Evangelikus templom* felirat az objektum valódi rendeltetését. A feljártot szép, kovacsoltvasból készült rácsos korlát szegélyezte. Az első emeleten egyetlen ajtó volt nyitva. Beléptem. Itt is kedvesen fogadtak, és megerősítették, hogy ez is egy evangélikus gyülekezet temploma. Nekik is átadtam hát a Deák téri evangélikus templom francia nyelvű ismertetőjét.

Mint kiderült, az itteni gyülekezetet egy jótékonyági szervezet fogadta be a székházába, de ők – mármint a szervezet alapítói és munkatársai – is evangélikusok. Az egészséges életmódot népszerűsítik. Ami azt illeti, szükség is lehet erre, mert a templom bejárata mellett egy szemétdombon akadt meg a szemem, amelyen egy asszony aludt...

■ DR. BERÉNYI ZSUZSANNA ÁGNES

Jegyzetlapok

(Napló, 2014)

Augusztus. Csupa emlék ez a hónap, halkán búcsúzik. Mindenki arra gondol, merre járt, mit látott. A fény városában, Párizsban, az ódon-szép kövek közt, Rómában, Kaliforniában. A sokszor viharos Balatonon, a völgyben hallgató falvakban, Erdélyben... A világ csodálatosan keveredik álmlunkban az otthon mély csendjével. Augusztus föllobban egy pillanatra, azután kialszik. Milyen a világ? Szent és örült, gyönyörű és fájó, s valami titkos csoda, amit nem lehet megérteni.

Szabó Magda. Barátommal sétálok a II. kerületben. Bent, a sűrű lombok közt iskolát fedezünk föl. A nagy írónő nevét viseli; itt lakott a közelben, késő alkonyatkor errefelé sétálgatott. Emlékszem, többször is készítettem vele riportot. Nagypapa szülővárosom öreg templomában volt református lelkész, innen a barátság.

Szerencse, hogy vendége lehettem órákon át, de nem csak ezért, inkább hatalmas fekete macskája miatt. Az első alkalommal fölugrott az ölembe. Beszéltem hozzá, az állat csiklandoztam. Ettől olyan dorombolásba kezdett, hogy az írónővel alig értették egymás szavát.

„Hihetetlen – mondta Szabó Magda –, eddig mindenkit megharapott és felfalt.”

Sok tiltás után a *Freskóval*, *Az őz-zel*, *Az ajtóval* és *Az a szép, fényes nap* című drámájával külföldön is nagy sikereket ért el. Az egyik legtöbbet fordított magyar íróként regényei számos országban megjelentek. *Megnyaradt Szobotkának* című könyvében örökítette meg férje alakját.

2007-ben otthonában érte a halál, a Biblia olvasása közben.

Ítéletidő. Hét ágra süt a nap, dől a fény, azután hirtelen elborul az ég, nappali sötét lesz, és zuhog az eső. Föltámad a déli szél, hatalmas, erős fákát tép ki gyökerestül. Egy-egy földrés, zsúfolt nagyváros, apró falu válik sodró tengerré. „Esőisten” siratja az embert! Aki mindent tönkretett, megmérgezett, kivágta óvó erdőit. Zuhog az eső, potyognak a tojásnál nagyobb jégdarabok. A tűzoltók nem győzik az utakat megtisztítani a pusztítás nyomaitól. És nem csak itthon. Évszázadok óta Európát

se verte így természeti katasztrófa. Özönvíz mossa az olasz szőlősorokat, Párizs modern városnegyedét, Németország színes falvait... Már csak *Dürer* apokalipszislovasai hiányoznak – vagy azok is itt vannak, csak nem látjuk az alkonyi ködfüstgyogásiban.

Az önfeltárás kísérlete. Anyám halála óta, huszonkilenc éve írom véget nem érő naplójegyzeteimet. Ezt az önvallomást semmi nem zavarja. És változatos: nő a fűszár, szegény az ország, kevés gyerek születik, kis háborúk a nagyvilágban...

Épp most olvastam Lébény evangélikus lelkészének feljegyzéseit (1914–18): mennyi emberi dráma egy kis faluban, könny, remény és a lehajló Isten üzenete. *Füst Milán* hatalmas két kötetű írótrátság figyelmére, *Illyés* gyűjteménye mindennapok kis csodái, *Márai* utolsó naplója, felesége halálának órái, percei a világirodalom nagy teljesítménye.

Beleolvasva saját lapjaimba, látom, van itt lélektani önelemzés is. Olykor közönyös voltam, figyelmetlen embertársaimmal. Világos a megoldás, az, hogy jóvátehetem mulasztásaimat; alakíthatom magamat mindennap, minden időben.

Ebolaveszély. Aggódva figyelem a szörnyű betegség híreit. A legveszélyesebb vírus bolygónkon. Ilyen még nem volt, nincs gyógyszer ellene, amely megállíthatná gyilkolását. Egy professzor írta: ha nem vesszük komolyan, olyan láncreakció indulhat el, hogy tíz-tizenöt millió ember is meghalhat! Ez nem akármilyen, mégis közönyösen hallgatjuk a tudósításokat, mert megcsömörlöttünk a sok szörnyűségtől. Nem velünk történik, küszködjenek az ottaniak. Ma este imádkozom a szenvedőkért, a félelemben élőkért.

Molnár Edit-kiállítás. A Vigadó Galériában láthatók jeles fotóművészi képei. Legtöbben remek íróportréit ismerik (*Kós Károly*, *Illyés Gyula*, *Németh László*, *Kodolányi János*, *Nagy László*), *Kondor Béla* haláléjszakáját megörökítő sorozatát... Mostani bemutatkozása igazi meglepetés: *Veres Péter Gyepsor* című regényét eleveníti meg, az író szü-

lőfalujának, Balmazújvárosnak mindennapjait. A szegények életét, a cselédek, bojtárok, napszámások, részesaratók küszködését a megmaradásért. Szép-szomorú arcokat látnak a fényképeken, rövid életrajzi történeteket. Milyen volt a hatvanas-hetvenes években a falu. Lelki tisztaság volt az emberekben, rend a lelkében. Eleven tenni akarás a közönségért. Fáradtak, soványak ezek a vitázó férfiak. Az öregek és a fiatalok, a későbbi generációk is. Büszke egyszerűséggel állnak a vonuló időben.

Az egyik legszebb kép: *A bibliás ember*. A kis szobában, az alkonyi fényben lapozza az idős férfi a kopott Szentírást. Lassan a végére ér, ahogyan élete is kilobban csendesen.

A sors ítélete. Elnézem a pökhendi úrgazdagokat, a csodaautókkal száguldozókat. Ha nem lépek arrébb, talán el is taposnak. Figyelem gáncsoskodásukat és gonoszkodásukat. Nem tudják, egyszer vége lesz a sok ármanykodásnak, a napsütötte ég megteleik sötéttel, lopakodó árnyakkal. Ami tegnap szép volt és erős, most széthull darabokra. Váratlan választóvonal: az élet egyensúlya felbomlik, és nincs körülöttük csak rom és összedőlő élet. Van, aki folytatja régi életét, pedig jobban tenné, ha meghajolna balsorsa előtt.

Mókustánc. Szombat kora reggel. A magas fenyőfák boldogan lengetik ágaikat, kedves vendégek érkeznek: két rozsdavörös farkú mókus. Jókedvűen kergetőznek, fölzaladnak a fatörzseken, azután fejfelé a földre. Hihetetlen gyorsan, mint a golyó, úgy forognak. Később a sűrű ágak legtetején folytatják; halállengéssel ugranak egyik csúcsról a másikra, lépdelnek könnyedén. Megállnak egy pillanatra, figyelnek, hallgatónak. Végül az egyik fölgrík az erkélyre, az odakészített diót veszi el. Mellő lábukkal összeszorítják, és boldogan ropogtatják hangosan.

Albert Flórián. Néhány órája avatták föl új szobrát. Néhány nap, és kiáltás, biztatás, taps, öröm tölti be a Ferencváros új, gyönyörű stadionját. A csipőre tett kezű bronzalak a főbejárat mellett büszkén és komolyan néz a kíváncsi tömegre. De csak pillanatra, mert az egyetlen magyar aranylabdás egyszerű és barátkozó ember volt. Öregekkel és gyerekekkel egyforma szeretettel beszélt; ha kellett, lelkes diákoknak dedikált labdát vagy gyűrött papírszeletet. Micsoda fölsuhanó pálya: 1952-ben, tizenegy évesen szerződött a klubhoz, és ettől kezdve mondhatni mindennapos kapcsolata volt kedves csapatával. 1974-ig játékosként, gólkirályként jött-ment; 2007-től 2013-ig stadionnévadóként vigyázta a foci egyik fellegvárát...

A Fradi 1911. február 12-én tartotta első hivatalos mérkőzését. A háborúkat átvészelte. 1975-ben adták át az új arénát, és augusztus 10-én, vasárnap a 21. század egyik legszebb, legmodernebb fociszentélyét. A Ferencváros a világhírű, Bajnokok Ligája-győztes, angol bajnok Chelsea-t fogadta. Én, aki gyerekkorom óta drukolok a Fradinak, remélem, nagyszerű csapat születik, eltűnnek a romboló fiatalok, és családok is kilátogatnak majd az arénába, ahogyan régen vasárnaponként mi is tettük apámmal és bátyámmal.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

FOTÓ: MOLNÁR EDIT / MTI

Áprily Lajos Sepsiszentgyörgyön, 1962

Szent István után – szabadon

„Van egy álmom”

Amikor megdobb a szív, tudom, jó helyen járok. Jézus szól hozzám.

Nemrégiben álmot láttam. Lelki szemem előtt megjelent egy templom. Egyszerű ház, apró toronnyal, boltíves kapuval, mint egy gyerekrajzon. Álmomban emlékképet festettem.

pülés – Magyarakeresztúr, Győr, Kisfalud, Mihályi, Potyond és Zsebeháza –, melyeknek mind külön templomuk, illetve imaházuk van.

És akkor szépen lassan halad az ember az autóval a vadosfai főútcán, és hirtelen nem akar hinni a szemé-

hályi templom renoválása, megcsináltattuk a magyarakeresztúri templom új kapuját, megújult belülről a győri imaház, és sikerült rendbe hozni a kisfaludi haranglábat is – tehát megindult egy folyamat.”

„Mozgolódnak az óriások” – fut át rajtam a gondolat, és búcsúzóul szeretnék egy fotót készíteni a lelkész úrral, de nem engedi. Hát persze – jut eszembe a nagymamám egy mondata –, a nagyság ott kezdődik, amikor „olyan célért dolgozunk, amelyet nem mi fejezünk be”.

„Mi csak megteesszük a dolgunkat, a kötelességünket, folytatjuk a munkát, amelyet elődeink, jelen esetben *Sümeghy József* lelkész társam sok évvel ezelőtt elkezdett (akinek fia a gyülekezet jelenlegi felügyelője és a felújítások hajtómotorja), s mindezt egyetlen cél érdekében, hogy azt, amit a mi Urunk ránk hagyott, ne hagyjuk elveszni, hanem az ő dicsőségét hirdetve, szívvel-lélekkel folytassuk. Egyedül Isten akarata számít.”

Hasonló szerénységet és alázatot tapasztalok a mihályi származású Kiss Jenő professzorral történt találkozásom során is. Őt azért kerestem fel, mert a vadosfai templom felújítása érdekében tett felhívása után nagyon sok hívő és nem hívő is csatlakozott a gyűjtéshez. A felhívás óriási sikerrel járt, nemcsak a templomot, de még az orgonát is sikerült rendbe hozni. A szeptember 21-i ünnepség után koncertet terveznek. (Talán még folytatása is lesz?!)

„A keresztény ember meggyőződéséből segít – mondja a professzor –, ez számunkra kötelesség, a nem hívőknél pedig fontos a helyi hagyomány, a tradíció, és építészeti szempontból is nagyon fontos az érték megőrzése. Erre a közös tudatra, erre a közös hagyományra alapozva tettük közzé a felhívást, és biztosak voltunk benne, hogy akikhez ez a hír eljut, azok jó néven veszik, és megnyitják nemcsak a szívüket, hanem a buksájukat is.

A tiszta szívű ember Isten kegyelmével csodákra képes. A jézusi út valóság. A hit a világ legtermészetesebb dolga, nem elvont filozofálás, hanem az a tény, hogy Jézussal személyes kapcsolatba kerülünk. Tetteink méretnek. Mint ismeretes, óriási sikerrel járt az eddigi gyűjtés. Az emberek jó szívvel adakoztak. Amíg Istennek terve van velünk, amíg szolgálatra alkalmasak vagyunk, addig élünk.”

■ BÜKY ANNA

PINTER ANDRÁS FELVÉTELEI

Hatéves voltam, amikor a nagymamám nyaraltam Magyarakeresztúron, és megmutatta nekem az ottani evangélikus templomot. „Ez itt Isten háza – mondta –, a falubeliek összefogtak, és felépítették.”

Nem mertem kérdezősködni, de emlékezetembe vésődött az a pillanat, mert hirtelen óriásnak láttam a keresztúri embereket. Kiknek ad Isten ekkora bátorságot, hogy megengedi, hogy házat építhetnek számára?

És aztán egy napon, évtizedekkel később, hallom, hogy közeleg a templom felszentelésének ötvenedik évfordulója, és bizony felújításra szorul. „Hol vannak a mai óriások?” – gondolom magamban, és útnak indulok. Utam Vadosfán át vezet...

Szeretném megosztani a testvérekkel az érzést, amikor az ember először meglátja a Győr-Moson-Sopron megyei Vadosfa település evangélikus templomát, és a szó szoros értelmében tátva marad a szája. Mert olyan gyönyörű, mint az álom! Előzetesen csak annyit tudtam róla, hogy a templom úgynevezett anyagükezeté, hozzá tartozik további hat tele-

nek, mert ebből a gondozott kislétföldi környezetből egyszerre csak kimagaslik egy piros tetős, hatalmas, álomszép épület, a „rábaközi lutheránus katedrális”. 1913-ban az akkori lelkész, *László Miklós* így írt róla: a templom „sudár tornya» diadalmasan tekint szét a Rábaköz messze síkjain» – ahogyan *dr. Kiss Jenő* nyelvészprofesszor felhívásában olvashattuk (*Hét falu megújuló temploma, Evangélikus Élet*, 2012. június 10., 14. o.).

A parókia kapujában már vár rám *Mihácsi Lajos* helyettes lelkész, aki hétközben egy soproni evangélikus szeretetotthon igazgatója, hétfévente pedig fáradhatatlan lendülettel látja el a vadosfai anyagükezet mellett a leánygyülekezetek híveinek lelkigondozását.

„Hamarosan, szeptember 21-én lesz a felszentelése a felújított vadosfai templomnak, amely kívül-belül új pompájában ragyog – mondja nem kis örömmel a hangjában. – Az egyházkerület, az állam és a hívek odaadó támogatásával sikerült összegyűjteni a pénzt a felújításra. De Vadosfa mellett éppígy említhetem, hogy nemrégiben befejeződött a mi-

Légy te is templomépitő!

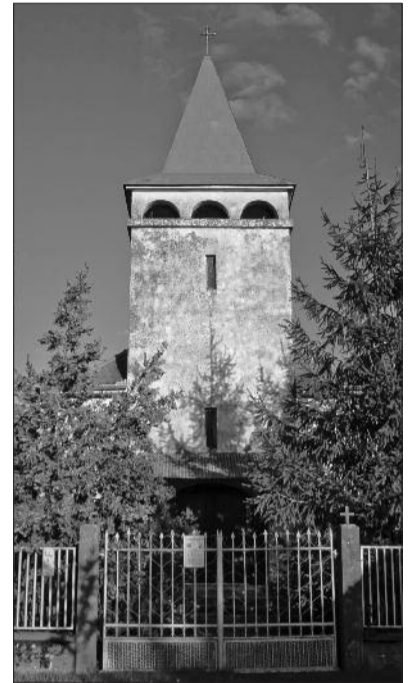
Nézz az égre, és légy te is részese egy templomfelújításnak!

Próbáld ki magad az élet egy új területén! Próbáld ki az érzést, hogy nemcsak ábrándozol, hanem cselekszel, hogy részese vagy a teremtésnek! Lépj ki most velünk a virtuális világból, és légy te is részese egy templomfelújításnak!

Rövid időre így elhagyva a hétköznap forgatagát, feltáru a kép, hogy életünk nem a véletlen műve, hogy létezésünkkel magasabb célt szolgálunk! Hogy minden szavunk és minden mozdulatunk számít! Az élet értelme nem az, hogy a lefelé haladó spirálban ismétlegessük a vegetatív köröket, hanem hogy meghaladjuk a testünk tudatát. A „szolgálat, a közösség java” nem elcsépelet fogalmak, épp ellenkezőleg – megfogható valóság, saját cselekedeteink békés leképeződése.

Ha elődeink a kommunizmus idején, 1966-ban képesek voltak áldozatos munkával és adakozásból templomot építeni, akkor nekünk miért ne sikerülhetne a folytatás? Nézz fel az égre, és megérett, hogy képesek vagyunk rá! Ne engedjük, hogy az idő vasfoga megegye templomainkat!

Kedves Testvérem! Most a Győr-Moson-Sopron megyei, négyszáznyolcvan lelkes *Magyarakeresztúr evangélikus templomának felújítására gyűjtünk*. Ha adományt kérünk tőled, ne a számodra elveszett forintokat lásd – hanem tekints a célra, mely nagyobb nálunk, miközben értünk van. Az elköteleződés – a Lélek hangját figyelve – minden pénzt megér, és semmilyen mulandó örömmel nem egyenértékű. Ne engedjük, hogy Isten háza akár csak a legeldugottabb településen is az enyészett martalékává váljon!

Segíts te is a templomfelújításban! A magyarakeresztúri templom mennyezeti burkolatának, a külső vakolatnak és a lépcsőnek a renoválása az előzetes költségvetés szerint mintegy tízmillió forintba kerül. Célnk, hogy a templom a felszentelésének ötvenedik évfordulóján már régi-új pompájában ragyoghasson. Ez a mi generációnk felelőssége.

Mindannyian tudjuk, hogy csak hinnünk kell azt, hogy a megvalósításhoz van elég erőnk és energiánk, és hogy rendelkezünk tartalékokkal ahhoz, hogy cselekedni tudjunk. Minden csepp számít, s a legkisebb cselekedet is nagy eredményhez vezet.

Kérlek benneteket, támogassátok a templom felújítását!

Köszönettel, szeretettel:
■ ANNA

PINTER ANDRÁS FELVÉTELEI

A felújításra szoruló magyarakeresztúri evangélikus templom

A magyarakeresztúri templom a Vadosfai Evangélikus Egyházközséghez tartozik. Az egyházközség számláját a Rajka és Vidéke Takarékszövetkezet vezeti.

Számlaszám: Magyarakeresztúr: 59500186-11095952.

Kérjük, a közleményben tüntessék fel: „Magyarakeresztúri templomfelújítás”.

Honlapcím: <http://vadosfa.lutheran.hu>

Az adományozók részére felajánlok egy hétféle nyaralást Zamárdiban, a vízparttól kétszáz méterre fekvő, felújított apartmanban – a nyaralást majd kisorsoljuk az adakozók között.

Ha tetszett ez a nyílt levélként tett felhívás, küldd tovább barátainak, ismerőseidnek. Legyenek ők is a templomfelújítás részesei!

Kapcsolat: annabuky@freemail.hu

Oratio œcumenica

Mennyei Atyánk! Kérünk téged, mindenekelőtt adj erőt botladozó gyermekeidnek, hogy megálljunk a kísértések ellenében, és ne vétkezzünk. Add meg nekünk kegyelmesen, hogy gyermekeidként élhessünk ebben a világban, hozzád való hűségben és Fiadba vetett hitben. Köszönjük, hogy őt pártfogónkká rendelted. Köszönjük, Jézusunk, hogy amikor elbukunk a bűnben, te mégis védőnként állsz mellénk. Áldott légy, hogy engesztelő áldozatunkat hordozod minden ember bűnét – mert te mindannyiunkat szeretsz, bárhol élünk is a világban.

Ezért a szeretetedért kérünk: jöjj el közénk, jöjj el ebbe a világba. Jöjj az evangélium szavai által. Jöjj, és hirdesd nekünk, bűnösöknek kereszthalálod áldozatát és általa a bűnök bocsánatát. Könyörgünk a világról, amely egyre csak beleszagad bűneibe, és nem tud szabadulni – csak te hozol szabadulást ebből a rabságból.

Könyörgünk hát a világ bűnöséiért. Mindazokért, akik földünkön élnek, és azokért, akik eseményeit irányítják. Mindazokért, akik országunkban élnek, és azokért, akik akár honatyákként, akár politikusokként, akár gazdasági erőkként népünket vezetik. Mindazokért, akik településünkön élnek, és azokért, akik sorát alakítják akár polgármesterként, akár képviselőként, akár vállalkozóként. Mindazokért, akik gyülekezetünkben élnek, és azokért, akikre benne feladatot, szolgálatot bízta akár lelkesítőként, akár felügyelőként, akár presbiterként, akár más munkásokként.

Légy azokkal, akik rólad mit sem tudva élnek világukat gondatlanul! Szólj hozzájuk igéddel, mutasd meg nekik a te igazságodat, szembesítsd őket bűneikkel! Légy azokkal, akik gyermekeidként járnak útjukat! Szólj hozzájuk igéddel, támogasd őket kegyelmeddel, szembesítsd őket bűneikkel! Légy azokkal, akik betegség terhei alatt roskadoznak! Szólj hozzájuk igéddel, gyógyítsd őket hatalmaddal, szembesítsd őket bűneikkel! Légy azokkal, akik a megélhetés nehézségeivel küszködnek! Szólj hozzájuk igéddel, éltesd bennük a reményt! Légy azokkal, akik a gyász könnyeit hullatják! Szólj hozzájuk igéddel, vigasztald őket feltámasztással! Szembesíts mindannyiunkat bűneikkel, hogy megtérjünk hozzád, és dicsérjünk téged mint pártfogónkat, engesztelő áldozatunkat!

Istenünk, halld meg gyermekeid imáját pártfogónkért és engesztelő áldozatunkért, Jézus Krisztusért! Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„Ebben a világban két birodalom létezik, amelyek kölcsönösen harcolnak egymás ellen. Az egyikben a sátán uralkodik, akit Krisztus e világ fejedelmének is nevez, Pál pedig az emberek gondolkodását megvakító gonoszknak tekint (2Kor 4,4), aki akarata szerint tartja fogva mindazokat, akiket a Lélek még nem szakított el tőle; aki nem tűri, hogy foglyait tőle bárki is elragadjon, hacsak nem az Isten Szentlelke, mint azt Krisztus egyik példázatában a palotáját békében megőrző erősről állítja (Lk 11,21).”

▶ Luther Márton: A szolgai akarat (Jakabné Csizmazia Eszter, Weltler Ödön, Weltler Sándor fordítása)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 11. VASÁRNAP – 1JN 2,1–2

Hilaszmosz

„Gyermekeim, ezt azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek; ha pedig vétkezik valaki, van pártfogónk az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus, mert ő engesztelő áldozat a mi bűneinkért, de nemcsak a miénkért, hanem az egész világ bűnéért is.”

A megértés kulcsa a görög *hilaszmosz* kifejezésben rejlik, amelyet Károli nyomán „engesztelő áldozat”-nak szoktak fordítani. Károli a *Vulgata* latin szövegére volt tekintettel, ahol a kérdéses helyen a *propitiatio* kifejezés áll, amely valóban kiengeztelést, engedelkényt, elnézővé tételt jelent. Amivel pedig mindez elérhető, az a jóvátétel és a vezeclés.

A *propitiatio* tipikus jogi kifejezés, és mint ilyen, valóban támadhatatlannak tűnő alapot nyújtott *Canterburyi Anselmusnak a Cur Deus homo* (Miért lett Isten emberré?) című művében megalkotott rendszer felépítéséhez. Ez a rendszer abból a feltetelezésből indul ki, hogy az ember bűnbeesése miatt jogi perpatvarba került Istennel. A bűn miatt Istent jogsérelem érte, és Jézus kereszthalála – mint engesztelő áldozat és egyben elégtétel – ezt a jogsérelemet orvosolja. Anselmus rendszere támadhatatlan logikával van felépítve, és így nem csoda, hogy a középkori skolasztika alappillére lett, és még ma is meghatározó jelentőségű a nyugati egyház – benne a protestantizmus – teológiájára.

Kétségtelen, hogy Anselmus rendszerét nyíltan Luther sem támadta, bár sok jele van annak, hogy nem értett vele egyet. Gyakran hangsúlyozta, hogy Isten éppúgy nem a jogászok Istene, mint ahogy a filozófusoké

sem. Amikor Jézus kereszthaláláról van szó, Luther következetesen Jn 3,16-ból, az aranyevangéliumból indul ki: „...úgy szerette Isten a világot, hogy engesztelő Fiát adta...” Hangsúlyozza, hogy Isten adta oda, tehát áldozta fel a Fiát értünk, mert úgy szeretett minket, bűnösöket, hogy még ezen az áron is meg akart menteni. Tehát nem Jézus halálának hatására hangolódott irántunk jóindulatra, és vált elnézővé, engedelkennyé. Hanem mert eleve így tekintett ránk, azért küldte el a Fiát emberi testben, hogy meghaljon értünk, és halála még gyakoroljon hatást: Ádám fiából, a bűn és a halál fiából Isten megváltott gyermekeivé teremtsen újjá.

Amikor pedig az „elégtétel” kerül szóba, Luther azt mondja, hogy igen, Jézus éppen eleget tett, pont annyit, amennyit kellett, hogy a kereszten megváltson minket, illetve jóvátette bűneinket úgy, hogy halálával a halál és kárhozott forrásából a megváltás és az örök élet forrásává változtatta. Luther gondolatai itt egybevágóak a régi keleti egyházatyák gondolataival: Krisztus halálával tiportra el a halált, és szerzett örök életet.

Luther Anselmus nyílt támadásától valószínűleg azért tartózkodott, mert nem akart újabb frontot nyitni a Rómával való teológiai küzdelemben. Írásaiban, de elsősorban prédikációiban mégis érzékeltette, hogy nem ért egyet Jézus kereszthalálának jogászai megközelítésével.

Luther – mai fogalmaink szerint – az *Őszövetség* professzora volt. Jól tudta, hogy az *Őszövetség* görög fordításában a szövetségláda fedelét jelölő héber *kapporet* szó megfelelője

a *hilaszterion*, amelyet Pál apostol használ Róm 3,25-ben – magyarra ezt is „engesztelő áldozat”-nak fordítják –, és ebből ered a János levelében szereplő *hilaszmosz* is. Mindkettő arra való utalás, hogy az *Őszövetségben* az a bűnös, aki üldözői elől a jeruzsálemi templomba menekült, és megragadta az oltár szarvát, amely a külső szentélyben a tiltott legfelső szentélyben lévő szövetségláda fedelét képviselte, az védelemben részesült üldözőivel szemben. Az oltár szarvának megérintésekor Isten oltalma alá került, és bármit követett is el, ember többé nem ítélkezhetett fölőtte.

Pál apostol is, és János is ezt a képet használja: Jézus kereszthalála – ha hitünkkel megragadjuk – Isten oltalma alá helyez bennünket, és ránk nézve felfüggeszti az Isten törvényében minden bűnösre kiszabott ítéletet: az örök halált és a kárhozatot. De János még tovább is megy, és hozzáteszi: ez nemcsak ránk, hanem az egész világra nézve is igaz. Az egész világ számára a Krisztus keresztye alatt, Isten oltalmában van a menedék a bűn következményével szemben. (Mert „úgy szerette Isten a világot, hogy engesztelő Fiát adta”.)

De mit is jelent Isten oltalma és védelme a bűnös számára a Krisztus keresztye alatt? Semmi mást, mint haladékot. Azt is mondhatnám, hogy moratóriumot, bár ez jogi kifejezés. János apostol éppen ezért kezdi így a mondatát: „Gyermekeim, ezt azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek...” Mert a haladék, a moratórium nem a vétkezésre szabadít fel! Ez akkor is így van, ha a mai kor holt hitű keresztyénysége olyan Krisztusban szeretne

A VASÁRNAP IGÉJE

reménykedni, aki halálával lehetőséget nyitott a következmények nélküli vétkezésre, a bűnben való észre. Ám erről szó sincs! A Krisztusban való hit nem azt jelenti, hogy a Krisztus keresztyére mint „engesztelő áldozatra” nézve büntetlenül vétkezhetsz. Ez hamis reménység. Ez visszaélés és a Krisztus kereszthalála vetett hamis bizalom. Aki szándékosan feladja a bűnei ellen való mindennapi küzdelmet, aki – Pál szavával – nem törekszik arra szüntelen, hogy a „vérig ellenálljon” a bűn kísértésének, hanem azt mondja, hogy nekem ezzel már nem kell törődnöm, mert Krisztus a kereszthalálával már mindent elrendezett, az végzetes tévedésben él.

János a folytatásban nem az így gondolkodókat, hanem azokat vizsgálja, akik ugyan minden erejükkel a „vérig” ellenálltak a kísértőnek, mégis elbuktak. János nekik mondja: van pártfogójuk, közbenjárójuk Istennél! De ez a pártfogás nem bűnpártolás! Ez a közbenjárás nem arra irányul, hogy a szent Isten Jézus haláláért egyezzen ki a bűnnel, és hunyjon szemet afölött, hogy bűnösök vagyunk. Szó sincs róla! Jézus a bűn elleni tisztas harcban elesőkért kéri az Atyát, hogy legyen még hozzájuk türelmes, mert ő halála által, a Szentlélek közreműködésével, nap mint nap munkában van az életükben, újra meg újra talpra segíti őket, és haláluk órájáig be fogja fejezni életükben a bűntől való megtisztítás és a megszentelés művét.

■ VÉGHÉLYI ANTAL

Ne szóval szeressünk – imádsággal is!

„Gyermekeim, ne szóval szeressünk, ne is nyelvel, hanem cselekedettel és igazsággal” – írja János apostol első levelében (1Jn 3,18). A szeretet pedig nem pusztán érzelmek megmutatkozása, hanem felelős, tettekben megnyilvánuló életforma – örömmel, gondokkal, szépséggel és küzdelemmel. Jézus azonban valami olyasmiről beszél, amit tanítványai nem tudatosítanak eléggé. Úgy gondolom, ahogy régen, úgy ma sem merik igazán komolyan venni, hiszen beláthatatlan következményekkel jár. Talán azért nem mélyülünk el ebben a témában, mert itt megáll a tanítványi tudományunk, a Jézust követő képességünk, határvonalhoz érkezünk: „szeresd ellenségedet”.

Az ellenség szeretete Jézusnál nem csupán meghökkenítő tanítás, hanem illusztrált magatartás, gondolkodásmód, életgyakorlat. Még akkor is, ha a törvényt betölteni érkező Jézus itt szembefordul korának törvénytárgyával. Mert hisz ez a téma is a *Hegyi beszéd* „én pedig” fordulójú mondatai között van. „Hallótátok, hogy megmondatott: »Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet.« Én pedig azt mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy így mennyei Atyátoknak fiái legyetek, mert ő felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak. Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi a jutalmatok? Nem ugyanezt teszik-e a vámszedők is? És ha csak testvéreiteket köszöntitek, mennyivel tesztek többet másoknál? Nem ugyanezt tesztek a pogányok is? Ti azért legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletesek.” (Mt 5,43–48)

A hívő ember sohasem feledheti: a mennyei Atya bennünk az ellenségeit szereti. A büntelen, a szent szeret minket, bűnösöket, azaz az ellenségeit. Mert életünkkel, gondolatainkkal, azzal, amit elkövettünk, és azzal, amit elmulasztottunk, szembefordultunk vele, tehát ellenségei lettünk. Jézus azonban nemcsak beszélt az ellenség szeretetéről, hanem meg is mutatta. Megmutatta Pálon, megmutatta Péteren, megmutatta sokakon, s megmutatta rajtam.

Szeresd ellenséged – mondja nekünk Jézus halk, de határozott szavakkal. S hozzáteszi, hogy a szeretet ott kezdődik, hogy imádkozom érte. De hát nem áll erre is a János apostol leveléből vett idézet: „ne szóval szeressünk”? Az imádság nem szavak üres, rideg egymásutánja. Az imádság szavakban megformált, megvallott hit.

Az elmúlt hetekben újra meg újra hallottam sportolóktól, hogy minden a fejben dől el. Az ellenség szeretete sem úgy kezdődik, hogy fogcsikorgatva megpróbálok nem visszavágni, hanem úgy, hogy Jézus tanácsára elkezdlek érte imádkozni. Imádságban viszem az Úr elé a másikat, aki szembefordult velem, imádságban kérem, hogy Isten ne büntesse, hanem mentse. Lukács evangélista is lejegyezi Jézus szavait az ellenség szeretetéről, de ott még kiegészítésként mást is olvasunk: „...áldjátok azokat, akik átkoznak, és imádkozzatok azokért, akik bántalmazznak titeket!” (Lk 6,28)

Végignéztem istentiszteleti rendtartásainkat. Mindkét érvényben és használatban lévő. Az *Agendát* is, és a *Liturgikus könyvet* is. És – megvallom őszintén – nagyon elszomorított az, amire atyai jó barátom, idősebb

lelkésztestvérem hívta fel figyelmemet: az istentiszteleti imádságainkban, elsősorban az egyetemes könyörgésekben nem vagy csak utalás-ként, áttételesen fogalmazva kerül elő az ellenség szeretete.

Pedig minden vasárnap a gyülekezet közösségében, mindennap az egyéni elcsendesedésben imádkozni kellene ellenségeinkért. Ha ezt meg tudnánk tenni, megváltozna körülöttünk a világ, megváltozna az egyház élete, a környezetünk s benne a mi életünk.

Érdemes lenne hát valamiféle mozgalmat indítani. Próbáljuk ki, tegyük meg, hogy szeptember első vasárnapjától – lelkészek, szolgálattevők és gyülekezeti tagok egyaránt – úgy készülünk az istentiszteletre, hogy imádkozunk ellenségeinkért. Legyen az politikai, családi, munkahelyi, lakóhelyi, szakmabeli ellenségünk. Ne múljon el úgy vasárnap, ne legyen úgy megtartva egyetlen istentisztelet sem, hogy ne imádkoznánk ellenségeinkért.

Sokféle imádságot ismer a vallások világa. Az, amit a zsidó-keresztény kultúrkörben imádságként ismerünk, sok olyan elemet is hordoz, amely megvan a nem keresztény vallások világában is. Az igazi, speciálisan jézusi, sajátosan keresztény az ellenség szeretete – s abban első lépcsőként az ellenségért való imádság. Vajon mi lenne, ha a keresztyének kovászokként lennének jelen ebben a bosszúval élő világban? Szűnne a gyilkos indulatok sokasága, megszakadna a megtorlások ördögi köre, kikerülnének az adok-kapok mókuskerekéből, bosszúhadjáratok szűnnének meg, háborúk szakadnának félbe.

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

Jézus példamutató szeretetének csúcspontját éppen a kereszten látjuk. Amikor a legkegyetlenebb és legfájdalmasabb kivégzési mód miatti haláltusáját szenvedte, így szólalt meg először az őt keresztre juttatókra, majd az égre nézve: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!” (Lk 23,34) Ez az egyetlen mérce a keresztény ember, azaz a Jézus-tanítvány számára.

Tudom, nem könnyű elkezdni. Az én életemben is volt olyan időszak, amikor évekig küszködtem ellenséges érzésekkel, azzal, hogy volt egyetlenegy ember, akit gyűlöltem, s ennek az „ellenségemnek” nem tudtam megbocsátani. Az áttörés az volt, amikor egy közös ismerősünk halála kapcsán elgondolkodtam Jézus szavain, s elkezdtem az ellenségemért imádkozni. Ma is imádkozom érte. Másfelől pedig az az egyetlen reménységem, hogy azok, akik valamiért neheztelnek rám – hisz valami olyat tettem, ami megbocsáthatatlan számukra –, valamikor elkezdnek imádkozni értem.

Indítsunk hát mozgalmat: ne legyen egyházunk istentiszteleti életében és egyéni imádságos életünkben olyan alkalom, amikor ne imádkoznánk ellenségeinkért! S akkor hiszem, hogy átok helyett áldás árad körülöttünk és bennünk.

■ DR. HAFENSCHER KÁROLY

„Egyedül az Úristen maradt...”

Találkozás Bálintné Varsányi Vilma nyugalomba vonult lelkésszel

► **Keresztnevének jelentése** – „erős akaratú védelmező” – **határozott, kemény, kissé talán hűvös és távolságtartó egyéniséget sejtet. Ám mivel már jó ideje ismerem Bálintné Varsányi Vilma lelkésznot, jól tudom, hogy ő nem ilyen. Kedves, mások felé nyitott személyisége már akkor rokonszenves volt számomra, amikor jó néhány évvel ezelőtt megismertem. Legutóbb 2005-ben találkoztunk, gyülekezete, az Óbudai Evangélikus Egyházközség temploma felszentelésének hetvenedik évfordulóján. Mostani „randevúnk” apropója pedig a búcsú és egy új kezdet: nyugalomba vonulása alkalmából hivatástudatról, szakmai kezdetekről, Isten megtartó kegyelméről és személyes terveiről beszélgettünk.**

– *Mindig is izgatott a kérdés, vajon ki hogyan és miért dönt a hivatása mellett. Az Ön esetében is érdekel, hogy egy dunántúli familia lánygyermeké miként határozta el, hogy a papi pályát választja.*

– „Ember tervez, Isten végez” – tartja a mondás, és úgy hiszem, az én esetemben is igaz ez. Várpalotáról származom, mélyen hívó evangélikus családból. Felmenőim között többen is akadtak olyanok, akik valamilyen gyülekezeti tisztséget töltöttek be, mert felelősséget éreztek egyházuk iránt. Presbiter édesapám is példa volt erre, akit annyira aggasztott az a tény, hogy az egyházközségünknek nincs kántora, hogy elküldött engem a főtí kántorképzőbe. Ez az utazás, az ott átélt élmények azután döntő fordulatot jelentettek számomra.

– *Mi történt pontosan?*

– Mint említettem, hívó szülők gyermeke vagyok, mégis ott, abban a közegben élhettem át egy olyan erős, személyes istenélményt, ami azután az egész hátralévő életemet befolyásolta. A szent zene, a korálok szövegei, a közösségben megélt hit egészen új dimenziót nyitott meg számomra Isten felé. A hit örömet, biztonságát kaptam meg és azt a felismerést, hogy Isten a mindennapi életünk része akar lenni. Hosszan tartó beszélgetéseket folytattunk egy-egy igéről, amelyek aktuálisan foglalkoztattak bennünket.

– *Már a főtí történések hatására eldöntötte, hogy lelkész lesz?*

– Lassan és hosszan érlelődött bennem a lelkési pálya iránti elköteleződés, de a gyökerei mindenképpen Fóthoz és a kántori szolgálathoz köthetők. Hazaérkezésem után „szinte észrevétlenül” ifjúsági bibliákör alakult ki körülöttem. Sok időt töltöttünk együtt, hitbeli kérdésekről beszélgettünk, és bennem egyre többször felmerült a vágy, hogy szívesen vállalnám élethivatásuként az igével és az emberrel való foglalkozást.

– *Napjainkban már természetes, ha egy nő így határoz, az Ön idejében azonban – úgy vélem – azért még nem lehetett olyan könnyű ezt a döntést meghoznia...*

– Ha Jézus halála és feltámadása után harminc évvel az apostol úgy rendelkezik, hogy a nő hallgasson a gyülekezetben, akkor személy szerint nekem mi keresnivalóm van ezen a pályán? – állítottak a nagy kérdés elé, akiknek feltártam a szándékomat.

A feloldást, a választ a húsvéti történet, Jézusnak Mária Magdolnával való találkozása jelentette a számomra. Ő csupán az üres sírt látta, amikor a háta mögött álló Jézus őt küldte el a tanítványokhoz hívívóként, mint a feltámadás első tanúját. A Feltámadott első húsvéti tanúságtéveje egy nő. A világtörténelem legnagyobb hírét rá merete bízni egy asszonyra. Ezzel alaposan felborította az akkori társadalmi és vallási szokásokat. És ha Jézus az első küldöttnek egy nőt választott, miért is aggódnék vagy kételkednék, hiszen az a hívás és küldés, amit oly erősen éreztem, tőle való.

Ennek fényében – Istentől való elhívásom élményének és erős hivatástudatomnak a birtokában –, látva, hogy Jézus szemében az emberi elvárásoknál és tradícióknál fontosabb az engedelmség és az iránta való bizalom, már nem egyszerűen csak vágyakoztam rá, de bátran mertem is vállalni ezt a hívívói szolgálatot.

– *Végül mikor jelentkezett a teológiára?*

– 1971-ben. 1976-ban végeztem. – *Ám ekkor még nem lehetett lelkipástorra...*

– A teológiai tanulmányok befejezése után csupán a férfiakat avatták lelkésszé, bennünket, nőket csak kibocsátottak a szolgálatba. Egy géppapíron kaptuk meg a diplománkat.

– *Holott Önök, nők ugyanannyi ideig és ugyanazt tanulták, mint a férfiak... Mikor változott meg a helyzet?*

– Kicsivel több mint negyedszázada, 1988-ban. Ettől kezdve a végzés után a női teológushallgatókat is ordinálták. 1988-ig csak abban az esetben avattak lelkésszé nőt, ha egy gyülekezet „hajlandó volt” lelkészének elfogadni.

– *Önmél mikor következett el ez a pillanat?*

– 1978-ban kerültem Csikvádra, és avatott lelkésszé Ottlyk Ernő püspök. A családom nagyon féltett, de gondolom, az is sokat számított nekik, hogy nem egyedül indultam a szolgálatba. Néhai férjemmel, Bálint Lászlóval – aki a Csikvánd melletti Malomsok lelkésze lett 1975-ben – mindig megosztottuk egymást közt a munkát mind a családban, mind a gyülekezetben. 1976-ban házasodtunk össze; öt gyermekünk született.

– *Mennyi időt töltöttek Malomsokon, illetve Csikvádon?*

– A férjemet úgy küldte ki a püspök, hogy három hónapnál többet nem lesz itt. Végül tizenhárom esztendeig gondoztuk Malomsok, Csikvánd, Takácsi, Gecse és Szerecseny evangélikus közösségeit... Celldömölkön és filiáiban – Tokorcon, Mesteriben, Kemenesmihályfán, Kemenesszentmártonban és Mersevátton – is beiktattott lelkéssként szolgáltam.

Egyháztörténetileg mindegyik különleges gyülekezet. Malomsoknak gályarab lelkésze volt, *Edvi Illés Gergely*. Hitéhez való hűsége, szolgálata, élete példaértékű lehet mindnyájunk számára. Celldömölk úgynevezett artikuláris hely volt. A türelmi rendelet miatt építhetett ide templomot a fél vármegyényi, vizes, lápos területen élő evangélikusság. Itt is mélyen megérintett a hívek hűsége és ige iránti vágya.

Celldömölk után hívták a férjemet ide, Óbudára. 1993-ban érkeztünk a fővárosba, és öt esztendeig szolgáltunk még itt együtt úgy, hogy ő közben esperes is lett. Ebben a közösségben ugyancsak az elődök hite és állhatossága volt tiszteletre méltó. A küzdelmük, amelynek révén Budavár szóróványa – *Mária Dorottya* nádorné támogatása és *Bauhofer György* lelkész szolgálata révén – önálló gyülekezeté válhatott. Különleges örökségnek tartottam ilyen lelkészeldők után beállni az Úr aratásába!

A SZERZŐ FELVÉTELE

Óbudára visszatérve: miután a férjem 1998-ban váratlanul elhunyt, az egyházközség egyhangúlag megválasztott parókus lelkészének.

– *Egyedül, voltaképp még fiatalon, öt gyermekkel nagyon nehéz lehetett Önnek...*

– Valóban nem volt könnyű. Miután megözvegyültem, számomra az idő kétféle vált: a férjem halála előtti és utáni időszakra. Nem akartam visszafelé nézve élni, a halált szolgálni. A gyermekeinkről gondoskodnom kellett, fel kellett nevelnem őket. Folytatnom kellett azt, amit együtt kezdtünk el. Szerettem volna méltó lenni a férjemhez, az emlékéhez.

Igazából csak miután elvesztettem őt, vált erőt adó isteni útmutatássá számomra az eljegyzési ígénk mindkét része, a Zakariás énekéből vett idézetnek az üzenete: „... meglátogat minket a felkelő fény a magasságból; hogy világítson azoknak, akik sötétségben és a halál árnyékában lakoznak, hogy ráigazítsa lábunkat a békesség útjára.” Bármilyen mélyen vagyunk is, onnan föntről akkor is jön a fény. Átéltettem azt, hogy nekem „csak az Úristen maradt”. Ő volt az, aki szeretettel és gyengéden vigasztalt, vezetett, minden bajban és nehézségben megsegített, és közben erősítette a hitemet. Ezt a személyesen is megtapasztalt isteni hűséget és gondviselést hirdetem másoknak is. Ennek hírét igyekeztem közvetíteni azoknak, akik hozzám fordultak örömmel, bánattal.

Ezért – ha autodidakta módon is, de – képeztem magam a lelkipozíció területén. Emellett érdekelt az egyháztörténet is, ezért írtam meg az óbudai gyülekezet történetét, különös tekintettel az 1844-től 1948-ig terjedő időszakra.

– *Előző szolgálati helyeihez hasonlóan sok szép emlék és esemény kötheti Óbudához is.*

– Örömmel tölt el számos egyéb dolog mellett például az, hogy 21. évfolyamába lép egyházközségünk lapja, az *Óbudai Harangszó*. Felpezsdült a közösségi élet a közösségépítő napoknak, kirándulásoknak köszönhetően, a havi családi istentiszteletek által vagy épp azoknak a passiójátékoknak a révén, amelyeket felnőttekkel adtunk elő.

Építkezések is zajlottak: teljesen felújítottuk a gyülekezeti házat, a lelkészlakásokat, a templomot kívülről, és most fejeződik be a templom alagsorának renoválása. Teljesen felújított épületeket adok át az utódoknak.

– *De ez már a múlt... És a jövő?*

– Szeretném megírni a gyülekezet történetének folytatását is... És persze együtt lenni a családommal és segídeni nyolc cseperedő unokám körül. Visszatekintve szolgálati időmre, a szívem tele van nagy hálával, hogy a Gazdám elhívott, és elküldött a legjobbnak, legszebbnek, legnagyobb hírrel, a feltámadás üzenetével.

■ GAZDAG ZSUZSANNA

Aldás

– *Bocsásson meg, azt az embert keresem, aki a zenét fogja szolgáltatni.*

– *Megtalálta.*

Szája sarkában fogpiszkáló, nap szemüvege a homlokán. Sodrós személyiség. Széles vigyor az arcán, elemében van nagyon. Minden mozdulatában energia. Szüksége is lesz rá, hiszen ezen a lakodalmon egész éjszaka neki kell a zenét biztosítani. Kezében hosszú fekete kábel, éppen egy erősítőt piszkál.

– *En vagyok a lelkész. Önhöz irányítottak, hogy beszéljünk meg a szertartás menetét.*

Valójában nem szeretem az ilyen esküvőket. Kibérelnek egy vendégházat, egy kis szigeten lesz az ünnepség. Nélkülöz minden egyháziasságot. Gépzénet szeretek volna az elején és a végén. Nincs kántor, és legfőbbképpen nincs ének, amitől határozottan rossz kedvem van. Mégis csinálom, mert jobb, mint a semmi. Kértem, legalább legyen Bach. Most már ebben sem reménykedem. Kicsit kételkedem abban, hogy ez az ember egyáltalán tudja, ki Bach.

Kezet fogunk.

– *Úgy tudom, az elején kell beüsztatnom azt, amit adtak – mondja – és a végén újra beüsztatnom.*

– *Úgy lesz a vége – magyarázom –, hogy mondunk majd egy „Mi*

Atyánk” kezdetű imádságot – de jó lenne, ha tudná, mi az! –, aztán felteszem a kezem, ezt könnyű megjegyezni, és megáldom az egész népet.

Néz rám furcsa tekintettel, nem érti.

– *Lesz egy olyan áldás, amikor csak az ifjú párt áldom meg – próbálok elaprózni –, de a végén van egy olyan, amikor mindenkit.*

– *Tényleg mindenkit? Ez jó – mondja hirtelen komolysággal. A lendületből semmi sincs most. – Akkor engem is?*

Egy pillanat csend.

– *En is kapok áldást? – kérdezi újból.*

Mint amikor az apa messi útról jöve kinyitja táskáját, hogy szétossza gyermekei közt a hozott ajándékokat, és minden gyerek tele van azal az aggodalommal, hátha neki nem jut, hogy rá nem gondolt az apja, úgy szólal meg ez a kérdés.

En is komolyan válaszolok.

– *Azt hiszem, ön a leginkább. Majd figyelünk egymásra.*

Gyorsan fordul vissza az erősítő felé.

En egy árnyékos helyet keresek az augusztusi forróságban. Arra a bizonyos táskára gondolok, és hogy milyen jó lenne, ha nekem is jutna ma valami belőle.

■ KOCZOR TAMÁS

Megújuló alma mater

A Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium közel százötven éves épülete teljesen újjászületik.

Az elmúlt években elindult fejlesztések leglátványosabb lépése ez a mostani, külső-belső megújulás. A korábbi időszakban történt beruházások nagyon fontosak voltak a környezeti nevelés és a korszerű energiafelhasználás szempontjából, hiszen őríási ciszternák építettek az iskola udvara alá, amelyek esővizet gyűjtenek, és az így nyert szürke víz szolgál az iskolai mellékhelyiségek-

műemlék épületet az előírásoknak megfelelően újravakolják, a hátsó épületeket és a tornatermet teljesen megújítják. A diákok legnagyobb öröme az udvar is új képet kap, a korábban már megoldott felújítási munkákat most teljes átalakítás követi, sportpályák és pihenőhelyek kialakításával.

A felújítási munkák egy részét pályázati keretből finanszírozzák, a többi – a fenntartó Magyarországi Evangélikus Egyház támogatása mellett – jelentős önerőből valósul meg.

ben a vécék öblítésére. Emellett nap-elemek sorakoznak a tetőkön, melyek az áramellátást biztosítják, a világítótesteket energiatakarékosra cserélték, szelektíven gyűjtik a hulladékot, biciklitárolókat építettek, és kerékpárokat osztottak ki a tanulók és a tanárok számára, hogy a környezettudatos közlekedést népszerűsítsék.

A megújulás ezzel vette kezdetét, az ideai iskolai szünet alatt pedig minden helyiségben korszerűsítik a fűtésrendszert és a világítást, a hőszigetelés mellett kicserélik a nyílászárókat és a radiátorokat, valamint geotermikus hőcserélő fűtésrendszert alakítanak ki. Önerőből további százharminchárom napelemet telepítenek, cserélik a tetőt, és talajvíz elleni szigeteléssel látják el az épületeket.

Az öreg alma mater – szintén önerőből – kívül is megújul, a régi

Ez a megújulás már régóta vártott magára, és szimbolikus jelentősége is van, hiszen az elmúlt években az iskola más tekintetben is szép lassan átalakult, megújult. Új képzési orientációk indultak, a fizika és a médiainformatika tagozatok beavatóták a hozzájuk fűzőtt reményeket, így az iskola modern és környezettudatos külső és belső környezettel várja a tanulókat.

A változásoknak még nincs vége, mert az iskola számára igen fontos a mottóval választott „hagyományos értékek – modern oktatás” fenntartása, ezért a már tervezett iskolamúzeum is megvalósul ebben a tanévben. Ezzel a legendás műemlék könyvtár mellett az iskolamúzeum is őrizni fogja a több mint kétszáz év jelentős állomásait, közvetíti a múlt értékes üzenetét a korszerű jövőnek.

► *EvÉlet*-infó

KÖTCSÉI MINTAGAZDASÁG

A balatonszárszói Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon védőszárnyai alatt úgynevezett kiskert-mintagazdasági szociális projekt idén kora tavasszal a Somogy megyei Kötcsén. Egyházunk intézménye kétezer négyzetméteres ingatlanhoz jutott a településen Weisz Jenő Németországban élő nyugalmazott evangélikus lelkész jóvoltából. Ez a föld-

művelésre alkalmas telek – rajta egy kis erdővel, egy „parasztházzal” és néhány gyümölcsfával – jelentette az alapját a szociális fejlesztő programnak, amelyben öt család vesz részt Kötcsén, illetve a szomszédos Nagycsepely településen. Összeállításunkban egyházunknak ezt a különleges vállalkozását mutatjuk be.

Apró lépésekben haladni

Interjú Kocsis István pályázati referenssel

▶ A kötcséi szociális fejlesztő program létrejöttében és működtetésében – a balatonszárszói Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon igazgatójának, Végh Szabolcsnak az elszánt munkája mellett – egyházunk pályázati referensének, Kocsis Istvánnak is nagy szerepe van. A projekt háttéréről őt kérdeztük.

VEGH SZABOLCS FELVÉTELE

„Gazdálkodj okosan!” Kocsis Istvánnal

– A szárszói otthonban 2010 óta működik a *Komplex fenntarthatóság* elnevezésű minta-projekt, amelynek megvalósítását egy uniós pályázati forrás tette lehetővé – kezdi az áttekintést Kocsis István. – A megújuló energiaforrások használatával a teremtett világ védelmét is célul tűztük ki.

Mindezt jól kiegészíti az idén újtúra indult kötcséi program, amelynek keretében öt szociálisan hátrányos helyzetű családnak nyújtunk hosszú távú, évekre szóló segítséget. A megvalósításban a szárszói intézmény önrészen kívül az Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ), a Magyarországi Evangélikus Egyház és az amerikai evangélikus egyház anyagi támogatása segített.

– A mikroprojekt helyszíne az a telek, amely eredetileg Weisz Jenő Németországban élő nyugalmazott evangélikus lelkész családi öröksége, tulajdona volt. Mit kell tudni az itt folyó munkáról?

– Főként mezőgazdasági jellegű programról van szó, az érintett családok konyhakerti növényeket termelnek, elsősorban saját fogyasztásra. Az induláskor öt olyan – kötcséi és szomszédos falubeli, nagycsepelyi – családot vontunk be, amelyekben volt munkanélküli, volt tizenhat éven aluli gyermek, és a családtagokban volt elszánás, hogy mezőgazdasági munkát végezzenek. Közülük három családnak van saját művelhető kertje, a két másik a kötcséi mintagazdaságban kapott művel-

hető területet. A vetőmagokat és a szükséges szerszámokat, kisgépeket a pályázat keretében biztosítjuk a számukra, és a felmerülő egyéb költségeket is így fedezzük.

– Mekkora mezőgazdasági tapasztalatuk van a résztvevőknek?

– Változó, de a programnak épp ez a célja: folyamatos képzés keretében elméleti és minél több gyakorlati tudást átadni nekik. Kéthetente szombatonként egész napos foglalkozás keretében vannak a műhelymunkák. Opperheim József helyi szőlész, borász, mezőgazdász segítségével a teljes mezőgazdasági év teendőit sorra veszik a magvetéstől és a metasztól kezdve a betakarításig. Így tanulhatnak például a talajfajtákról, a növények víz- és hőigényeiről vagy épp a termés betakarítási módjairól és a tartósításról.

– Visszatekintve a tavasztól eltelt néhány hónapra, eddig milyenek a tapasztalataik?

– Nagyon pozitívak. Már az is említésre méltó, hogy ezeknek a hátrányos helyzetű családoknak az asztalára sok olyan friss zöldség és gyümölcs került, amit amúgy biztosan nem vettek volna meg. A szombati napokon emellett van egy úgynevezett *Gazdálkodj okosan!* elnevezésű műhelymunkánk is. Ebben az én támogatásommal a családoknak pénzügyi dolgaikban igyekszünk a segítségükre lenni.

Átnézzük a háztartások bevételi és kiadási adatait, és

ezek tükrében ők dönthetnek, hogyan próbálják meg tudatosabban tervezni a családi költségvetésüket.

– Úgy tudom, hogy a projekt vezetői nem csak a mezőgazdaság területén nyújtanak segítséget a családoknak.

– Így van. Már a kezdetektől tudtuk, hogy a zöldségek, gyümölcsök termesztése önmagában nem fogja megoldani a családok problémáit, bár anyagilag és táplálkozási szempontból óriási jelentősége van. A munka és a sikerélmény viszont az önbecsülésükön kívül számos pozitív hatással is járhat, és örömmel teszem hozzá, hogy ez esetben már jár is. A MÖSZ-nek beadott projekttervben is hangsúlyt kapott a szociális mentorálás. Ennek keretében Hídvégi Mária szociális munkás segítségével már sikerült elérni, hogy – látva az eddigi eredményeket – az egyik család lakhatási támogatást kapjon az önkormányzattól. Egy másik család, Marika közbenjárására, a fogyatékos gyermek után emelt összegű családi támogatást kap.

– A falubeliek hogy fogadják az ott folyó munkát?

– Egyre inkább híre megy a tevékenységnek, a közeljövőben pedig szeretnénk egy nyílt nap keretében minél többeket invitálni, hogy saját szemükkel lássák, már eddig is mire jutottunk. Ajjan bízunk, hogy ezzel majd egy kicsit javulni fog a családok falubeli peremhelyzete is.

– Feltétlenül említsük meg Bagi Zoltánt is, aki a program indulásakor kiköltözött a mintagazdaság területére, hogy minél többet segítsen.

– Ő a gazda a terepen, és elsősorban a gazdálkodásban segít: odafigyel, noszogtat, buzdít, vagy, ha kell, szállítja a rotációs kapát meg a permetezőgépet. Tavasz óta állatokat is tartunk – Zoli hozta magával két juhát, most már hárman vannak, illetve méhészkedni is elkezdtünk.

– Beszélgetésünk elején említette, hogy a jelenlegi öt család éveken át részt vehet ebben a támogatási programban. Ez azt jelenti, hogy újak nem is kerülhetnek be?

– Azt azért reálisan kell látni, hogy csak apró lépésekben lehet haladni ebben a folyamatban, ezért például egy év kevés lenne a családok helyzetének jelentős változásához. A MÖSZ és az amerikai evangélikus egyház szándéka szerint a támogatás hosszú távra szól, ezért a későbbiekben szeretnénk más családokat is bevonnai a programba. ■

A diófa árnyékában, a veteményeskert mellett

A Somogyi-dombság erdős, zöld lankái akadálytalanul tárnak a szemem elé, amikor az autó Balatonszárszó utolsó házát is elhagyja. A nap vidáman szórja augusztusi sugarait a földekre – igazi békeség szállja meg az erre a tájra érkezőt.

De nem sokáig élvezheti e látványt a kíváncsiskodó szem, mert a kanyargós út mentén néhány kilométerrel később feltűnnek Kötcsé első háza. A völgyben fekvő, közel ötszáz lelkes faluba beérve hamarosan a település egyik büszkesége, az evangélikus templom mellett haladunk el. A valamikor színtiszta evangélikus falu címerében is hordozza a Luther-rózsát – ezt egy pillanatra saját szememmel is láthatom az út bal oldalán álló impozáns faluháza bejárata felett.

Innen már csak egyet-kettőt kanyarog alattunk az aszfalt, amikor is Végh Szabolcs autója lassan fékezve megáll.

– Megérkeztünk – mondja a balatonszárszói Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon igazgatója. Én ezt azonban alig hallok meg, annyira magával ragad a jobb oldalon a látvány: szinte az autótól békésen pihen egy juhcsalád. Hát persze, gondolhattam volna! – ocsúdodom fel a nézelődésből. – Hiszen tudtam, hogy a kötcséi mintagazdasághoz juhok is tartoznak, amelyek nyilván a mintagazdaság közelében élnek.

Az autóból kiszállva legelőször egy drótkerítéssel körbevett kertre esik a pillantásom. A kerítés mögött, mintegy növényi elővédként, néhány sor kukorica címeres fejje integet felém. A kerítésen tábla hirdeti: „Kiskert mintagazdaság – Balatonszárszói Evangélikus Konferencia- és Missziói Otthon. A Magyar

Ökumenikus Segélyszervezet Tandem Fejlesztési Alap pályázati programja a Velux Alapítványok támogatásával és a Dan Church Aid közreműködésével valósul meg.” Ezek szerint tényleg jó helyen járunk.

A kert mellett gyümölcsfák lombkoronája rejti a kíváncsiskodó szem elől a kötcséi birtokhoz tartozó L alakú épületet. A kapun belépve először az egykori, hosszúka parasztház fehérre meszelt, zöld-piros faablakos és faoszlopos tornáca esik a pillantásunkra.

– Itt most két szoba, fürdőszoba és konyha van, ami a gazdánk lakhatását, megfelelő életkörülményeit biztosítja. Természetesen az ingatlan állagán volna mit javítani – meséli Végh Szabolcs.

Ezek után a hajdanvolt istállóba megyünk, amelyet a korábbi tulajdonos, Weisz Jenő Németországban élő, nyugalmazott evangélikus lelkész némileg átalakított, miáltal egy tágas helyiséget nyertek. Alkalmas akár közösségi térnek, de a mezőgazdasággal kapcsolatos munka céljára – mondjuk, feldolgozóüzemnek – is. A házi kápolnává alakított, Luther Mártonról elnevezett és 1994-ben felszentelt pince bejáratát a néhai reformátor bronzképe vigyázza.

– A program indulásakor ebben a kis kápolnában Jenő bácsi tartott egy áhítatot – idézi fel Végh Szabolcs. – Mind az öt család tagjai itt voltak, nagyon különleges hangulata volt az egésznek.

Átme gyünk a kertbe, ahol az egyenlő részekre felosztott területeken egy-egy tábla jelzi, kinek a zöldségeit láthatjuk. Már piroslik a paradicsom, bár a sok eső szemmel láthatóan nem tett jót neki. Ezzel szemben a paprika vígan érik, a tök hatalmas levelei kö-

zött gömbölyödik a termés, a répa sorai itt-ott már hiányosak – gondolom, finom leves készült belőle. Sőt egy görögdinnyeinda is megmaradt; a növény termésének zöld hátát vidáman süti a nap.

A programban részt vevő öt család közül három otthon gazdálkodik, ezen a telken a másik két család kapott művelhető földterületet, a fennmaradó részt pedig *Tandem mintakert* néven a program egyik munkatársa, a „gazdának” becézett Bagi Zoltán másodmagával műveli.

A domboldalon elhelyezkedő telek felső végében kisebb erdő. A nemrég ide telepített kaptárok nyílásain ki-be repkednek a szorgalmas méhek. Nem csoda, hiszen számukra is dologidő van.

Miután megtekintettük a kertet, visszasétálunk a ház udvarára. Az árnyas diófa alatt álló padra telepszünk, hogy néhány fontos részletről beszéljünk. Időközben megérkezik Bagi Zoltán is, és csatlakozik a beszélgetéshez.

– Az utóbbi években felmerült az ötlet, hogy a balatonszárszói otthon konyhájára minél több helyi östermelőtől vásárolt alapanyag kerüljön – meséli az otthon igazgatója. – Ezt továbbgondolva jutottunk el addig, hogy vásároljunk egy földterületet, amelyen egy szociális segítő program keretében tudnánk termelni saját zöldségeket, gyümölcsöket. Ezzel szinte párhuzamosan az Ökumenikus Segélyszervezet tavaly összeállított a *Tandem* nevű pályázatát, amelyre minket is meghívtak. Be is adtunk egy tervet; nagy örömünkre sikerrel jártunk.

– Akkor már megvolt ez a kötcséi telek?

– Nem, akkoriban a keresés fázisában voltunk. Azt tudtuk, hogy szükségünk lesz helyben lakó gazdára is, aki folyamatos segítséget tud nyújtani, és akit bármikor el lehet érni. Ezért olyan földterületet kerestünk, amelyen lakóingatlan is áll. Több helyszínt megnéztünk, mikor is eszembe jutott Weisz Jenő korábbi felajánlása ezzel a kötcséi ingatlan kapcsolatban. A vele folytatott tárgyalások pozitívan zárultak. Így részben vásárlással, részben adományként, harmadrészen pedig néhány évre szóló, öthetes üdülési jog fejében a mi tulajdonunk lett ez az ingatlan. Ekkor már február végén, március elején jártunk.

▶ Folytatás a 17. oldalon

VEGH SZABOLCS FELVÉTELE

Opperheim József gyakorlati tanácsai – jobbján Hídvégi Mária és Bagi Zoltán

– EVANGÉLIKUS SEGÉDLETTEL

Hálás szívvel megállva az Úr előtt

Beszélgés Weisz Jenő nyugalmazott lelkésszel

Véghe Szabolcs a veteményeskertben

► Folytatás a 16. oldalról

– Én, akkor kerültem ide – mondja Bagi Zoltán. – Nagyon sok teendő volt abban az időben. Mivel ez már több éve műveletlen földterület volt, először is fel kellett törni, illetve alul, felül be kellett keríteni. A vetőmagokat, palántákat meg kellett vásárolni, és el kellett indítani a programot. A sok munka mellett sok volt az ismeretlen tényező is. Nem tudtuk például, hogy ebben a földben mi marad meg, épp ezért ezt az évet ebből a szempontból is kísérleti évnek tekintjük.

– Amit az imént láttam, annak alapján nincs túl sok ok a búsulásra.

Zoli helyeslően bólogat.

– Sok falubeli most már őszintén bevallja: tavasszal nem gondolta volna, hogy ennyi minden és ilyen minőségben fog már az idén teremni itt, bár az időjárás nem mindig kedvezett. Tavasszal volt borsónk, babunk, retkünk és hagymánk, mostanság szedjük a paradicsomot, paprikát, uborkát. Nagyon szépen termett a krumpli és a tök. Minden család ugyanazokat ültette, a termést pedig otthon úgy használták fel, ahogy akarták.

– A mezőgazdász mentorunk segítségével az udvarban található meggyfa termését elvettük, szörp is készült belőle – egészíti ki Véghe Szabolcs –, a paradicsomot pedig együtt fogjuk befőzni.

– Mik a további célok?

A két beszélgetőpartner itt egymásra tekint, majd Zoli kezd a válaszbba.

– Az erdős részt már elkezd-tük megtisztítani, a méhkaptárokat is oda telepítettük. Ha sikerül még teret nyernünk, akkor tyúk- és disznóolat, juhkarámot szeretnénk építeni. Egy kisebb fóliasátrat már tavasszal felállítottunk, ezt ősszel egy nagyobb tervezük kiegészíteni, hogy magunk nevelhessük a jövő évi palántákat.

Szabolcs veszi át a szót.

– A földterület mérete miatt nem tudunk a mintakertben annyi zöldséget termelni, hogy a szárszói üdülőt elláthatnánk vele. Viszont ha a program keretében az elméleti oktatás és a gyakorlati tapasztalatok alapján az itt gazdálkodók östermelőké válhatnának, az nagy öröm lenne. Ez az egyik távlati célunk.

Azonban nem szabad eltévesztenünk a fő célt, az örömhír üzenetének átadását, meg erősítését sem.

– Egyházi intézményről van szó. Az evangélikus jelleg mennyire mutatkozik meg a programban?

– Nem direkt evangélizáló, missziói céllal indítottuk a projektet – mondja Szabolcs –, de

minden területen igyekszünk átadni ezeknek a családoknak mindazt, amiben mi hiszünk, és ami természetes a számunkra. A családok kiválasztásánál egyáltalán nem volt szempont és feltétel az egyházi kötődés. A legelső alkalommal ebéden láttuk vendégül a családokat, és ahogy említettem, Jenő bácsi tartott – nagyon szívhez szóló – áhítatot. A végén, a *Miatyánk-nál* örömmel hallottam, hogy a gyerekek és a felnőttek egyaránt velünk mondták az imát. Mint kiderült, katolikus családokról van szó, de a vallás nincs előtérben közöttük.

A mögöttünk lévő hónapok alatt folyamatosan igyekeztünk a fizikai segítség mellett lelki táplálékot is adni. A szombati alkalmakon rövid áhítatokat is tartunk, közösen énekelünk, és a földhöz is úgy állunk hozzá, hogy a Jóisten bízta ránk.

Ahogy egyre jobban megismerkedünk a családokkal, és egyre nagyobb az irántunk való bizalom, úgy érezzük egyre inkább a hálájukat is. Talán az sem véletlen, hogy az egyik családban nemrég keresztelték meg a – már nem pici baba – gyermeket, a másik család pedig a közeljövőben tervezi ugyanezt.

– A családok gyermekeit hogyan tudják bevonni a programba?

– A kéthetente tartott szombati műhelymunkák idején az egyik munkatársunk, *Hídvégi Mária* szociális munkás tart a számukra kézműves-foglalkozásokat. Ezzel egyrészt meg tudjuk oldani a gyermekfelügyeletet, másrészt Máriaától sok hasznos dolgot tanulhatunk. Mindenképpen több lehetőségünk van arra, hogy jobban megismerjük egymást. Én személy szerint is nagyon fontosnak tartom, hogy ezek a gyermekek maguk tapasztalják meg: elszánással, szorgos munkával és a Jóisten segítségével a legreménytelenebb helyzetekből is van kiút.

Ahogy ülök a padon, és beszélgetőpartnereimet hallgatom, arra gondolok: kicsoda vállalkozás és kicsoda felelősség ez a projekt! De a veteményeskertre pillantva Isten áldása is érezhető. Mert ki más ültette volna el az ötletet a szervezők szívébe, hogy idegen, nehéz körülmények között élő családok akarjanak segíteni? Ki más buzdította volna az adományozókat a jószívű áldozathozatalra? És mi mástól nőtt volna ilyen sok szép termés az évek óta nem művelt, derékig érő gazt nevelő talajon?

Ez az áldás kísérje továbbra is az itt folyó munkát. ■

– Négy ifjú költő – még alig voltak húszévesek – 1955 augusztusában váratlanul az Államvédelmi Hatóság által letartóztatva, vallatólámpák kereszttüzeiben találja magát néhány bátrabb hangú, útkereső vers miatt. Hogyan lettek vádlottak?

– Somogy megyei falusi gyerekeként közlelő láttuk az ötvenes évek igazságtalanságait, az emberek leigázását, kirablását. Barátaimmal – az azóta József Attila- és Kosuth-díjas költővé lett *Bertók Lászlóval*, illetve *Zsovár Józseffel* és *Horváth Imrével* – az álmok és a tenni akarás ifjonti nemes heve hozott össze. 1955. január 30-án a nagyatádi kultúrházban megalakítottuk az *Ady Endre Irodalmi Kör*t. A korra jellemzően nyílt hangú verseink gyanúsak lettek, és nem tetszettek a politikai hatalomnak, így kerül-tünk a vádlottak padjára.

Igaz, engem nem fizikai erőszakkal kínoztak, de a fiatal, érzékeny, álmódó, ártatlan lelkem sokat szenvedett az embertelenségtől. Attól, hogy például a sötét helyiségben órákon keresztül négy lámpa reflektorfényében, vadul kiabálva vallattak, miközben csak állnom volt szabad. Minderre pedig semmi szükség nem volt, hiszen nem voltunk mi semmiféle titkos összeesküvés tagjai, pusztán szárnnybontogató költöcskék.

– Weisz Jenő másodrendű vádlottak a kaposvári bíróság nyolc hónapi börtönre és „a büntető törvénykönyvben meghatározott egyes jogok gyakorlásától háromévi időtartamra való eltiltásra” ítélte. Hogyan hatott ez az időszak a hitére?

– Örömmel mondhatom, hogy rendes, egyháztiszteelő családban nőttem fel. Meg voltam keresztelve, tanultam evangélikus hittant, templomba is jártam. De mikor hazulról elkerültem, tovább tanultam, és kultúrvonalon – kultúrház-igazgatóként, újságíró-gyakornokként – dolgoztam, kerülni kellett ezt az irányt. Arra viszont jól emlékszem, hogy tizenkét évesen, a konfirmációra készülve nagyon megragadott a tizenkét éves Jézus története. Az ő szép képe díszíti kötcsei templomunk oltárát. Néhány esztendő múlva a börtönben visszajött ez az érzés, erőt és vigaszt adott – nem vagyok egyedül, Jézus itt van velem.

– 1956 végén Önt Angliába, pontosabban először Skóciába üzte a sors.

– Szilveszter éjszaka igen kalandos és veszélyes módon jutottam először Ausztriába, majd onnan még aznap Bécsen, Doveren, Londonon keresztül Glasgow-ba. Indulásom előtt, kora hajnalban csak édesapamtól köszöntem el – az volt az utolsó találkozásunk...

Skóciában egy magyarok számára felállított menekült-

► **Költőnek indult, tanár szeretett volna lenni, de az Ürstennek más terve volt vele – a somogy megyesi születésű Weisz Jenő evangélikus lelkész lett. Magyar szívvel gondolkodik, és anyanyelvét sok anyaországi magyart megszégyenítő választékosággal beszéli ma is, bár 1956 óta életének jelentős részét külföldön töltötte: öt országban van otthon. Egy különös életút néhány állomását ismerheti meg a kedves olvasó az alábbi interjúból.**

táborban laktam. Iskolába is jártam a többi fiatallal együtt, illetve valamennyi fontot is kaptam. Tavasszal már volt annyi összegyűjtött pénzem, hogy Londonba menjek. Az *Útitárs* című újságból tudtam, hogy *Pátkai Róbert* az ot-tani evangélikus gyülekezet lelkésze. Sikerült is vele találkozzom. Attól kezdve sokáig ő volt a Jóisten „földi angyala” az életemben. Ő segített abban is, hogyan tudnék teológiára járn, merthogy addigra megérett bennem az elhatározás: lelkész szeretnék lenni.

– London más szempontból is fontos találkozások helyszíne lett az Ön életében...

– Igen, itt találkoztam *Brittel*, az első feleségemmel, aki norvég, és akkor a norvég nagykövetség titkárának családjában volt *au pair* (fiatal lány, aki fizetés nélkül, szállásért, ellátásért, zsebpénzért gyermekfelügyeletet, kisebb háztartási munkákat végez családoknál – a szerk.). A barátságából szerelem, később házasság lett. Első gyermekünket tizenhat hónapos korában el kellett temetnünk Leedsben – az nagyon megviselt bennünket –, de a később született lányunkban és fiunkban nagyon sok örömet találtunk.

– Hogyan alakult a lelkészi pályája?

– Oxfordban végeztem tanulmányaimat 1959–63 között, majd Londonban, a svéd királyi templomban ordinált a németországi *Lilje* püspök-ba is jártam. De mikor hazulról elkerültem, tovább tanultam, és kultúrvonalon – kultúrház-igazgatóként, újságíró-gyakornokként – dolgoztam, kerülni kellett ezt az irányt. Arra viszont jól emlékszem, hogy tizenkét évesen, a konfirmációra készülve nagyon megragadott a tizenkét éves Jézus története. Az ő szép képe díszíti kötcsei templomunk oltárát. Néhány esztendő múlva a börtönben visszajött ez az érzés, erőt és vigaszt adott – nem vagyok egyedül, Jézus itt van velem.

1968-ban kerültünk ki az „újvilágba”, Amerikába. Minnesotában hét évig több skandináv eredetű gyülekezetben szolgáltam, emellett gyakori vendégszónok, oktatási-ifjúsági vezető, illetve a Minnesotai Presbiteriánus Egyház társlelkésze is voltam. Csodálatos időszak volt.

– Miért tértek vissza Európába?

– Elsősorban a honvágy miatt. Hiányzott a családnk, a barátaink, a gyermekeink pedig gyakran emlegették az unokatestvéreiket. De bevaltom, egy idő után vágytam az európai kultúra és teológia mélységére is, annak ellenére, hogy az amerikai gyakorlati

teológiából rengeteget lehetett tanulni.

– Annak idején titokban, menekülve hagyta el Magyarországot. Mikor járt először újra itthon?

– Még angliai időszakomban, brit állampolgárként 1968-ban. Sokáig nem akar-

tam felvenni a brit állampolgárságot, de ez volt az egyetlen módja a hazatérésnek. Mivel nagyon szerettem volna már látni az édesanyámat és a húgomat, végül is megtettem ezt a lépést.

– Emlékszik, milyen érzéssel készülődött az út előtt?

– Az indulás előtti két-három éjszakán rémálmaim voltak: drótkerítéssel, szögesdróttal, aknamezőkkel és hasonlókval viaskodtam. Iszonyú volt. De annál nagyobb örömet volt a viszontlátás...

– Kötcse mindig is meghatározó volt az Ön életében, még akkor is, ha összességében kevés időt töltött itt. Hogyan fogalmazná meg a településhez fűződő személyes viszonyát?

– Mint látja, itt az asztalon, egy kicsi zászlótartóban öt nemzeti zászló van: magyar, angol, norvég, amerikai és német. Én mind az öt országban otthon vagyok, de Magyarországon – benne szülőfalum, Somogy megye és Kötcse – a hazám. És bár soha nem voltam hivatalosan magyar lelkész, egész életemben együtt élt bennem a hazaszeretet, a szülői, rokonok, barátok tisztelete az Isten-szeretettel és a Krisztust követni akarással.

A kötcsei ház és kert nagyapámé, majd apám bátyjéé volt; mi Somogy megyeseken laktunk. De amikor oda került a sor, nagy örömmel vettem meg, hogy ne kerüljön idegen kézre. Az eredetileg zöldségspincét felújítottam, és kápolnát alakítottam ki benne.

Húsz évvel ezelőtt közösen szenteltük fel Luther Márton-kápolnára névre az akkori hamburgi püspök helyettesével, *Herwig Schmidpott-tal* és a ratzeburgi dómesperessel, *Uwe Steffennel*, mintegy negyven német vendég imádságos jelenlétében.

A kötcsei templomban volt a második feleségemmel kötött házasságunk egyházi szertartása is. Két gyermekünk született, akik már felnőttként élnek az életüket.

– Már éveken ezelőtt megfogalmazódott Önben: szeretné, hogy kötcsei ingatlanja a Véghe Szabolcs igazgató vezette balatonszárszói Evangélikus Konfe-

rencia- és Missziói Otthon birtokába kerüljön. Meg is valósult az elhatározása, részben adomány, részben adásvétel, illetve az Ön számára a szárszói otthonban való üdülési jog formájában. Nem bánta meg ezt a lépését?

– Egyáltalán nem! Sőt hálát adok a Jóistennek, hogy így alakult. Nagyon meg vagyok elégedve az ott folyó munkával. Amit Véghe Szabolcsék ott elkezdtek, és már eddig a kertben megvalósítottak, az örömmel tölt el. Igazi diakóniai szolgálatot látok benne, amellyel más emberek boldogulását segítik. Az említett Luther Márton-kápolna ápolása, használata sokat segíthet Jézus tanítását szem előtt tartani. Egyházi adomány esetében ennél pedig nincs fontosabb.

– Ha az Úr engedi, néhány hónap múlva töltheti be nyolcvanadik életévét. Miként tekint vissza gazdag életútjára?

– Isten iránti hálával. Mindig többet kaptam tőle, mint amennyit megérdemeltem, hiszen nézze, hova jutott az a kis somogyi parasztfiúcska és költőpalánta! Életemben nagyon sok áldás és öröm volt, ami hálás emlékezésre kötelez! Úgy tervezem, az ajándékozott ősi házom majd egy emléktábla is hirdetheti ezt. Bár jócskán kijutott a mélypontokból, próbatételekből is, Isten soha nem hagyott el. Csak hálás szívvel állhatok meg előtte. ■

BODA ZSUZSA összeállítása

És ti hogyan pihentek?

► Törvénybe vésett isteni parancsokat, szívbe írt igény a munka után a pihenés. A pihenés a teremtő folyamat része, a hetedik napon a Teremtő maga is megpihent. A nyár vége felé járunk, az egyházi események ritkábbak. Lelkészeink maguk is kikapcsolódni vágnak, hogy aztán szeptembertől újult erővel kapcsolódhassanak vissza az örömhír hirdetésének, a lelkek terelgetésének szolgálatába.

Örök szombat

Az Ószövetségben a szombat, a szabbat elrendelése tanúskodik a megpihenés fontosságáról, eltérő hangsúlyokkal. Míg az Exodusban a Teremtő nyugalomra emlékezve a szombat megtartása, megszentelése a lényeges, addig a törvény megisméltelésekor, a Deuteronomiumban a hangsúly a szabadulásra való emlékezésre helyeződik. „...de a hetedik nap a te Istenednek, az Úrnak a nyugalomnapja. Semmiféle munkát ne végezz azon, se te, se fiad, se leányod, se szolgálóleányod, se ökröd, se szamarad és semmiféle állatod, se a lakóhelyeden élő jövevény. Hadd pihenjen szolgáló és szolgálóleányod hozzád hasonlóan! Emlékezz arra, hogy szolgáló voltál Egyiptomban, de erős kézzel és kinyújtott karral kihozott onnan téged Istened, az Úr. Ezért parancsolta meg neked Istened, az Úr, hogy tartsd meg a nyugalom napját.” (5Móz 5,14–15)

Kétféle idői vonatkozása van ennek a megszentelt napnak. Az egyik a jelenbe hoz, annak átélésére, értékelésére sarkall, a másik örök jövődőt ígér. Dr. Pótor Imre „szombatkutató” református lelkész szavaival: „A szombat mondanivalója az, hogy szent az idő, szent a munka, és szent minden teremtmény. Ez a szövetség napja (Ex 20,12); ez a pihenés napja (Gen 2,3); a hálaadás napja Isten szabadításáért (5Móz 5,15); ez az öröm napja (Zsolt 92). Ez a jele az Isten és Izráel közti szövetségnek. Ez az Istenhez tartozás jele.”

A szombat ugyanakkor előre mutat, a jövőbe. „A teremtmény az Isten nyugalomában jut el a saját maga nyugalomához, jelenlétében van létezésének az áldása, egész teremtett voltának az alapja. Éppen ezért a szombathoz kapcsolódik a Messias várása.”

És szombatra vasárnap virrad, ahogy ezt Pótor Imre tovább taglalja. Jézus szerint amíg a bűn, a betegség és a halál uralkodik, nem lehet igazi fellélegzés, nyugalom, nem lehet igazi szombat. „Amikor Jézus látszólag megtörte a szombatot, azzal arra figyelmeztette környezetét, hogy a szombat céljához ért, mert benne beteljesedett. Ő hozta el a megváltás örömét és a teremtés nyugalomát. Szombat helyére nem vasárnap került, hanem Jézus Krisztus! Vasárnap támadt fel Jézus, amikor a teremtés teljes nyugalma elkezdődött. Ekkor egyetlen dolog lényeges: Jézust és Jézussal ünnepelni!”

Szabadságon – az Úr dicsőségére

A tapasztalat szerint az ember sem dolgozni, sem pihenni nem tud jól, Isten akarata, kedve szerint. Mindkettőt meg kell tanulnia. Kísérti a lustaság, a hedonizmus, de ugyanúgy a munka mókuskereke is, a megállni nem tudás, a csönd elől menekvés.

Győri Gábor Dávid evangélikus lelkész a blogjában egyenesen úgy fogalmaz a témáról elmélkedve: „...az igazi nyugalom és pihenés mintha mindig is a földi életben elérhetetlen álm lett volna az ember számára.” Vajon miért nem tudunk élni a pihenés ajándékával? Mi az, ami nem hagy nyugodni bennünket?!

A főntebb idézett blogger tudós magyarázatot ad: „Először is két tévút van előttünk: A nyugalom napjának semmibevétele az Istennel való kapcsolat semmibevétele (Ez 20). Isten nélkül nem valósulhat meg az igazi nyugalom, és egyedül Isten az, aki pihenőhelyre tudja vezetni elcsigázott nyáját (Ez 34,15). De könnyű átesni a ló túlsó oldalára is. Isten emberei valójában nem pihenhetnek: „Az aratnivaló sok, de a munkás kevés.” (Mt 9,37) Isten ügyéért Illéshez hasonlóan szüntelenül és erőnk végéig buzgólkodunk kell. Egy keresztyén hogy mehetne szabadságra?”

Eszmefuttatása végén – melyben az utóbbi kitélt némi képp enyhíti – két igét helyez a szerző a megpihenni vágyó olvasók szívére: „Szemmel tartod járást és pihenésedet, gondod van minden utamra.” (Zsolt 139,3) „Aki a Felséges rejtekében lakik, a Mindenható árnyékában pihen...” (Zsolt 91,1)

Komoly ellentmondás látszik tehát kibontakozni a lelkesi szolgálat és a megpihenés összefüggésében: az Isten által elrendelt nyugalom napjára a pásztoroknak is szükségük van, de „kiállhat-e” rendszeresen a szolgálatból – akár rövid időre is – Isten és a gyülekezet szolgálója, a huszonegy órás szolgálatot végző lelkész?

Körkérdést intéztünk közel negyven lelkészhez – a szélrózsa minden irányába –, kérve őket, ha idejük engedi, osszák meg lapunkkal gondolataikat a nyári szabadság mibenlétéről, körvonalazzák a maguk „nyugalomszigetét”, mondják el, szerintük mi a nyugalom gyümölcse...

Sajnálatos módon csak hárman nyújtottak be tartózkodó kérelmet, a többi kedves megszólított alighanem még szünetidejét tölti... Vagy lehetséges, hogy néhányan azt hitték, az Evangelikus Élet arculatot váltott, és újfajta kíváncsiság hajtja – ezúton üzenénk, nem magánéleti jellegű érdeklődésről lett volna szó. Csupán úgy véltük, az „uborkaszem” tudós teológus-lelképásztor szemmel is figyelmet érdemel.

■ KINYIK ANITA

Két evangélikus templomban is koncertezik a Magyar Continental Singers

A Continentals nemzetközi keresztény előadó-művészeti szolgálat legfőbb célja, hogy a Biblia örömhírét közvetítse. Ahogyan hitvallásukban megfogalmazzák, hisznek abban, hogy Jézus Krisztus evangéliuma életformáló erővel bír.

– A Magyar Continental Singers tagjai már elkezdték turnéjukat, jelenleg Erdélyben vannak, három templomban is szolgálatot tartanak – téjékoztatott Lukács Éva, a szervezet kuratóriumi elnöke. – A tizenhét koncertből kettő lesz evangélikus templomban. Augusztus 22-én a zuglói, míg másnap Nyíregyházán, az Emmaus-templomban adunk koncertet.

Elhivatottságukról kérdezve a kuratóriumi elnököt, elmondta:

– Azt érezzük, hogy nemcsak idei koncertsorozatunk mottójában, hanem lelkünkben is megfogalmazódott: men-

nünk kell! Úgy látjuk, hogy misszióink kétirányú. Egyrészt a keresztényekhez szólunk, mintegy bátorítást, megerősítést adva nekik, másrészt odafordulunk azokhoz, akiknek vagy nincsenek céljaik, vagy meginogtak bennük. Számukra mindenképpen buzdítást és vigaszt kívánunk nyújtani.

A másfél órás előadások kidolgozott koreográfiájában tánc, lassú ritmusok és gyors dallamok egyaránt helyet kapnak. A koncertek úgy épülnek fel, hogy minden korosztályt képesek legyenek megszólítani. Természetesen nemcsak az ének és a tánc, hanem a biznyságtető evangélizáció is szerves részét képezi a Magyar Continental Singers előadásainak.

A helyszínválasztással kapcsolatban az Evangelikus.hu kérdésre Lukács Éva elmondta:

– Évek óta tartó kapcsolat eredménye, hogy idén a zuglói és a nyíregyházi Emmaus evangélikus templomban adunk koncertet. A gyülekezetek vették fel velünk a kapcsolatot, és mi örömmel mondtunk igent a szolgálatra.

A kuratóriumi elnök kitért arra is, hogy a Magyar Continental Singers idei fellépő csoportja – a háttérstábon kívül – tizennyolc énekesből áll.

– Nagyon örülünk, hogy idén három erdélyi énekesrel is bővült a csoportunk, hiszen most lépnek fel nálunk először erdélyiek magyar színekben. Együttal örömteli, hogy magyar tagozatunk nemcsak határon belül, hanem Erdélyben is szolgálhat, ott három koncertünk van idén.

A Magyar Continental Singers előadásai ez évben is díjmentesen látogathatók.

■ GALAMBOS ÁDÁM
Forrás: Evangelikus.hu

Augusztusi költészetnapok

Családi fesztiválnak adott otthont augusztus 16–17-én Budapest VIII. kerületének úgynevezett Palotanegyede. A Költészetünnep, báb- és utcaszínházi találkozó elnevezésű rendezvény mindenféle mesés csudával várta az érdeklődőket – elsősorban a családokat – a Nemzeti Múzeum kertjébe és környékére. Bábosok, gólyalabasok, rímfaragók, zsonglörök és muzikusok töltötték meg a helyszíneket.

Már az idei országos evangélikus báb-fesztiválon is találkozhattunk a Lábita Színház szendének bajosan mondható Csernik Szendéjével. A tűzröppant székely menyecske pillanatok alatt bevont meglétedesapákat, tisztas családját a nagy „murkocskázásba”, játszódsába, a jó alapos lélekszúrolásba. Mivel a mese Szende szerint gyógyír, csoda, hit és lélek.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Van, aki a versről állítja ugyanezt, magikus erőt tulajdonítva a szavaknak. Lackfi János és Gryllus Dániel versműhelyében óda zengett a menzás tejbegrízhez, de minden dolgok eleje-közepé-végéhez is – végtelenül. (Ez utóbbi Jordán Tamás színművész verse, melyet citerakisérettel hallhatott a közönség a Kalákából egy órácskára kiszakadó Gryllus Dánieltől.)

Am a Kalákában zenélés sem maradt el, a nagyszínpadon széles közönség előtt harsant fel elsőként Tamkó-Sirató Károly Örömhír című verse, mely ha nem bír is igei tartalommal, de hirdeti: egy pompás tulipánnak vagy gulipánnak is lehet örvendeni. És nem maradt el a Szélrózsán néhányak által hiányolt, Börönd Ödön című opus sem, továbbá a kortárs irodalom is képviseltette magát például Mezey Katalin és Tóth Krisztina egy-egy versével. (A Kaláka-koncertet – civilben – „megtisztelte jelenlétével” a Palotanegyedben „székelő” Gáncs Péter elnök-püspök is.)

Míndeközben a Múzeum utcai Kossuth Klubban is gyülekeztek az érdeklődők. Az itt működő Muzikum Pódiumot ugyanis Turek Miklós és versszínháza vette birtokba.

A tízéves jubileumát ünneplő csapat – amely átülteti a gyakorlatba Kányádi Sándor erdélyi költő „A vers az, amit mondani kell” állítását – a szavakat képpé is teszi. A társulat művésztszára ugyanis Nágel Kornél grafikus, aki már Faludy György, Pilinszky János, Radnóti Miklós és József Attila verseihez is készített grafikákat – a költészetünnep keretében ezekből is megtekinthetett a közönség egy válogatást.

Bemutatták Turek Miklós Radnóti életéről és költészetéről készített, Arny az árnyban... című monodramáját is. Este pedig Babits Mihály sorai elevenedtek meg a nagyszínpadon a Misztrál együttes jóvoltából.

A fesztivál másnapján újra – az immáron százegy éve született – Weöres Sándor volt a főszerep. A Térszínház a nagyszínpadra vitte A holdbéli csónakost, a Makám együttes Weöres-versmegzenésítéseket játszott, a Muzikum Pódiumon pedig a Szélkialtó együttes és számtalan zenés színházi darab zeneszerzőjének, Rozs Tamásnak a Weöres 101 című darabja csendült föl.

■ – KANYIKA –

A Luther Kiadó hittankönyvei a 2014/2015-ös tanévre

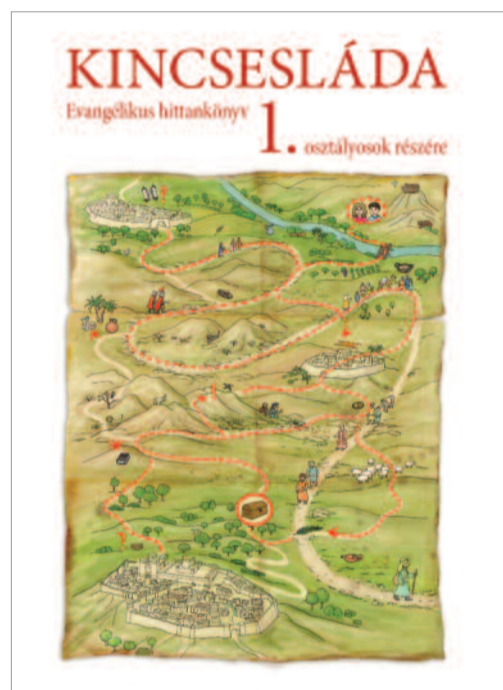
► **Összeállításunkban (lapunk 19–22. oldalán) bemutatjuk a Luther Kiadó hittankönyveit, illetve a hitoktatást segítő egyéb kiadványait, bízva abban, hogy ezzel megkönnyítjük a lelkészek, hitoktatók tanév eleji készülődését. Tudjuk, hogy egy-egy tanév kezdetén az iskoláskorú gyermekeket nevelő családok számára igen nagy tehertételt jelent az új tankönyvek beszerzése, ezért hittankönyveinket szeptember 30-ig kedvezménytel árúsítjuk.**

A Magyarországi Evangélikus Egyház hittantervéhez illeszkedő tankönyvek

Kodácsy-Simon Eszter, Lacknerné Puskás Sára

Kincsesláda

Hittankönyv 1. osztályosok részére

„Jártál-e már erdei túrán, amikor együtt kerestétek a térképen, melyik út vezet a várhoz, a kilátóhoz vagy a forráshoz? Figyelnél a fákat, hol bukkan fel a törzsükön a piros, zöld, kék vagy sárga jelzés. A tankönyved elején egy különös kincses térképet látsz. Megtalálod, melyik úton lehet a kincshez eljutni? Ez a térkép Jézus hazájába kalauzol el minket. Talán azt kérdezted most: ki az a Jézus? Az is lehet, hogy hallottad már a nevét, vagy kedves ismerősöd. Akárhogy is van, annyit már most elárulok, hogy Jézus nagyon szeretne barátságra lépni veled. A hittanórákon pedig közös kincskeresésre hív téged. Ez a könyv arra szeretne megtanítani, hogy meglásd a körülötted levő kincseket: a ragyogó napsütést, egy hatalmas hegy-csúcsot vagy egy nyíló virágot. Kincset érnek mindazok az emberek is, akik szeretnek téged, s akiket te is szerethetsz. De kincset találhatsz akkor is, amikor észreveszed: nahát, már ezt is tudom! Jézus még egy olyan kincset is tartogat számodra, amelyet akkor találsz meg, ha megismered őt, s ha megtanulod, hogyan szól hozzád, és hogyan válaszolhatsz neki. Ez minden kincs között a legnagyobb. Keressük együtt!”

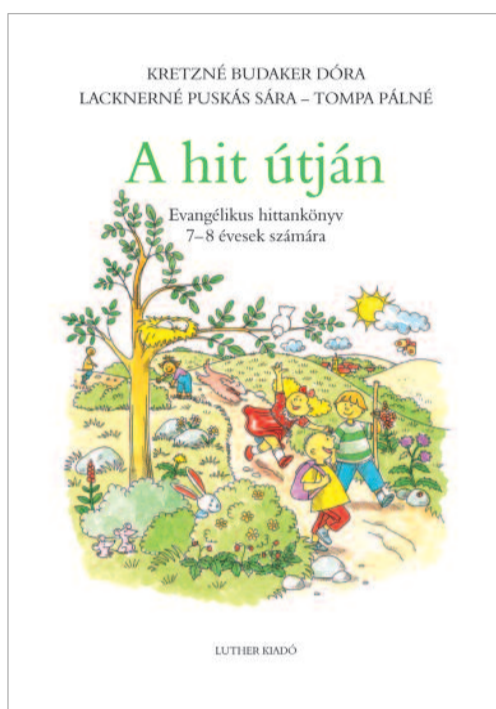
■ A4, 80 oldal + 5 ív színes melléklet, ragasztókötött, ~~790 Ft~~ helyett 711 Ft
Tanári kézikönyv: letölthető PDF formátumban a lutherkiado.hu/tanarikezikonyv oldalról.

Kretzné Budaker Dóra, Lacknerné Puskás Sára, Tompa Pálné

A hit útján

Hittankönyv 7–8 évesek (II. évf.) számára

Ábrahám, Jákób, József, Mária és József meg a tanítványok. Életükön, útjukon az Isten hívását követő élet szépségeivel, ajándékaival, életet mentő szabadításával és persze nehézségeivel haladnak. A karácsonyi és a húsvéti történet pedig elvezet bennünket annak felis-

meréséig, hogy a hit útjára Isten Jézus Krisztusban ugyanúgy hív mindannyiunkat, mint a Biblia lapjairól ismert „nagyokat”. A könyv is segíteni szeretne abban, hogy ne csak képzeletben, hanem valóságosan, egy egész életen keresztül járassunk a hit útján.

■ A4, 132 oldal + színes melléklet, ragasztókötött, ~~980 Ft~~ helyett 882 Ft
Tanári kézikönyv: A4, 79 oldal, irkafűzött, 900 Ft

Baranyáyné Rohn Erzsébet, Schaller Bernadett, Tillai Zsófia

Isten cselekszik

Hittankönyv 8–9 évesek (III. évf.) számára

A harmadik osztályosoknak szóló hittankönyv hat témakörben mutatja be a címben megfogalmazott üzenetet: Isten cselekszik.

Az első fejezetben az őstörténeten keresztül megláthatják a gyerekek, hogy Isten elítéli a bűnt. A második fejezet leckéin keresztül megérthetik, hogy Isten a bűnös embert nem veti el magától: szól hozzá, és igéjével keresi őt. A harmadikból megtanulhatják Izráel történetén keresztül, hogy Isten nem feledkezik meg az övéiről és ígéreteiről. A Sínai-hegyi szövetségekötés megmutatja, hogy Isten mit kíván népétől, s hogy mit jelentenek Isten parancsolatai a mindennapokban.

Az ószövetségi történetekből már megismert üzenet az újszövetségi történetekben, példázatokban csúcsondik ki (negyedik fejezet). A gyerekek megláthatják, hogy Isten nem veti el a bűnös embert, hanem Jézusban bocsánatot, irgalmat kínál; s azok, akik ezt a bocsánatot elfogadják, Isten követőivé válhatnak. Így kerül elénk az ötödik fejezetben a tanítványvá lett Máté, illetve Pál apostol személye, valamint az ószövetségi Jónás próféta.

Az utolsó fejezet – *Isten közösséget ad* – lehetőséget nyújt arra, hogy azokat a tanulókat, akik szüleikkel együtt lazábban kötődnek az egyházhoz, közelebb segítsük a gyülekezethez.

■ A4, 140 oldal, ragasztókötött, ~~980 Ft~~ helyett 882 Ft
Tanári kézikönyv: A4, 80 oldal, irkafűzött, 1300 Ft

Koczorné Heinemann Ildikó, Pintér Zsuzsanna

Isten közöttünk van

Hittankönyv 9–10 évesek (IV. évf.) számára

A könyv szervesen kapcsolódik az első három osztály anyagához. A címe hordozza azt a mondanivalót, amelyet együttes munkánk közben mindig szem előtt tartottunk: Isten közöttünk van. Nem valahol távol, számunkra elérhető helyen tartózkodik, ahova már alig-alig hallatszik el a hangunk. A könyv fő fejezetei: *Jézus csodái; Jézus példázatokkal tanította az embereket; Jézus eljövételére készülünk; Emberek Isten szolgálatában; Megvalljuk hitünket.*

A tanári kézikönyvben a legtöbb leckénél a tananyag feldolgozásához megadtunk egy alternatív módszert is, amely a szerep-, illetve drámajátékon alapszik, és a gyerekek tevékenységére épít.

■ A4, 156 oldal, ragasztókötött, ~~980 Ft~~ helyett 882 Ft
Tanári kézikönyv: A4, 120 oldal + melléklet, irkafűzött, 1350 Ft

Koczor Tamás, Sándor Éva, Sólyom Anikó

Szálljunk hajóra!

Hittankönyv 5. osztályosok részére

„Útnak indulunk. Mit hozol magaddal? Van egy hajónk, a kikötőben áll. Hamarosan indul-

ni fog. Matrózokat keresünk! Te mi lennél? Csak utaznál, vagy dolgoznál is szívesen? Ha igen, melyik lennél? Hajósinas, fedélzetmester, kormányos, szakács, szállásmester, matróz, kapitány, navigátor, első tisz, utas? Hajónkon van egy Hajóács. Kisujjában van a hajóépítés minden csínja-bínja. Igazi utazásról álmodik. Arra számít, hogy mi jól kormányozzuk az ő hajóját. Minden érdekl, szereti az izgalmas kérdéseket, és szeretne minket megismerni.

Ez a hajó a mi hittanórákat példázta. Hogy veszünk részt rajta? Utazni akarunk, egyszerűen jelen lenni, vagy szívesen teszünk érte valamit? Te mit hozol fel a hajóra? Megmutatod a bőrdöngőt? Mi van benne? Kíváncsiságod, élményeid, gyülekezeted, régi iskolád, családi fényképek, aggodalmad? Mi hiányzik belőle? Mit dobnál ki belőle? Minden együtt lehet, jó kapitány, matrózok, utasok, még maga a Hajóács is, de mégsem tudunk elindulni, ha nincs szél. Akkor itt maradunk vesztegelve a kikötőben. Lehetne valamiféle motorral pótolni egy ideig, de azzal nem jutunk messzire. Honnan jön a szél? A szelet Isten adja, kérhetjük tőle. Ajándék már az is, hogy most együtt lehetünk. Most feltámad a Szél! Indulás!”

A könyv két változatban kapható: heti egy és heti két hittanórához.

■ A4, 76, illetve 120 oldal, ragasztókötött, ~~650 Ft~~ helyett 585 Ft, illetve ~~890 Ft~~ helyett 801 Ft
Tanári kézikönyv: letölthető PDF formátumban a lutherkiado.hu/tanarikezikonyv oldalról.

Sólyom Anikó

Veled szövetségre lépek

Hittankönyv 11–12 évesek (VI. évf.) számára

Veled szövetségre lépek! – Mózes első könyvének ez a mondata (1Móz 6,18) szólít meg egészen személyesen a hittankönyv címlapján.

Nem egyszerűen csak Nőének, nemcsak Ábrahámnak vagy Izráel népének mondja Isten ezeket a szavakat, hanem az *Ószövetség* lapjain, a hittanórákon, bibliaórákon nekünk is. Veled szövetségre lépek! Mit tesz Isten veled? Azt mondja, hogy veled lesz, segít, támogat, véd, veled megbeszélheted az ügyeidet, tőle nem kell tartanod.

Ebben a hittankönyvben és a hozzá tartozó *Ószövetségi olvasókönyvben* megismerkedhetünk azzal, hogyan kötött Isten szövetséget az emberekkel a világ kezdetétől fogva többször is. Hogyan hívta el őket, hogyan gondoskodott róluk; de arról is szó lesz, hogyan büntette meg népét, amikor az elfordult tőle. Minden történetben megláthatjuk Isten féltő szeretetének jelét, és megtapasztal-

talhatjuk, hogy aki hozzá hűséges, azt megsegíti az Úr.

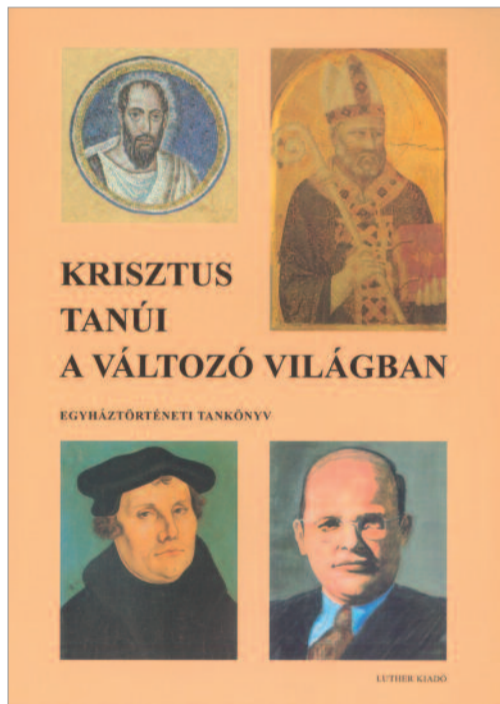
Hálásak lehetünk Istennek, hogy mindezeket az eseményeket úgy ismerhetjük meg, hogy tudjuk: Jézus Krisztusban Isten új szövetséget kötött az emberiséggel. Veled szövetségre lépek! – ezt nekünk már Jézus mondja, akiben Isten egészen közel jött hozzánk.

- **Hittankönyv:** A4, 96 oldal, ragasztóköttött, 780 Ft helyett 702 Ft
- Olvasókönyv:** A4, 128 oldal, ragasztóköttött, 620 Ft helyett 558 Ft
- Tanári kézikönyv:** letölthető PDF formátumban a lutherkiado.hu/tanarizezikonyv oldalról.

Sárkányné Horváth Erzsébet,
Trajtlerné Koppányi Ágnes

Krisztus tanúi a változó világban

7. osztályos hittankönyv

A tankönyv kiemelkedő egyháztörténelmi személyiségek életén és munkásságán keresztül a keresztény egyház kétezres éves küzdelmeibe ad betekintést. Az olvasmányok középpontjában – bár emberekről szólnak – Jézus Krisztus alakja áll. E személyek bemutatásánál a fő szempont az, hogy miként munkálkodott rajtuk keresztül Krisztus, és miként teljesítették koruk kihívásai között a tőle kapott megbízást, az evangélium hirdetését.

A bemutatott személyek különböző történelmi korokban éltek. A tankönyv egységét az az alap gondolat adja, amelyet a címlapon ábrázolt személyek – Pál apostol, Augustinus, Luther és Bonhoeffer – vallottak. Ez a teológiai gondolat pedig a következő: hit által, kegyelemből váltattunk meg Krisztus által.

A kötet anyaga válogatásra ad lehetőséget. Az egyháztörténelmi személyiségeket bemutató fejezetek mellett bevezető, összefoglaló, kitékintő egységeket is tartalmaz, amelyek segíthetik a tanulóknak az egyháztörténet egészében való tájékozódását. A tankönyv nemcsak az iskolai oktatásban, hanem a gyülekezeti hittan- és bibliaórákon, valamint a szeretetvendégségeken is használható. Sokoldalú alkalmazásához a hozzá tartozó tanári kézi-

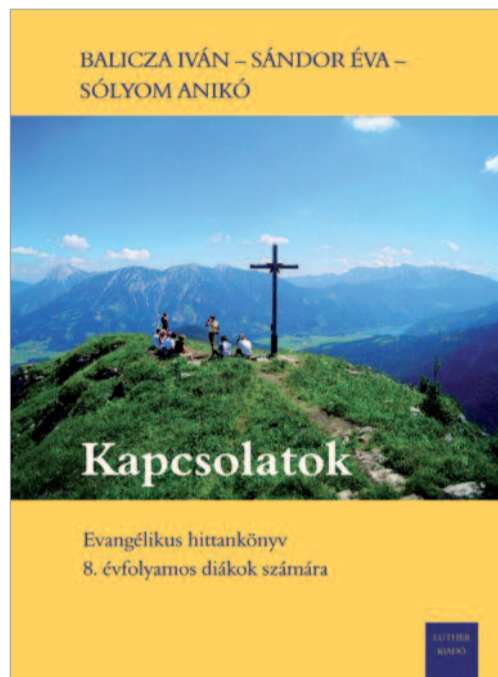
könyv gazdag forrásanyaga, önálló és csoportos munkára, számonkérésre alkalmas feladatgyűjteménye is nagy segítséget nyújt.

- A4, 188 oldal, ragasztóköttött, 900 Ft helyett 810 Ft
- Tanári kézikönyv:** A4, 268 oldal, ragasztóköttött, 2400 Ft

Balicza Iván, Sándor Éva, Solyom Aniko

Kapcsolatok

Hittankönyv 13–14 évesek (VIII. évf.) számára

A *Kapcsolatok* cím arra utal, hogy életünket nem elvonultan, egy lakatlan szigeten rendezzük be, hanem minden rezdülésünket kapcsolatokban éljük meg. Kapcsolatban élünk önmagunkkal, egymással és a világgal. Mindezeket pedig áthatja az Istennel való kapcsolat, hiszen hitünk nem életidegen, nem elméleti kereszténység, hanem út, amelyen járhatunk, erőforrás, amelyre támaszkodhatunk, és mindent átfordító szeretet, amely értelmet ad az életünknek.

A könyv témái:

Az ember – Az ember Isten teremtménye; Az emberi méltóság és az ember feladata; Bűn a világban

Kapcsolatban önmagunkkal – Helyes önismeret; Értékeink; A személyiség kibontakozása; Önmagunk és mások megítélése; Kísértések; A lelkiismeret; Bűn, büntetés, megbocsátás

Kapcsolatban embertársainkkal – Családi közösség; Barátság, baráti közösség; Az ellenség és a megbocsátás ereje; Férfi és nő kapcsolata; Házasság; Válás; Magány és kirekesztettség

Kapcsolatban a természettel és a társadalommal – Az ember és a természet; Az emberi társadalom; Hazánk és nemzetünk; Munka és hivatás; Gazdagság és szegénység; A társadalom kiközösítettjei; Ünnepeink; Vallás és világnézet

Kapcsolatban Istennel – Imádság; Gyónás; Szentségek – a keresztség és az úrvacsora; Istentisztelet; Egyház és gyülekezet; Keresztény felekezetek; Szenvedés, halál; A feltámadás reménysége

A Szentháromság egy igaz Istenről – Az Istenről szóló tanítás; A Jézus Krisztusról szóló tanítás; A Szentlélekről szóló tanítás

- B5, 105 oldal, ragasztóköttött, 490 Ft helyett 441 Ft
- Tanári kézikönyv:** B5, 96 oldal, ragasztóköttött, képmelléklettel, 980 Ft

Béres Tamás, Csepregi András, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán, Simon Z. Attila

Keress!

9. osztályos hittankönyv

„Ebben a könyvben Jézus közösségeiről lesz szó. Közösség ott alakul ki, ahol az emberek fontossá válnak egymás számára, ahol egyértelművé lesz, hogy együtt könnyebb vagy jobb célokat elérni, kudarcokat átélni. Ilyen közösséget már két személy is alkothat. Ez a közösség valósul meg, amikor valaki átéli Jézus figyelmét, segítségét vagy törődését a Biblia szereplői közül vagy akár a mai emberek közül bárki, bárhol. Aki Jézushoz imádkozik, vele beszélget a lélek különös nyelvén, az még

ha egyedül van is egy helyiségben, közösségbe kerül Istennel. Ez a fajta kapcsolat sokak számára annyira idegen és ismeretlen, hogy csak hitetlenkedve és gúnyosan tudnak beszélni róla, de mások érezhetően erőt merítenek belőle. Közelebről megnézve Jézus történetét, azt látjuk, hogy legtöbbször mégis többen veszik őt körül. Érdeklődők, barátok, tanítványok, választ keresők, nehéz helyzetben levők vagy hátsó szándékkal érkező »kísértők«. Hivatalos vagy magánügyben, titokban vagy nyíltan, éjjel vagy nappal, egyenes vagy kerülő úton, könnyű vagy nehéz szívvel közelednek felé az emberek, pont úgy, ahogy általában másokhoz, máskor és máshol a világon. Ezeknek a találkozásoknak viszont az esetek döntő részében másként alakul a vége. Jézus különleges egyszerűsége és figyelme általában minden találkozásban elég ahhoz, hogy a hozzá közeledők felismerjék, hogy nekik maguknak is dönteniük kell. Nincsenek durván rákényszerítve, van még idejük, ha akarják, de a döntés egyre jobban körvonalazódó feladatukká lesz: vele menjenek-e tovább vagy nélküle? Őt válasszák-e a válaszok végső forrásául életük minden nagy kérdésére, vagy bóklasszanak tovább a világban? Higgyenek-e szavának, kövessék-e őt, vagy remélik, hogy az a világ, amely egy ilyen különleges embert rejtett eddig, más hasonlót is tartogathat még?

Ennek a könyvnek a segítségével Jézus közösségeit követve sokszor lehet majd az az érzésed, hogy egyszerre több közösségének is tagja vagy. A főszövegek egy-egy új élethelyzetbe vezetnek be vagy eddig át nem gondolt kérdéssel szembesíthetnek majd. A *Szerinted?* kérdéskörnél a véleményedre lesz szükség. Ha ezek megvannak, összerakhatod majd mindig néhány részletet valamilyen egésszé. Hogy ki

ne merülj a folyamatos figyelésben, mindig lesz majd mit együtt, közösen is megbeszélni, eljátszani vagy megvalósítani a *Mozdulj!* címszó alatt. Hallgatsz érdekességeket, majd megfoghatod és magaddal viheted a legfontosabb összefüggéseket. Eközben ne felejtse el észrevenni a legfontosabb változásokat gondolkodásodban, lelkedben vagy a környezetedben. Aki őszintén közeledik Jézushoz, nem úgy jön el tőle, ahogy odament. De még az is lehet, hogy el sem akar jönni többé.”

- A4, 132 oldal, ragasztóköttött, 990 Ft helyett 891 Ft
- Tanári kézikönyv:** letölthető PDF formátumban a lutherkiado.hu/tanarizezikonyv oldalról.

„Közelebb...” sorozat

A „Közelebb...” olyan, öt tagból álló füzet-sorozat, amely a 15–17 éves korosztályt szólítja meg elsősorban, hiszen alapvetően gimnáziumaink 9–10. évfolyamos tananyagához készült.

Az öt füzet öt olyan tantervi témát dolgoz fel, amely a négy- és nyolcosztályos gimnáziumban eltérő felépítéssel, de tematikájában nagyrészt egymást átfedve fordul elő. A „Közelebb...” sorozat füzetei arra vállalkoznak, hogy egyrészt kielégítsék mindkét iskolatípus tankönyvigényét, másrészt segítsék az egyházi iskolán kívüli oktatást is. Ajánljuk füzeteket gyülekezeti ifjúsági és bibliaórákhoz, illetve a konfirmációs vagy a felnőttoktatáshoz is.

Sándor Éva

Közelebb Jézus Krisztushoz

Hittankönyv 14–16 évesek (IX–X. évf.) számára

A nyolcosztályos gimnáziumok 10. osztályos és a négyosztályos gimnáziumok 9. osztályos tananyaga részben fedi egymást. Mindkettő tartalmazza a *Jézus, akit Krisztusnak vallunk* fejezetet. A *Közelebb Jézus Krisztushoz* című tankönyv a kétféle tananyagot két színnel jelöli: a négyosztályos gimnáziumokra vonatkozó alaptananyag fekete színnel, a nyolcosztályos tagozatra vonatkozó további tananyag pedig bordó színnel található mind a tankönyvben, mind pedig a tanári kézikönyvben.

A tankönyv zöld keretben elhelyezett szövegei gondolatindító imádságokat vagy meditációkat tartalmaznak. Használhatjuk őket órakezdetkor meditációként vagy egyszerűen illusztrációként. A kötet másik fontos jellemzője, hogy minden fejezet végén egy-egy vers, imádság vagy meditáció olvasható. Ezek elhangozhatnák a tanórán, de a tanulók elolvashatják házi feladatként is.

A tanári kézikönyvben nagyon sok a szépirodalmi utalás. (Ezek az idézetek megtalálhatók a tanári kézikönyv végén lévő *Szemelvényekben*.) Minden hittanórárt arra bátorítunk, hogy éljen a tankönyv és a tanári kézikönyv által felkínált képzőművészeti és szépirodalmi lehetőségekkel, s használja őket akár az óra kezdeténél, akár a befejezésénél.

A négyosztályos tagozaton fontos a tanulók gyülekezeti háttérének felmérése. Erre a tanterv két tanórát ír elő. E bevezető rész érdekessé tételéhez nyújt segítséget az 1. fejezetben található játékgyűjtemény.

A tanári kézikönyv bizonyos leckékkel kapcsolatban részletesen kidolgozott játékokat, ötleteket tartalmaz. Mindenkit arra biztatunk, hogy próbálja ki és fejlessze tovább a tanári kézikönyvben található drámapedagógiai ötleteket és szituációkat. S ne felejtse el: a legnagyobb öröm, ha megengedjük, hogy diákjaink megtapasztalják az evangélium valóságát.

- A4, 80 oldal, ragasztóköttött, 620 Ft helyett 558 Ft
- Tanári kézikönyv:** A4, 96 oldal, ragasztóköttött, 1390 Ft

Sándor Éva, Solyom Aniko

Közelebb az úton

Hittankönyv 14–16 évesek (IX–X. évf.) számára

Sorozatunk igen sokoldalúan felhasználható tagja a *Közelebb az úton* című füzet. Tematikus megközelítése miatt jól alkalmazható az iskolai oktatáson kívül is.

A tantervben szereplő *Útvaló* témakörök feladata mind a négy-, mind a nyolcosztályos gimnáziumban az új, eddig nem tárgyalt evangéliumi történetek feldolgozása, illetve az újszövetségi levelek témáival való ismerkedés. A beszélgetések kiindulópontját az újszövetségi levelek témái, nem pedig általános etikai vagy dogmatikai kérdések határozzák meg.

- A4, 44 oldal, irkafűzött, 390 Ft helyett 351 Ft
- Tanári kézikönyv:** A4, 52 oldal, irkafűzött, 690 Ft

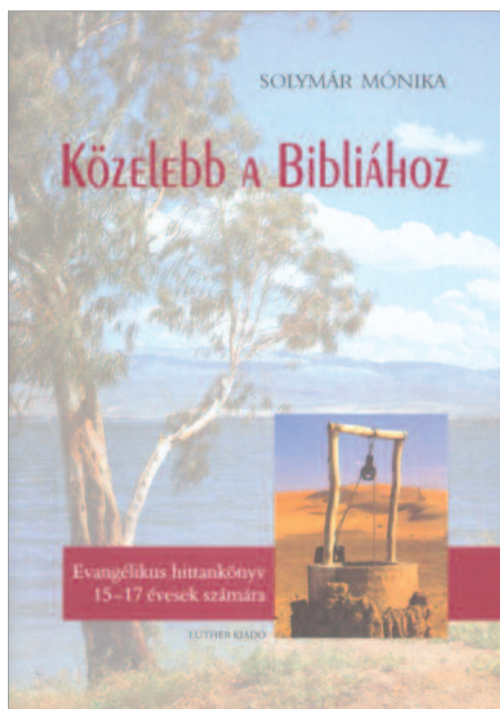

Solyom Anikó

Közelebb a Bibliához

Hittankönyv 15–17 évesek (X–XI. évf.) számára

Miért fontos könyv a Biblia? Milyen kapcsolata van Istennel? Honnan van a Bibliának erősítő, bátorító, vigasztaló, reményt adó hatása? Ki az, aki helyesen magyarázza az Írásokat? Mivel szólít meg a Biblián keresztül bennünket Isten? Hogyan szólítanak meg, és mit akarnak mondani egy több ezer éves könyv betűi nekünk, mai embereknek? Miből állapítható meg, hogy nem értjük félre az üzenetét? Hogyan keletkezett a Szentírás? Isten mennyiben és milyen formában „szerzője” e könyvnek? Kik és hogyan írták le először a szöveget, és hogyan maradtak fenn ezek? Hatással vannak-e a fordítások az eredeti tartalomra?

E kérdésekről való együtt gondolkodásra, a Szentírással kapcsolatos ismeretek bővítésére hív a *Közelebb a Bibliához* hittankönyv és a hozzá kapcsolódó tanári kézikönyv. A tankönyv elsődleges célja, hogy formálja a fiatalok Biblia-szemléletét, Szentírásához való hozzáállását. Bibliái és irodalmi szemelvények, képzőművészeti alkotások, felismert hitvallások, emberek élettapasztalatai, a Bibliával kapcsolatos ismereteink és ezek együttes mondanivalója gondolkodtathatja el a tanulókat arról, hogy mit jelent a keresztény emberek, az egyház és saját maguk számára a Szentírás és az abban megfogalmazott üzenet. A tananyagot kiegészíti, illusztrálja, és sokszor tovább gondolkodásra hív a tankönyvben szereplő színes képanyag. Az anyagrészek feldolgozását az előzetes tapasztalatokra, ismeretekre rákérdező, az anyagot a kérdezve kifejtés módszerével kísérő és továbbvivő, elgondolkodtató vagy az átadott ismereteket visszakerdező feladatok segítik.

A hittankönyv témái nemcsak iskolai, hit-tanórai keretek között dolgozhatók fel: előkerülhetnek ifjúsági alkalmakon, bibliaórákon vagy a felnőttoktatásban is a Bibliával foglalkozó sorozatok részeként.

■ A4, 48 oldal, irkafűzött, 420 Ft helyett 378 Ft
Tanári kézikönyv: A4, 52 oldal, irkafűzött, 960 Ft

Solyom Anikó

Közelebb az Újszövetséghez

Hittankönyv 16–17 évesek (XI. évf.) számára

Az *Újszövetség* könyveit tárgyaló anyag rész a nyolcosztályos gimnáziumok tanterve szerint követi a *Jézus, akit Krisztusnak vallunk* című témát. Ekkor már az evangéliumi történetek alaposabb ismeretére számíthatunk tanulóinknál: hallottak a Biblia keletkezéséről, egyháztörténetből a 7. évfolyamon az apostoli korról is foglalkoztak, de még nem tanultak a levelekről. Ezeket az előzményeket figyelembe véve készült az újszövetségi könyveket tárgyaló anyag rész.

Tanítványaink többsége nagyon nehezen vehető rá arra, hogy örömmel végigolvassa az evangéliumokat vagy az újszövetségi iratokat. Ha pedig kényszerből futják végig a szöveget, akkor nehezen veszik észre a szépségét, nehezen szólítja meg őket egy-egy gondolat. Ezért a figyelmüket megragadva és irányítva egy-egy kijelölt szakaszt érdemes elolvasatni velük. (Ebben segít a könyvek feldolgozásához készült sok feladat is.) A cél az, hogy a diákok végigjárják, bebarangolják az iratok jellegzetes részleteit. Természetesen mindemellett ösztönözzük őket arra, hogy a könyveket teljes egészében is olvassák el, de ne tegyék kötelezővé.

A füzetben található feladatok szerves részei az elsajátítandó anyagnak: nemcsak elmélyítik, hanem a tankönyvi szöveghez képest gyakran többletinformációt hordoznak. Tudatosítsuk diákjainkban is, hogy így készüljenek a számonkérésekre.

■ A4, 40 oldal, irkafűzött, 390 Ft helyett 351 Ft
Tanári kézikönyv: A4, 36 oldal, irkafűzött, 550 Ft

Varga Gyöngyi, Zsugyel Adél

Közelebb az Ószövetséghez

Hittankönyv 16–17 évesek (XI. évf.) számára

A tankönyvsorozat *Közelebb az Ószövetséghez* című része elsősorban olyan tanulócsoporthoz készült, amelyek még nem sok előzetes ismerettel rendelkeznek az *Ótestamentum* könyveiről és koráról. A kötet ugyanak-

kor nem csupán a történetek pusztá ismertetésére vállalkozik.

A 16–17 éves korosztályra jellemző, hogy a diákok már nem – vagy nem szívesen – sajátítanak el olyan ismereteket, amelyekkel nem tudnak belülről azonosulni, vagy amelyeket nem tudnak közelről megvizsgálni. Ám tanulásra motiválja őket az, ha megérik, hogy az ismeretek a hétköznapjaikkal, a bennük élő kérdésekkel, a jellel és a rájuk váró jövővel kapcsolatba hozhatók. A múlt értékeinek pusztán önmagukért való megbecsülése életkoruknál fogva már nem és még nem várható el tőlük. Ugyanakkor ebben az életkorban van utoljára lehetőségük arra, hogy szervezett feladatok között, kortárs csoportban és tanári segítséggel megismerkedjenek a régi korokból származó kincsekkel, így az *Ószövetséggel* is.

Ezt a látszólagos feszültséget két szerkesztési elvvel kísérli meg feloldani a könyv. Egyrészt a főszövegben megtalálhatók mindazok az ismeretek, amelyek elősegítik az otthoni tanulást, az összefüggések megértését. Ugyanakkor az az idő, amelyet korábban a tankönyv hiánya miatt jegyzetelésre, diktálásra fordítottunk az órákon, most felszabadulhat más jellegű, de éppúgy a tananyaghoz kötött elfoglaltságokra. Ezek nem másodrendűek, hanem arra valók, hogy a tanulás személyesebb legyen, a tanulók világával látható kapcsolatba kerüljön. Ezt szolgálja a tankönyvi feladatok és képek jelentős része. A feladatok a lecke témájával kapcsolatban gyakran rákérdeznek a tanulók véleményére. Az osztályban jelen lévő különböző vélemények lehetővé teszik az egymástól való tanulást, továbbá differenciáltabbá válhat a csoport vitakultúrája és igazságfelfogása is.

A bibliai történeteknek az olvasók életével való összekapcsolása egyébként sem idegen a szövegek szándékától, ebben a korosztályban viszont megkerülhetetlen. Ezen az úton válhatnak élővé a szövegek és szereplőik, s a múlt és a jelen találkozása nemcsak a diákokat, hanem a tanárokat is új felismerésekhez vezetheti.

A kötetben vannak olyan feladatok is, amelyek a verbális tanulás határain túlra merészkednek. Talán szokatlan, hogy képalkotásra és -elemzésre is lehetőséget kínálnak a tankönyv feladatai. S bár nem minden csoport végez szívesen ilyen jellegű feladatokat, biztosan elnyeri majd az evangélikus gimnáziumaink rajz–művészeti tagozatos osztályaiban tanulók tetszését.

A könyv használatát segítik az egyértelmű tipográfiai megoldások: a lap szélén található piktogramok, a feladatok bordó színű, dőlt betűs kiemelése, illetve a kiegészítő anyag szélső hasábjában való elhelyezése. A tanárok ezenkívül segítséget, gondolatindító impulzusokat, módszertani útmutatást és feladatmegoldásokat is találnak a tanári kézikönyvben. Mind a diákokat, mind a tanárt magas követelmények elé állítja a *Közelebb az Ószövetséghez* című tankönyv, de a ráfordított idő és energia remélhetőleg megtérül, amikor a régi történetek elevenné válnak a jelenben, és útítársaink ká szegődnek a jövő felé vezető úton.

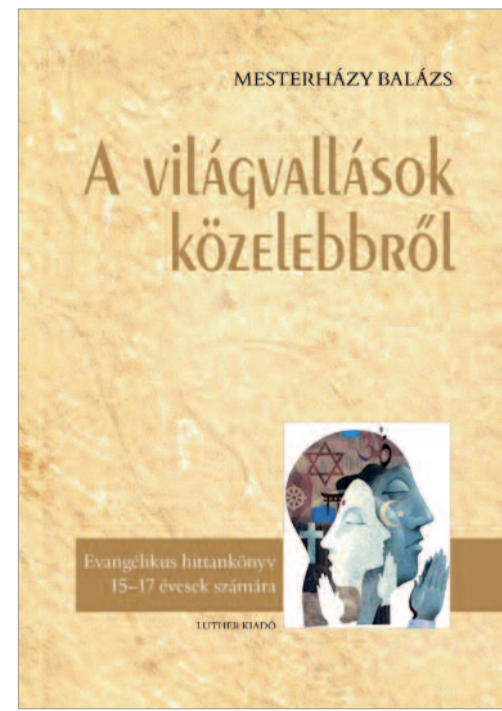
■ A4, 148 oldal, ragasztókött, 980 Ft helyett 882 Ft
Tanári kézikönyv: A4, 124 oldal, ragasztókött, 1350 Ft

Mesterházy Balázs

A világvallások közelebből

Hittankönyv 15–17 évesek (XII. évf.) számára

„Sokkal együtt valom azt, hogy a világban azért hallunk olyan sok vallási ellentétéről, mert hatalmas deficitünk van a világ különböző vallásairól való ismereteink terén, megragadunk a hamis »abszolút igénynél«, és nem vagyunk hajlandóak meglátni mindenki-ben Isten gyermekét. Az a reményem tehát, hogy ez a tankönyv is segíthet abban, hogy az ismereteink által teljesebb képünk legyen a világunkról, azokról a vallásokról, amelyek oly sokat jelentenek emberek millióinak, függetlenül attól, hogy melyik földrészen születtek. Így nehezen mondanám egy napi öt imát fegyelmezetten elmondó muzulmánra, hogy pogány, de ugyanezt a szót nehezen használnám egy áldozatokat rendszeresen bemutatató hindura is, pedig Jézust egyikük sem vallja (legalábbis szájjal!) Urának.

Korunk – vallási szempontból – talán egyik legnagyobb veszélye az elvilágiasodás mellett a szinkretizmus térhódítása. Diákjaink által ismert sztárok, médiaszereplők felvesznek egy-egy vallást – vagy annak egy-egy gondolatát –, mellyel a ránk bízott fiatalok is szimpatizálnak vagy azonosulni tudnak; fontos megtanítanunk őket reflektálni ezekre is. Méghozzá úgy, hogy közben tudatosuljon bennük, hogy ezek a kiemelt gondolatok, elvek, tanok egy-egy vallás gondolkodásmódjába, kultúrkörébe, keletkezésének történeti körébe hogyan illeszkednek bele.

Ennek a tankönyvnek a célja elsősorban az, hogy a különféle ismert, nagy vallásokról, vallási koncepciókról szóló ismereteket nyújtson a diákok számára. Így remélem, hogy a gondolkodás, az ismeret segíti a hívő fiatalokat azon az úton, amelyen reflektálniuk kell az őket érő hatásokra. Ha ebben segítséget nyújt nekik, és közben még a saját keresztény hitük-höz is közelebb viszi őket, akkor hiszem, hogy nem volt haszontalan ezzel foglalkozni. Velem ugyanis ez történt Indiában. Még sokkal közelebb kerültem Jézushoz, még természetesebben tudom megélni kereszténységemet és istenhitemet.” (Részlet a tanári kézikönyv előszavából.)

■ A4, 100 oldal, ragasztókött, 880 Ft helyett 792 Ft
Tanári kézikönyv: letölthető PDF formátumban a lutherkiado.hu/tanarizezikonyv oldalról.

Jánosi Valéria

Egyháztörténet

Hittankönyv 16–17 évesek (XI. évf.) számára

Az egyház Isten szándéka szerint jött létre, Jézus az, aki Szentlelke és igéje által hívja egybe és gyűjti össze nemzedékről nemzedékre azokat az embereket, akik benne bíznak. Egyszerre szent és profán ez a történelem, hiszen maga az élő Isten munkálkodik egyházában és egyháza által, ám bűnös emberek végzik jólrosszul a rájuk bízott munkát. Jézus ezt mondja főpapi imájában: „Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól.” (Jn 17,15) Az egyház

története szorosan összefonódik a világ történetével, annak eseményei nélkül nehezen értelmezhető. Tény, hogy az egyház sokszor és sokféleképpen vétkezett Ura akarata ellen, múltja nem mindig fényes, ám az mégis Isten népének története. Ahhoz, hogy a magunk szerepét, feladatát, egyházunk jelenlegi helyzetét megértsük, jó, ha ismerjük a múltat. Ennek ismeretében alkalomadtán talán védeni is tudjuk egyházunkat az egyre gyakoribb vádakkal szemben.

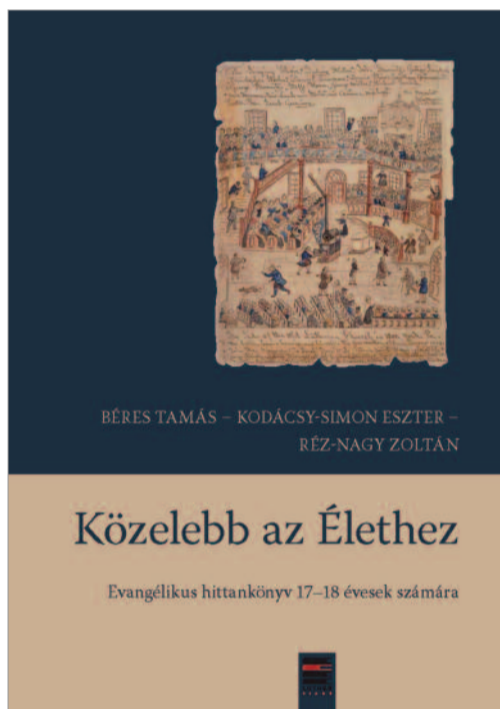
A tankönyv természetesen időrendben halad, fejezetekre, órákra lebontva a megtanulandókat. A főszövegbe ékelt színes keretekbe foglalva érdekességeket, kiegészítő anyagokat olvashatnak a diákok. A lap szélén képek találhatóak, érdemes megnézni alaposan egy-egy arcot, mert sok mindent elárul az emberi jellemről. A főszöveg mellett idézetek olvashatók az adott korban élt szerzőktől. Néha nehéz megbirkózni a korabeli nyelvezettel, ám megéri a fáradságot, hiszen mégiscsak ők az elsődleges szemtanúk, mi csak értelmezzük a történeteket.

■ A4, 260 oldal, ragasztókötött, ~~1550 Ft~~ helyett 1395 Ft

Béres Tamás, Kodácsy-Simon Eszter, Réz-Nagy Zoltán

Közelebb az Élethez

Hittankönyv 17–18 évesek (XII. évf.) számára

A 12. évfolyamnak szóló hittankönyvvel olyan lelki és szellemi sétára hívjuk az Olvasót, amelyen nemcsak újabb ismereteket szerezhet, hanem tanítványi élete is formálódhat. Sétánk során a poros, zajos utcáról betérünk egy jól esően hűvös templom falai közé, ahol a berendezési tárgyak és szimbólumok vezetnek el a legfontosabb kérdésekhez: Honnan jövünk, és hová tartunk? Milyen felszereléssel vághatunk neki a világ alaposabb felfedezésének? Van-e értelme az istenkeresésnek; hogyan fogadjuk Isten emberkeresésének híreit? Szabadok vagyunk-e erkölcsi döntéseinkben? Milyen kapcsolatban áll a hit az értelemmel, a jelen a jövővel, a bűn a megbocsátással, Isten az emberrel? Mit tehetünk egyénileg és közösségekben a világért és a holnapért? Kérdéseink megválaszolásában a kereszténység kimeríthetetlenül gazdag tanítása és hagyománya lesz segítségünkre, és ezekre saját belátásunkkal, felelősségünkkel, osztálytársaink, tanárunk társaságában keresünk majd válaszokat.

■ B5, 260 oldal, ragasztókötött, ~~880 Ft~~ helyett 792 Ft

Tanári kézikönyv: letölthető PDF formátumban a lutherkiado.hu/tanarikedikonyv oldalról.

Hittankönyvek óvodásoknak

Révészné Tóth Erzsébet

Mindennap Jézussal...

Segédlet az óvodai hittanfoglalkozások, gyermekbiblikorok vezetéséhez

„Ez a kiadvány a Magyarországi Evangelikus Egyház óvodáiban dolgozó és világi óvodák-

ban hitoktatást végző pedagógusoknak, lelkészeknek, gyülekezeti munkatársaknak kíván szakmai segítséget adni. A mintegy két évtizedes egyházi óvodavezetői, illetve hitoktatói gyakorlatom és az evangelikus egyházban végzett óvodai szakértői munkám tapasztalata segített abban, hogy ezeket a segédanyagokat szeretettel és segítő szándékkal mindenki számára közreadjam. A könyv megírását a közel két évtizedes munka során összegyűjtött egyházi óvodai anyag és a mindennapi tapasztalatok összessége alapozta meg. Ajánlom ezt a kiadványt mindenkinek, aki az óvodáskorú gyermekek között végez szolgálatot, aki nekik a Szentírás történeteinek segítségével a kicsik életkori szintjének megfelelően szeretné Isten üzenetét elmondani, akinek fontos, hogy a gyermekek megismerjék az Úr Jézus Krisztus személyét.

Természetesen az ajánlott lehetőségek mellett mindenki a saját elképzelése szerint, a felkínált segédanyagot kiegészítve szervezheti a hittanfoglalkozásokat. Ugyanakkor az egyes óvodák egyházi, illetve teológiai meghatározottsága, felszereltsége, az adott körülmények, az adott helyzet, esetleges időbeli korlátok (például egy-egy világi óvodában) befolyásolják a hittanfoglalkozások levezetését. A történetek feldolgozásakor számítnak a hitoktatók kreativitására is.

Két kötetet adunk ki. Az egyik a foglalkozások vázlatait és az ajánlásokat tartalmazza, ebben megfogalmazzuk a tanítási, nevelési célokat, egy mintafoglalkozást is mellékelve. A bibliai történetekhez kapcsolódó megjegyzések a gyermekek lelki nevelését, lelkigondozását segíthetik. A másik kötetben a zenei, irodalmi, vizuális ajánlásokat és egyéb segédanyagokat, bibliai történetek dramatizált változatát, illetve a gyermekmunkában már kipróbált és jól használható kiadványok gyűjteményét adjuk közre. Természetesen mindenki számára adott a lehetőség, hogy az általa eddig használt, bevált segédanyagot alkalmazva vegyen újabb ötleteket ezekből a könyvekből.”

■ A4, 220 oldal, ragasztókötött, ~~1990 Ft~~ helyett 1791 Ft

Révészné Tóth Erzsébet

Az óvodai hitoktatáshoz ajánlott segédanyagok gyűjteménye

„Kiadványunkban a *Mindennap Jézussal... – Segédlet az óvodai hittanfoglalkozások, gyermekbiblikorok vezetéséhez* című kötethez tartozó kiegészítő anyagokat adjuk közre. Ez a gyűrűs mappa nemcsak a keresztyén nevelést segítő óvodai kézikönyvek felsorolását tartalmazza, hanem tematikus csoportosításban megtalálhatjuk azokat az evangelikus óvodáktól beérkezett feldolgozási javaslatokat, anyagokat is, melyek egyedi megközelítésben mutatják be a gyermekek között végzett hitoktatói tevékenységeket. A biblikori foglalkozások mintavázlatai mellett szerepelnek az egyházi ünnepekhez kapcsolható óvodai foglalkozások, gyermek-istentiszteleti alkalmak rövid vázlatai is.

Ez a kiadvány korántsem teljes, hanem az eddig beérkezett anyagokból összeállított, kiinduló gyűjtemény. Szándékaink szerint a jövőben *Az óvodai hitoktatáshoz ajánlott segédanyagok gyűjteménye* tovább gazdagodhat, és évente újabb értékes ötletek, vázlatok, énekek stb. tárháza lehet mindannyiunk öröme.

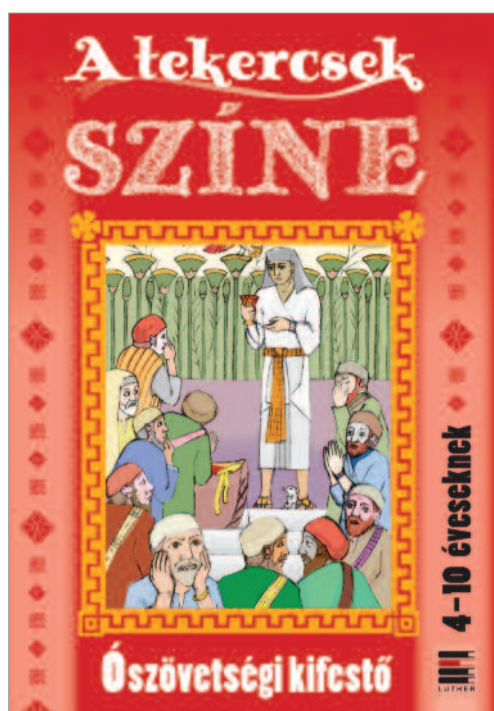
Nagyon sok áldott gyülekezeti, óvodai alkalmról, foglalkozásról tudunk, amelyeken értékes elképzelések, ötletek váltak valóra az elmúlt időkben. Reméljük, hogy a szerkesztőhöz folyamatosan eljuttatott anyagok a továbbiakban is közkinccsé válhatnak, és segíthetik majd a *Mindennap Jézussal...* kötet használatát az óvodai hitoktatásban.”

■ 260 × 320 mm, gyűrűs mappában, ~~1720 Ft~~ helyett 1548 Ft

A tekercesek színe

Ószövetségi kifestő 4–10 éveseknek

Tartalom: A világ teremtése – Az első emberpár – Nőé és az özönvíz – Bábel tornya – Áb-

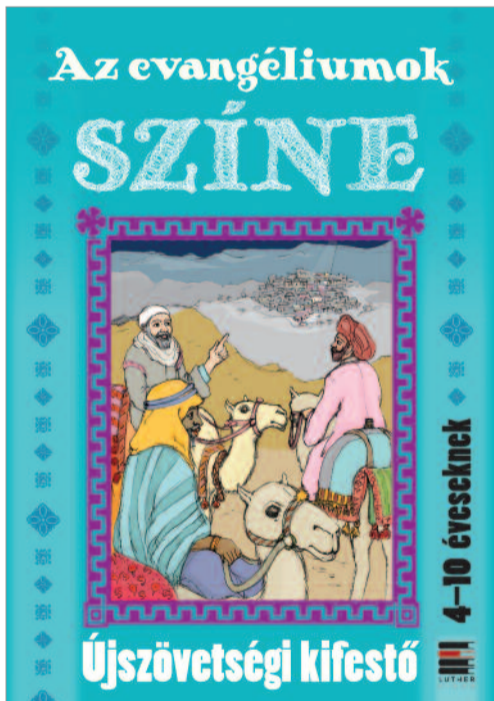
rahám új hazája – Az örömhírhozó angyalok – Ábrahám és Izsák – Izsák fiainak születése – Egy tál lencse – Az atyai áldás megszerzése – József álma – Az álomfejtő – József és testvérei – Mózes születése – A Tízparancsolat kőtáblái – Sámuel megszólítja az Úr – Dávid és Góliát – Dániel az oroszlánok vermében – Jónás találkozása a cethallal

■ A4, 40 oldal, irkafűzőt, ~~670 Ft~~ helyett 603 Ft

Az evangéliumok színe

Újszövetségi kifestő 4–10 éveseknek

Tartalom: Jézus születése – A napkeleti bölcsek – A tizenkét éves Jézus – Jézus megkezdte a kánaeni menyegzőt – Jézus és a gyerekek – Kenyércsoda – Jézus a tengeren jár – Zákheus története – Bartimeus – A gutaütött béna – Jairus lánya – A megvető példázata – Az elveszett bárány – A tékozló fiú története – Jézus lecsendesíti a tengeret – Virágvasárnap – Feltámadás – A nagy halfogás – A mennybemenetel – Pünkösd

■ A4, 44 oldal, irkafűzőt, ~~670 Ft~~ helyett 603 Ft

Konfirmáció

Tanuló közösségben

A konfirmációi oktatás kézikönyve

A konfirmációi oktatáshoz kapunk kézbe gazdag módszertani segítséget a *Tanuló közösségben* című „tanári kézikönyvben”. A könyv bőséges municiót kínál, hogy a legsajátosabb pedagógiai és gyülekezeti helyzetekben is megtaláljuk a megfelelő segédanyagot.

A nyolc témaegység sokrétű feldolgozását összeállító munkacsoport tagjai tapasztalt gyülekezeti lelkészek, katekéták, akik az úgynevezett „nehéz kérdéseket” sem kerülik meg. Céljuk nem kevesebb, mint kétségeiket, kérdéseiket őszintén megfogalmazó, hitükért bátran megharcoló, tudatos, elkötelezett és felelős, nagykorú keresztyén fiatalok oktatása és nevelése. Mindehhez igen gazdag és korszerű illusztrációs anyagot is kínál a könyv: irodalmi szemelvényektől kezdve a fiatalokhoz közel álló zenei és videoanyagokig, amelyek részben

az interneten is elérhetőek. A 21. század új pedagógiai felismeréseit és lehetőségeit bölcsen alkalmazó, korunk kihívásaira őszinte választ kereső kötet hosszú évek kemény csapatmunkájának gyümölcse. Ajándékozza az egyház Ura a tanítás és a tanulás Lelkét mindazoknak, akik e könyv segítségével készülnek a konfirmációi tanításra és tanulásra! Reménységünk, hogy minél többen vallják majd felszabadult örömmel az apostollal együtt: Tudom, kinek hiszek!

■ A4, 231 oldal, kemény fedeles, 3300 Ft

Luther Márton

Kis káté

■ A6, 68 oldal, kartonált, ~~290 Ft~~ helyett 261 Ft

Káté

Evangelikus keresztény hitünk rövid összefoglalása

■ 115 × 200 mm, 112 oldal, kartonált, ~~250 Ft~~ helyett 225 Ft

Egyéb

Biblia (revideált új fordítású)

■ közepes, kék, zöld, bordó színű táblával, ~~3100 Ft~~ helyett 2250 Ft
 ■ nagy, ~~5100 Ft~~ helyett 4590 Ft
 ■ magyarzó jegyzetekkel, ~~5100 Ft~~ helyett 4590 Ft

Evangelikus énekeskönyv

■ kicsi, ~~1150 Ft~~ helyett 1035 Ft
 ■ nagy, ~~1950 Ft~~ helyett 1755 Ft

Hitoktatási napló

■ 270 Ft

Kiadványaink megrendelhetők a Luther Kiadótól:

1085 Budapest, Üllői út 24.

Fax: 1/486-1229

E-mail: kiado@lutheran.hu

Megvásárolhatók

a kiadó könyvesboltjában:

Budapest VIII. ker., Üllői út 24.

Nyitva tartás:

hétfőtől péntekig 9 és 17 óra között

Kaphatók internetes könyvesboltunkban is:

www.bolt.lutheran.hu

A Mester és Margarita és az utánuk futó olvasók

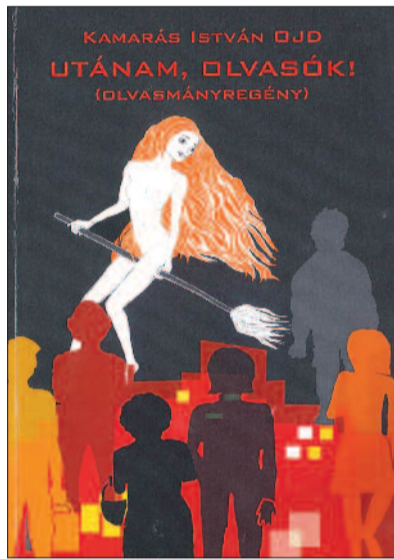
Kamarás István új regényéről

► „Vegyék tudomásul, hogy Jézus Krisztus igenis létezett” – bizonygatja az álruhás sátán, Woland Mihail Bulgakov *A Mester és Margarita* című, mesteri szövésű regényének nyitófejezetében a megdöbbent kritikusként, Berlioznak és a Hontalan névre hallgató vallásellenes költőnek. Az olvasó – szociológus, olvasáskutató is – az egyébként is nehezen fölgöngyölíthető szálak közé fűzte a magát: hét olvasó kommentárjait. Interaktív, kreatív és bátor párbeszéd-kezdeményezés jött így létre a világirodalmi remekkel és remekről. Szoba hűvösébe, Balaton partjára, „beteg idegekre” egyaránt ajánlott!

„A tavaszi Niszán hónap tizennegyedik napján, kora reggel Judea prokurátora, Poncius Pilátus vérvörös bélesű fehér köpenyben, katonás léptekkel megjelent a fedett oszlopcsarnokban, amely Nagy Heródes palotájának két szárnya közt húzódott” – szól a Margarita Nyikolajevna által oly rajongva olvasott betétregény első néhány sora. A misztikus hangvételű, már-már apokrif iratra emlékeztető betoldások magának a regénynek is különleges atmoszférát kölcsönöznek. Nem csupán a szövegben struktúra és az időkezelés lesz így különleges; voltaképpen *A Mester és Margarita* lehetlenség megállapítani, mi a műfaja. Hát még *A Mester és Margarita* feldolgozásáról!

Az így keletkezett, félig bűnügyi-nyomozó, félig metafizikus-vallás-szociológiai, félig bohókás regény úgynevezett *olvasmányregény* lesz – alcímének meghatározása szerint. Az olvasáskutatással is foglalkozó Kamarás István ugyanis ebben a némileg Bulgakovtól kölcsönözött, illetve általa ihletett műben az egyébként normális esetben hallgató, csendben a sorokat követő, gondolatait magában tartó olvasót kiemeli elnyomott helyzetéből, és a történet részesévé, sőt könyvének társszerzőjévé teszi. Illetve nem az olvasót, hanem *hét különböző olvasót!* Hét különböző nemű, korú, történetű, élethelyzetű, értékrendű, ízlésű és világnézetű olvasót.

A regény végére nagyon is összeszokó, egymással a különbözőségek ellenére testvériségre jutó író-olvasók a következők: az Ősziróza Szeretettthon lakója, özvegy Wolf Béláné nyugdíjas bérszámfejtő; Waltner Géza nyugdíjas erősáramú villamosmérnök Kelenföldről, a lakótelepről; egy maga után folyton bevásárlókoscsit és egy foltos kutyát (Foltost) húzó, hajléktalan külsejű, Gregác Gyula névre hallgató borostás férfi; egy szabadbölcsész; egy jogát és

harcművészetet űző informatikus; egy dinamikus negyvenes neokatekumen („Ez egy lelkeségi irányzat, ha nem tudná” – mondja); és egy feltehetőleg gyöngye idegzetű adóellenőr, aki türelmét vesztve időnek előtte abahagyja a regény olvasását, mondván: „Ne, ebből a giccses kispolgári ciróka-marókából nekem elegendem van. Én elmentem. Alászolgája!” Érdemes volna megkérdezni a szerzőt az adóellenőr szociálpszichológiai mutatóiról, de sajnos az olvasmányregény olvasója nem kérdezhet bele az olvasottakba.

A Mester és Margarita történetének szereplői az olvasókat nem látják, nem hallják, de azok őket bárholva követhetik, még Margarita mellé is felülhetnek a boszorkányseprűre azon az ördögi éjszakán, sőt Poncius Pilátust is meglátogathatják a Holdon... Az olvasatok, értelmezések időnként egybecsengenek, sokszor összecsapnak. A neokatekumen például az első fejezetben megvallja: ő azért kezdte el olvasni a könyvet, mert úgy hallotta hasonlóképp kegyes ismerőseitől, hogy lényegét tekintve Jézus-regény. Az informatikusnak kevésbé emelkedett motivációja van: meg akarja mutatni,

hogy igenis fel tud falni egy ilyen vastkos könyvet, amelynek ráadásul orosz a szerzője. Később ugyanez az olvasó arra a meglepő következtetésre jut, hogy a regény voltaképpen „a sátán evangéliuma”.

Az olvasók vitatkoznak, találgatnak, dohognak, néha aggódnak a szereplőkért, ne adj’ Isten vészmadárkodnak – főleg az idős hölgy –, sírdogálnak. Beleélik magukat a történetbe, bevonva ezzel magát az olvasmányregényt olvasót is – az embernek itt-ott kedve szottyanna szócsatába keveredni például a vaskalapos lelkiséggel traktáló negyvenessel vagy az olykor kissé szabadosan beszélő szabadbölcsésszel.

A kommentárok között rendkívül szórakoztatóak is akadnak. Például amikor a sátáni bált leíró fejezetben Margarita észreveszi, hogy mindig éjfél van, az idős hölgy dúdolni kezdi: „Megáll az idő...” Vagy amikor az informatikusnak szöveget üt a fejébe, hogyan követik majd a szereplőket a bizzar légi útvonalon, a szabadbölcsész frappánsan így szól: „Remélhetőleg a képzelet szárnyán, ahogy egy olvasóhoz illik.” De előfordul, hogy valaki nem bír magával, és odaszól a szereplőknek, megfélemlítve passzív szemlélődő szerepéről. Például a neokatekumen Margarita és Woland párbeszédét hallva azt sziszegi: „Lelkedet akarja, te szerencsétlen!”

Tetézi ezt a fajta humorforrást a szerző azzal, hogy az olvasókat közvetlenül *A Mester és Margarita* megjelenése (1966–67) utáni időszakra helyezi. Reflektálhatnak az akkori politikai helyzetre is, így például az informatikus gyakran a KGB-re gyanakszik. Amikor az epilógusban az olvasók újra a Varietészínházban ücsörögnek, még a Kamarás-féle olvasókutatókkal is összefutnak a sorok között, az informatikus vélekedése szerint ők mind „olvasáskutatónak álcázott KGB-sek és titkosrendőrök”.

Ha az illetéknépp gyanakvó regényalak talán kissé el is veti sulykot, mindenképpen jól körüljárt ügynek tekinthető *A Mester és Margarita* olvasása az *Utánam, olvasók!* című olvasmányregényben. Figyelemre méltó kísérlet a könyv, mely olvasói szokásaink vizsgálatára, reflexióra ösztönöz, felelevenítve egy rég olvasott nagyszerű regényt. Hát igen, a hajléktalannak alighanem igaza van, mikor megjegyzi: „Minden jó regény pontosan mirőlünk szól.”

■ KINYIK ANITA

Kamarás István OJD: *Utánam, olvasók! (Olvasmányregény.) Pont Kiadó, Budapest, 2014. Ára 2625 forint.*

Rendszeres egyeztetés az egyházakkal szociális kérdésekről

A jelentős szociális szolgáltatást végző bevett egyházak szakértőivel folyt egyeztetés augusztus 13-án az Emberi Erőforrások Minisztériumában (Emmi). Czibere Károly szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár és Nyitrai Imre szociálpolitikáért felelős helyettes államtitkár hivatalában fogadta a jelentős szociális szolgáltatást végző bevett egyházak szakértőit – olvasható a tárcsa közleményében.

Czibere Károly az előzetes megbeszélésen elmondta: a törvényhozás menetéhez és a költségvetés tervezéséhez igazodva az évtől rendszeresen, évente legalább öt alkalommal tartá-

nak egyházi szakmai egyeztető fórumot szociális ügyekben és a felzárkózás területén az egyházi ügyekért felelős államtitkarsággal együttműködve. Szociális és felzárkózási ügyekben fontos stratégiai partnerei a kormányzatnak a bevett egyházak. Az Emmi mindkét területen új alapokra helyezi az egyeztetések rendszerét.

Az egyházak országsszerte számos szociális intézményt tartanak fenn, állami feladatok ellátását vállalják, valamint a mélyszegénységben élők, köztük a romák felzárkózásában is tevékenyen vesznek részt.

A mostani és a tervezett konzultáció célja, hogy az egyházak véleménye-

nek figyelembevételével kiszámítható és több évre előre tervezhető intézkedések valósuljanak meg, valamint az egyházi fenntartói tapasztalatok beépüljenek mind a szociálpolitikába, mind a felzárkózáspolitikába. A folyamatos egymásra figyelés érdekében szakmai párbeszédet és tapasztalatcserét várnak a résztvevők a rendszeres egyeztetésektől.

Az egyházak üdvözölték az együttműködés új rendjét, és hasznosnak tartják a megújuló párbeszéd megkezdését – olvasható az Emmi Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkarságának közleményében. ■ MTI

„JÖVEVÉNY VOLTAM, ÉS BEFOGADTATOK...”

Takaró vagy takarodó

A napokban a zugligeti Szent Család Plébánia templomában emlékeztünk meg a Magyar Máltai Szeretetszolgálat megalakulásának huszonöt éves jubileumáról. Kozma Imre atya és mások felelevenítették a negyedszázaddal ezelőtti történeteket: mint fogadták be az egyre nagyobb számban érkező keletnémet menekülteket.

Sokan emlékezhetünk még az ekkor vert sátrakra, az útszélén parkoló Trabantokra és Wartburgokra, leginkább pedig a mind nagyobb számban ideérkező emberek tekintetére. Abban fokozatosan jelent meg a merészség és az elszántság csillogása, felváltva a beletörődés és a megadás fénytelenességét. Szívük még persze tele volt aggódással az otthon hagyottak és saját jövőjük iránt, úgy érezték azonban, hogy a szabadság hiánya miatt menniük kell.

Hozták gyermekeiket, kis motyójukat és dédelgetett álmaikat a demokráciáról. Mind többen hagyták ott az NDK-t. Az azóta Németország államfőjévé választott Joachim Gauck magyarul is megjelent önéletrajzi könyvében (*Nyári fagyok – őszi kikelet*) olvasható egy találó kijelentés, amelyet még keletnémet lelkészként mondott: „Ha majd szabad lesz elmenünk, akkor akarunk itt maradni.”

E szabadság hiányában persze mind többen kívánták illegálisan elhagyni az országot. „Az utolsó oltsale a villanyt” – mondták egymás között fanyar humorral. Tudván tudták, hogy a Stasi, a keletnémet állambiztonság itt is nyomon követheti őket, és besúgókat küldött utánuk, ezért gyakran egymásban sem bíztak. Anál nagyobb reménységgel tekintettek ránk, magyarokra. A zugligeti hívek és általában a jóakarátú emberek nagy leleménnyel segítették őket, és immár az akkori magyar kormány sem volt hajlandó eljátszani Júdas gyalázatát szerepét.

Egy leleményes és nagy munkabírási asszony, Csilla von Boeselager közvetített a német és a magyar hatóságok között, és az ő – rákbetegségével dacoló – szívósságának is köszönhetően bontottak zászlót hazánkban a máltaiak. Itt, a zugligeti, majd a csillebérci táborban aztán más karitatív szervezetek és egyházak képviselői is megjelentek, és segítettek élelemmel, jó szóval és lelki vigasszal a menekülteket. Számos keresztelőre is sor került itt.

A számkivetettek között valóságá váltak Jézus profetikusszavai:

„Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám...” (Mt 25,35–36)

Azóta történelemmé vált, hogy a Sopron melletti páneurópai piknik még csak résnyire nyílt kapuján keresztül, majd a szeptemberi teljes hátrányítás következtében a menekültek milyen tömegei futottak vagy gördültek át a szabad világba. Akkor még nem tudhatták, hogy hamarosan leomlik a berlini fal is.

Magam is őrzöm ennek egy darabját. Zugligetben, az egykori sátoortábor helyén egy jóval nagyobb falfeület emlékeztet Európa akkori ketétszottságára.

Azóta eltelt negyedszázad. Bennünket, magyarokat azóta éppenséggel már nem hord tenyerén a németek többsége. Lelkük rajta: a hála valóban nem politikai és történelmi kategória.

De nekünk is érdemes önvizsgálatot tartanunk: megvan-e még bennünk a szeretet akkori tüze és a befogadás hajdani önfeláldozása?

Huszonöt év gyors lepergésén tűnődöm, amikor tapasztalom, hogy a zugligeti Szent Család-templom közelében nehézkesen próbál parkolni egy német rendszámú autót. Talán éppen Csilla von Boeselager családtagjait vagy egykori munkatársait hozza a negyedszázados ünnepségre. A sofőr kicsit feltartja a sort, többen türelmetlenül dudálnak. Egy kutyáját sétáltató asszony hangosan – persze magyarul – odakiált az érkezőknek: „Miért jöttetek vissza? Takarodjatok már innen!”

Szeretném hinni, hogy nem ez az általános. Remélem, hogy az a nemzet, amely egykor példát adott az önzetlenségre, nem veszítette el a nagyvonalúságát. Akik egykor takarót adtak, azok most nem mondhatják, hogy „takarodjatok”. Sok minden változott az elmúlt huszonöt év alatt, Isten igéje, Jézus szava azonban változatlan igénnyel lép fel: „...éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok...”

■ FABINY TAMÁS

Elhangzik augusztus 24-én a Kossuth rádió Vasárnapi újság című műsorának Lélektől lélekig rovatában.

Lengyelül is megjelent az Ámos Imre és a 20. század című album

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány (ABKA) és a Varsói Magyar Intézet együttműködésében Lengyelországban is bemutatott emlékeztetőalbuma Lengyel nyelven is megjelent.

A „Hol van a te testvéred?” – Ámos Imre és a 20. század című tárlat a nyár elején nyílt meg az ABKA, a Magyarországi Evangélikus Egyház és a Varsói Magyar Intézet együttműködésében a varsói Emanuel Ringelblum Zsidó Történelmi Intézetben. Az Ámos Imre műveit és kortárs magyar művészek reflexióit tartalmazó kötet ezer példányban jelent meg lengyelül a kulturális intézet finanszírozásában. A magyar emlékeztetőalbum a teológia, a képzőművészet, az iro-

dalom segítségével feloldozó tárlat és kötet így immáron széles körben elérhetővé vált.

Az album a 2013-ban a Corvina Kiadó és Luther Kiadó gondozásában megjelent, Ámos Imre és a 20.

század – Kortárs összművészeti kiállítás című kötet rövidített változata.

A kiállítást – amely először 2012-ben, Ámos Imre százötödik születésnapján nyílt meg – Szentendrét követően Dunaszerdahelyen, Pécsen, Berlinben, Budapesten és Varsóban is bemutatták. Eddig összesen több mint negyvenötezen látták. A Varsóban augusztus végéig nyitva tartó tárlat novemberől Wrocławban lesz megtekinthető.

► Evangélikus.hu

Miniportrék fasori gimnáziumunk tudós növendékeiről

▶ Az alábbiakban egy 1996. október 19-én készült interjúból idézünk. A riporter (*Zeley László*) arról faggatta a világhírű atomfizikust, *Teller Edét*, hogy a második világháború kimenetelét miként befolyásolta az Amerikában élt magyar származású tudósok tevékenysége. Az elhangzottak felidézése az *Evangelikus Élet* olvasóinak érdeklődésére leginkább mégis azért tarthat számot, mert ebben az interjúban a „hidrogénbomba atyjának” tartott Teller igazi miniportrékat rajzol világhírű tudóstársairól.

Az interjúban Teller Ede arról beszélt, hogy *Kármán Tódor* a repülés területén, *Szilárd Leó* az atombomba megalkotásában, *Wigner Jenő* és *Neumann János* tulajdonképpen minden területen, de főként az atomfizika, illetve a számítástechnika világában végzett korszakalkotó munkát. *Kármán Tódor*, *Neumann János*, *Wigner Jenő* és *Szilárd Leó* a fasori evangélikus gimnáziumban tanult, ahol akkor (is?) a reáltárgyak voltak erősek. Teller Ede viszont a Reáltanodába járt, mivel édesapja „a szép magyar beszédet tartotta fontosnak”. És most következzenek Teller Ede szavai!

„Arról szeretnék beszélni, amiről a legtöbbet tudok. Arról, amit a barátaim és jómagam csináltunk. Mindössze öt emberről akarok szólni. Az első *Kármán Tódor*, akinek nagyon nagy része volt az amerikai repülőgépek kifejlesztésében, és ezáltal *Hitlert* le tudtuk győzni. Ehhez *Kármán* nagyon sokkal járult hozzá. Ugyanakkor jelentős részük volt benne a németeknek, akik elsőrangúak voltak a repülés terén. Ismeretes ugyanis, hogy *Kármán* a repüléssel kapcsolatos tudását Németországban szerezte, miként mindazok, akikről beszélni fogok, mind Németországban tanultak.

Hogy akkor miért nem a németek nyertek? Kérem, mert *Hitler* nem becsülte a tudományt. Hihetetlen politikai hibákat követett el. A németeknek jet repülőgépeik voltak a második világháború kezdetén. Ezeket *Kármán Tódor* közreműködésével tervezték. Elbizakodtak. Abból akartak megélni, ami rendelkezésükre állt *Kármán*nak a közreműködésével, segítségével és leleményességével. Azt akarták kihasználni, és húzták, halasztották az új repülőgépek kifejlesztését. Mellesleg: még így is a német repülőgépek voltak a legjobbak a háború végén, még mindig jobbak voltak, mint akármelyik más repülő. Akár az orosz, akár az amerikai repülőgépek menekülniük kellett, ha megjelentek a német jétek.

Rooseveltnak volt elég intelligenciája azt mondani, hogy jó, itt vannak az újjak, nekünk ebből ötvenezer kell, ebből meg százezer. A katonák viszont azt mondták, hogy ez túl sok. De *Kármán Tódor* replikázott, hogy nem túl sok. És talált tábornokokat, akik egyetértettek velem, és kihasználták azokat a tudományos lehetőségeket, amelyeket felkínáltak. Mindennek hatalmas befolyása volt a háború kimenetelére.” (...)

„Most *Szilárd Leót* kell említenem. Ő volt az első – annak idején az egyetlen –, aki azonnal felismerte, hogy gyökeres fordulatra van szükség az állam magatartásában. Bár nála én jó tíz évvel fiatalabb vagyok, de már *Pestről* ismertem – ő gyakran beszélt velem, sokat tanultam tőle. És egy nap *New Yorkban* azt mondta nekem: »Maga vezet autót, elvinne *Einsteinhez*?« Hát elvittem. És ott volt *Szilárd zsebében* az a bizonyos levél... Ez, kérem, 1939. augusztus 2-án történt. És *Einstein aláírta* a levelet, amit *Szilárd* és – azt hiszem – *Wigner* fogalmazott: szükséges, hogy alaposan megnéz-

zük, hogy mit lehet csinálni. Aztán *Szilárd* eljuttatta ezt a levelet *Roosevelthoz* október végén, amikor már lezajlott a második világháború első szakasza, a lengyelek kegyetlen leverésével. Kérem, az elnök nem habozott. Megkaptunk tőle minden támogatást az atombomba elkészítéséhez. A kezdeményezés érdeme a *Szilárdé* volt. És *Szilárd* segített valamennyiünket, hogy gyorsan és jól dolgozhassunk. Ő sok minden más nagyszerűt is végbevitt a tudományban, olyan volt – nem szabadna ezt mondanom –, mint egy pillangó: egyszer itt, aztán ott, de az atomkísérletek az ő különös érdeme volt. És ebben ő fontosabbat tett még *Kármán Tódornál* is.” (...)

„És ott volt *Wigner Jenő*, aki nemcsak kész atomelméletet adott, de az atomenergia gyakorlati alkalmazása terén is az első volt. Ő tervezte az első atomreaktor biztonságai vonatkozásában meg egy sor részletkérdésben. Egész iskolát alapított.” (...)

„Én azt hiszem, hogy *Neumann Jancsi* volt a legnagyobb. Ő volt az, aki a legtöbb dologhoz értett. Mindenhez. Sajnos elég korán meghalt. Az ötvenes éveiben, rákban – és a rák az agyát támadta meg. Hosszú órákat töltöttem vele élete utolsó heteiben. Sokat, nagyon sokat gyötrődött. Mert *Neumann Jancsi* – jobban, mint bárki más – az agyát akarta használni még akkor is. Neki a legnagyobb örömet a gondolkodás, a feltalálás okozta még az utolsó heteiben, napjaiban is, még ekkor is próbálkozott. De már nehezen ment... *Neumann Jancsit* a sors azon a területen sújtotta, amely számára a legfontosabb volt. Előzőleg azonban már maradandót alkotott nemcsak a matematikában, hanem elsősorban a komputer, az új számítógép megteremtésében. Azt hiszem, a számítógép megalkotása valószínűleg a legnagyobb tudományos és gyakorlati tette a 20. századnak. *Neumann Jancsinak* ez a teljesítménye rendkívüli.” (...)

„És most már – nem akarok szerepy lenni – magamról akarok beszélni. Egész egyszerűen én nem sok újat alkottam, de egyet okvetlenül tettem: a tudomány és a politika terén nem törődtem azzal, hogy mások mit mondanak, azt tettem, amit helyesnek és szükségesnek láttam. És ez nem volt könnyű. Mert kivándoroltam Magyarországról, Európából, ahol az én közösségem, a tudóstársaság közössége volt, és sokszor éppen ezzel a társasággal kellett összekülönböznöm, ami nem volt könnyű. Azt hiszem azonban, ennek köszönhető bizonyos vonatkozásban, hogy a szabad világ jobban föl van készülve a jövő problémáinak megoldására. Mert én hiszem, nagyon erősen hiszek abban, hogy a tudomány egy és oszthatatlan – akár elméleti, akár kísérleti, békés, védelmi, mindegy. És a haladás az egyikben haladást hoz a másikban is. Én ezt a szempontot képviselem. És volt alkalmam rá, hogy ennek a képviselésében olyan dolgokat hajtsak végre, amikre más nem vállalkozott.” ■

Izrael, 2014. augusztus

Húszfős ökumenikus csoporttal jártunk a Szentföldön augusztus első napjaiban. Az Éjféli Kiáltás Misszió által szervezett út kockázatosnak ígérkezett, hiszen patanásig feszült a helyzet Izraelben, de a

környékbeli országokban (Szíria, Irak, Libanon) és a világ számos pontján is. A csoport lelkészeként jártam végig az ismert és kevésbé ismert helyeket, figyelve a nekünk szóló igékre.

Az állandó katonai, rendőri jelenlét mellett számomra a legfeltűnőbb a szemek, a tekintetek találkozása, szívszorító kommunikációja volt. Utcán, bazárban, kávéházban, emlékhelyen, repülőtéren, templomban érzékelhető volt ez a furcsa vibrálás: ki vagy? Zsidó, arab, keresztény, bárát, ellenség, esetleg a következő pillanatban magát és környezetét felrobbantó merénylő?

A legfeszültebb léghő a templomterén volt tapasztalható. Kis csoportunk közeledését látva muszlim nők hangosan kiáltottak felénk: *Allah akbar!* (Allah a legnagyobb!) A siratofalnál (nyugati fal) egy arab gyerek kezéből puskát formálva sorozott meg minket...

A polgári életben is állandóan jelen lévő fegyverek látványa szokatlan. Hotelünkben több esküvőt is láthattunk. A civilben lévő rokon hátán is ott a puská. A férfiak három, a nők

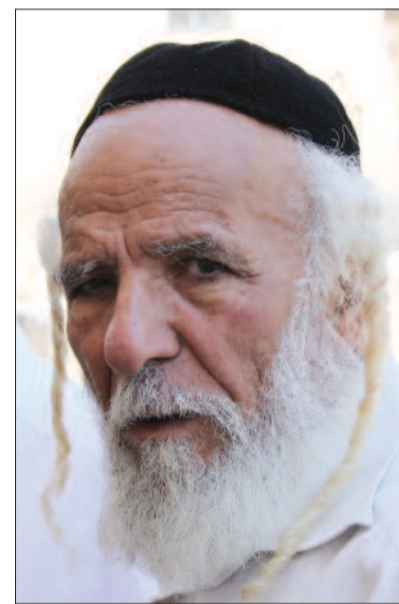

két évig katonáskodnak. A Jordánban megkeresztelkedőket is fegyveres katonák vigyázzák.

Jeruzsálem Betlehem felé néző házainak ablakait az állam golyóálló üvegre cserélte, mert gyakori a palesztin területről érkező lövedék...

Számtalan alkalom adódott utcai beszélgetésre. Sokakhoz odaléptem, érdeklődtem élethelyzetükről, hogy-létükről. Az esetek túlnyomó részében látható örömmel és felszabadultsággal fogadták, hogy egy magyar keresztényen mosolyogva köszön, és jót, békét és áldást kíván zsidóknak, muszlimnak, kereszténynek.

Feltűnő volt a sok hívő, imádkozó zsidó. Hotelben, repülőtéren, általában népes család körében vették fel

a rítushoz előírt felszerelést. Számtalan babát váró asszonyt, babakocsit toló apát és kisgyermeket láttunk. Az ortodox férfiak nem dolgoznak, de az állam fizeti őket, mert imádkoznak Izraelért, és gondoskodnak a népesség gyarapodásáról. Szemtanúi voltunk a körülmétkedés nagy családi eseményének, és élmény volt látni a bár micvának, a fiúk felnőtté avatásának nagy örömmel való megünneplését (*jobb alsó képünkön*).

Izrael jövője emberileg megoldhatatlan. Számtalan közös éneklés, imádkozás és bibliaolvasás közben világgossá vált az eddigi evidencia: Jézus. Csak ő, a Messiás hozhat megoldást, feloldást, megváltást zsidóknak, arabnak és minden népnek. Ezért is mentünk erre az útra, hogy imádkozunk Izraelért, és imádkozunk minden népért. Meg is tettük a Szentlélek vezetésében.

■ SZEVERÉNYI JÁNOS

FÜLLER TÍMEA

Kecskés Malvin meg az Isten elfeledett kis jószágai

Kecskés Malvin háza a falu főutcáján volt. Egy átlagos ház esetében nem lenne ebben semmi különös. Az ő esetében azonban a főutca mindenképpen túlzásnak tűnt. Mert Kecskés Malvinnak nem a vezetékneve volt kecskés, hanem a csúfneve. Pontosabban a lerövidült csúfneve: a Kecskeszagúból. Malvin néni ugyan is élt-halt a kecskékért, libákért, kacskákért és tyúkocokért. Mi több, nem is csak értük, de... na, valljuk be, velük.

Egy házban éltek ők együtt, nagy egyetértésben és borzasztó bűzben. A baromfifélék a komódon kuporogtak, az ágy végén költöttek, a kecskék a ruhásszekrényben tanyáztak, a szoba sarkában heverésztek, Malvin néni meg szórakozottan dudorászva tett-vett közöttük. Időnként kedvesen korholta is őket:

– Ej, Őzséb, Őzséb, nem szoktunk ám az ágyra potyogtatni, mint az oktalan állatok. Ott van a sarokban a ládád. Na, nem baj, majd megtanulod. Klotild, hát szépen eldugtad ezt a tojást. Csak akkor találod rá, mikor már szaga van. Hát legalább kikeltetted volna, ha így elrejtetted. Ejnye, ejnye, de sok bosszúságom van veletek!

Így becézgette, vezetgette háza népét, féltő gondoskodással. Csak hetente egyszer, szombaton hagyta el biztonságos kis menedékét, hogy újra feltöltse a következő hétre a kamrát maga meg a kedvencei számára. Általában tejet vett töménytelen mennyiségben meg élesztőt, cukrot, zsírt. Azt ették mindannyian. Néha egy kis mézet, „mert az Őzséb él-hal érte”. A többi ennivalót megteremte a félig vad kert is a számukra, tavasztól őszig kinn járkálhatott napközben a kertben a jószág is. A takarmány meg a földjeit bérlőktől érkezett nekik télire.

A vizet, villanyt rég kikapcsolták már a házból, amit Malvin néni nem is igen sajnált.

– Egyszer Sárím majdnem belefulladt a fürdőkádba. Nem engedek én abba vizet jó szívvel soha többé. A villany meg! Csak reszket az ember, hogy agyoncsapja egyszer, akár a villám – mondogatta.

Elégedetten éltek ők így is. Szomszédokkal elmentében, akik bizony, sokat panaszkodtak, hogy nagy a bűz az állatok miatt, meg hogy Malvin néni nem adja vissza a gyerekek átesett labdáját soha. Meg egyáltalán, micsoda szegény ez a putri itt, a főutcán. Még az ingatlanárakat is lehűzza. De persze nem volt mit tenni. Nincs rá törvény, hogy ki mit tarthat a házában. És ha belegondolunk, van, aki óriási kényvel él egy fedél alatt, mégsem nézzük örültnek... Malvin néni meg a kecskéi és egyéb lábásjószágai tehát maradtak a főutcán a házban.

Telt-múlt az idő, míg egyszer csak valakinek fel nem tűnt, hogy Malvin néni nem volt vásárolni már vagy három hete. Hideg, téli napok voltak, csúszós az út, félősek az öregasszonyok, senki nem gondolt rosszra. Talán csak nem mer kijönni az utcára. Na meg a bűz is kevésbé kavarog a házban, hát nem gyanakodtak a szomszédok sem. Még szerencse, hogy az öreg, sánta pap éppen abban az utcában látogatott akkor. Kerülgette egy ideig Malvin néni házat, de aztán csak föltekintett az égre.

– Mit tegyünk, ez is az Uristen eltévedt báránykája – sóhajtott, és lenyomta a kapu kilincset.

A házba lépve nagy levegőt vett. Szüksége is volt a nagy levegőre, mert odabent már nemigen volt belőle. Kecskébakbűz, baromfiürülék, rég nem mosott ágynemű kesernyős szaga és beteg fojtogató lélegzete vegyült, kavargott.

Szegény sánta pap önkéntelenül (vagy önvédelemből) az ablakhoz lépett, de Malvin hangja megállította: az ágyból szólt rá az öregasszony, hogy ki ne merje nyitni, mert ő itt hét teljes éve nem szellőztet, amióta a Klotild kitojogatta a tojásait, és azok, szegények, a betonon rögtön szárnyat is haltak. Ő másodszor nem kockáztat meg ilyen csapást.

A pap a füle tövét vakarta.

– Szépen bánssz az állataiddal, Malvin lányom – nyögte ki végül, mert semmi okosabb nem jutott az eszébe. – Megbecsülöd Isten teremtményeit. De mintha elfeledkeztlél volna róla, hogy az emberek is az ő alkotásai. Velük mintha kevesebbet törődnlél – kockáztatta meg óvatosan.

Malvin néni elgondolkodva könyökölt fel az ágyában.

– Hát ők se igen bántak velem szépen. De ne firtassuk – mondta. – Itt fekszek már harmadik hete az ágyban, és te vagy, édes öregem, az első, aki megnézi, nem fordultam-e még föl. Ha ez a kecske nincs velem, meg a Sári, aki mindennap tojik egyet ide, az ágyam végéhez, lehet, hogy éhen is veszttem volna a hideg szobában. De ne firtassuk.

Az öreg, sánta pap kicsit elpirult. Ő se érdeklődésből, inkább szent kötelességből látogatta meg ezt a bogaras vénasszonyt. Szegény tényleg nem nagyon lehet hálás az emberiségnek.

A pap nem is tudott mit mondani válaszképpen, csak hümmögött. Malvin néni azonban folytatta.

– De mégis igazad lehet, édes öregem...

Szegény öreg papra ekkor olyan köhögés jött, hogy alig bírta abbahagyni.

– Na, azt hiszem, menned kéne, mert még rám ragasztasz valami nyavalyát – mondta Malvin néni.

– De tudod, mit? Mivel te ilyen figyelmes voltál hozzám, és ebben a nagy hidegben eljöttél meglátogatni, Isten neki, rád hagyom a házamat,

ha meghalok. Úgyis azon gondolkodtam már napok óta, hogy ki lehetne az örökösöm. Mert tudod, édes öregem, sokat kibírok én, de azt hiszem, most valahogy elfáradtam már. Jobb lenne föl se kelni többet. Azt hiszem, megadom magam a sorsomnak – s azzal be is fordult a fal felé, jelezve, hogy a vizitnek a maga részéről vége.

Az öreg, sánta pap – miután elmúlt a köhögőroham – nagy nehezen fölállt, és hazaindult. Tovább látogatni nem volt bátorsága; gondolta, ahhoz másik ruhát kell venni, és fürödni is kellene.

A dolog feledésbe is merült, Malvin néni szépen felépült, megérte a tavaszt, kecskéi virultak, lelegették a szomszéd összes oltványát a kertben. Az udvarban két-három kiscsibe szaladgált a mindenféle méretű és színű jércék és kislábak között. Ment minden a rendes kerékvágásban.

Hanem egy borús, szeles áprilisi szombaton Malvin néni összerogyott a bolt előtt, és – arcán szép nyugalommal – átköltözött a másvilágra. Nagyon senki sem csodálkozott, inkább az volt a meglepő, milyen sokáig húzta. A temetése is csendesen, szinte észrevétlenül zajlott. Talán el is felelt őt a falu égre, ha a rendőrség a házában, a kétes tisztaságú asztalon meg nem találja – szépen nejlonzacsakba csomagolva – a szabályos végrendeletet, amelyben a „papra és ekléziájára” hagyományozza minden vagyonát.

Mire ez kiderült, persze nem volt már olyan sok a hagyatékból. A szomszédok végre bosszút állhattak a múltbeli sérelmekért, és jóllakhattak egy kis kecske- meg baromfiöröklettel. Még amolyan halotti tort is tartottak, a jó húsk mellet elpozaragztak, fölelegetve az öregasszony bolondságait. A ház – vagy ól, ki tudná meghatározni pontosan, hogy ki is volt inkább a gazda, és ki a vendég benne – viszont ott állt régi fényében, várva, hogy új tulajdonosa döntsön a sorsa felől.

A büszke örökös lesunytt fejjel készülődött belépni az ajtón. Nagy levegőt vett, nekiveselkedett, visszatántorodott, megint megindult... csak nagy nehezen tudta rávenni magát, hogy legalább annyi időre bemenjen, amíg kinyitja az összes ajtót, ablakot.

Évek teltek el így. Az öreg pap akárhogy próbálkozott, nem tudta rávenni magát, hogy valamit kezdjen az örökséggel. Újra meg újra elolvasta a végrendeletet. „Minden vagyonomat nyomorúságomban egyetlen látogatómra, S. K. papra és ekléziájára hagyományozom. Gondoskodjon ő róla, hogy a házam, a kertem Isten elfeledett kis jószágainak javát szolgálja.” Aláírások, igazolványszámok, pecsét, még közjegyző is láttamozta. Teljesen szabályos. Nem lehet belekötni, pedig milyen jó lenne ledobni ezt a bolondságot a nyakából!

Micsoda örökség egy trágáival teli ház, a főutca szegénye! Mit kezdjen ő ezzel?! Sójátozott, mérgelődött, aztán legyintett. Micsoda szöveg ez amúgy is: „Isten elfeledett kis jószágai...” Hát ilyen eleve eretnokség kijelteni a szánkon, hogy Isten bárkiről is megfeledezett volna.

Telt, múlt az idő szépecskén. Az öreg pap nyugdíjas lett, de a parókia hátuljában álló kis kántori lakásban meghúzhatta magát. Utódja szépen el-

gást, mocorgást hallott a kert vége felől, egyéb választ nem kapott.

Csak dörömbölt és kiabált ott tovább, hogy ezt már mégsem hagyja. Ez már azért mégiscsak több a soknál. Csak egyszerűen birtokba vették a házat. Ő ebből ügyet csinál, itt lesz a rendőrség meg ami kell. Korát meghazudtoló erővel rugta, taszigálta a kaput. Nem is kellett sok, bedőlt az egész kerítés egyben.

Az indulat majd szétvetette a papot, úgy csörtetett be a házba, mint egy sebzett dúvad. De hirtelen elpárolgott mind a haragja.

Nagy üresség volt ott benn, a régi, korhadtt bútorokat, limlombokat mind kipakolták, a szennyet eltakarították, a falakat fehérre meszelték. És ott álltak csendesen, lehajtott fejjel a tettesek is. Meglepően kölyökképzű, ijedt szemű fiatalok. A padlón meg ócska pokrócokon egy utazótáska hevert, nyitott száján keresztül látni lehetett a betolakodók kis holmiját is.

Senki nem tudott szólni hirtelen, csak nézték egymást meg a földet döbentben.

– Nem kell mondania semmit, megyünk – szólalt meg az egyik fiú –, csak kérem, ne hívja ki a rendőrséget.

– Mondtam, hogy fölösleges volt a sok munka. Tudtam, hogy ez lesz – dörzsölgette az orrát a másik. Nem nézett senkire, csak úgy maga elé motyogott.

– Jól van, pakolás! – sóhajtott lemondóan az első fiú. Majd az öreghez fordult:

– Gondolom, az eddigi ittlakás fejében elfogadhatná a takarítást. Próbáltuk lakhatóvá tenni ezt a... Szóval most már lehet itt lakni rendesen. Kiadhatja, vagy amit akar. És akkor mi le is lépünk. Bérelni nem tudjuk, mert pénzünk sajnos nincs – ingatta a fejét zavartan, és a szája szélet harapdálta.

– Egyáltalán kik vagytok? Honnan jöttetek? Hogy kerültetek ide? – talált végre szavához a pap.

– Bonyolult – mondta az orrdörzsölgetős srác. Zavartan, rosszkedvűen felnevetett.

– Ha nem haragszik, maradjon ez a mi titkunk – mondta a másik fiú. – Jobb, ha most elmegyünk – intett a többieknek.

Négyen voltak. A másik kettő a konyhából somfordált elő kötényben, edényfogóval a kezén.

– És a kaja? A kaját még csak megehetjük! Vagy nem? – mérgelődött az egyik főzőlegény.

– Megehetjük? – nézett könyörgően a másik a papra. – Na? – sürgette a választ.

– Megehetitek – szólt csendesen az öreg. – És megköszönöm, ha jut esetleg egy tányérral nekem is belőle közöttetek...

Később, amikor együtt ültek körben az udvaron, a farönk asztalnál, az elejtett szavakból azért mégiscsak összeállt a kép. Nevelőotthonban nőtt fel a négy kölyök. Amikor útnak engedték őket, még fogalmuk sem volt róla, milyen kevés lesz az ő kezükben az a soknak tűnő pénz, amellyel elindultak. Aztán hamar rájöttek. Kicsit csavarogtak, kicsit ez meg az, jobb nem firtatni.

Keresték a szüleiket is meg a régiak közül valakit, de nem kellett senkinek, hát nekivágtak a nagyvilágnak, hogy ők majd mindennek ellenére megmutatják, lesz nekik rendes házuk, munkájuk, életük. Aztán mindig jött valaki, aki elkergette őket. Volt már sörétes puska, izomköteg unokaöcs, rendőrség. És persze, mind teljesen jogos volt. Csak az ő reményük kezd már fogyni, hogy valaha megvethetik valahol a lábukat.

Ki tudja, milyen ösök bűneiért lakolnak most ők, akikre nem gondolt még tán az Isten sem.

– Már bocsí a kifejezésért – tette hozzá gyorsan a legrendesebben beszélő.

Az öreg pap nagyokat hallgatott. Meregette alumíniumkanalával a paprikás krumplilevest. Lopva meg-megnézte magának a négy kölyköt. Nagyon fiatalok voltak, és elszomorítóan komolyak. Lehetek vagy húszévesek, ha egyáltalán... Négyen épp annyi idősök, mint most ő...

Aztán a végrendeletre gondolt, meg arra, hogy úgysem férnek el rendesen a pici kántorlakásban az ő bútorai, csak kerülgeti őket. Át lehetne hoztatni ezekkel a gyerekekkel ide pár holmit, biztosan tudnák használni. És a jövő héten – úgy halotta – indul az eperszezon, talán még munkát is kaphatnának, ha eleinte csak alkalmi is fizetés nélkül! Kiabálni kezdett, de csak halk susor-

Szeptember 19–21., Balatonföldvár Meghívó protestáns médiaműhelyre

Téma: A recenzió recepciója, avagy a kulturális újságírás korunk médiájában

Idén is aktív médiamunkásokat, továbbá a média belső, szakmai kérdéseiről érdeklődőket vár őszi konferenciájára a Protestáns Újságírók Szövetsége (Prúsz). A szeptember 19–21. között tartandó médiaműhely elsősorban a műkritika, a recenzió műfaját kívánja vizsgálni tárgyává tenni, különös tekintettel annak értékteremtő esélyeire. A balatonföldvári konferencia vendégeire – hagyományainkhoz híven – nem csupán előadóként, hanem beszélgetőtársaként is számít közösségünk.

Akik már elfogadták meghívásunkat: Hoppál Péter, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős államtitkára • Fekete György, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke • Gazsó L. Ferenc, az MTI vezérigazgatója • Devich Márton, az MTI Kulturális Szerkesztőségének kiemelt szerkesztője • Osztovs Ágnes, a Helikon Könyvkiadó irodalmi vezetője • Petróczi Éva, a Károli Gáspár Református Egyetem nyugalmazott docense • Alexa Károly irodalomtörténész • Kelecsényi László film-történész • Ozsváth Sándor művelődéstörténész

A részletes program – szeptember 1-jétől – a Prúsz honlapján lesz olvasható.

A protestáns médiaműhely helyszíne: Bethesda Baptista Üdülő és Konferenciaközpont, Balatonföldvár, Spúr István u. 21.; időpontja: 2013. szeptember 19–21. Részvételi díj (péntek vacsorától vasárnap ebédig): 9500 Ft, Prúsz-tagoknak: 7500 Ft.

Jelentkezni (a férőhelyek függvényében) szeptember 15-ig a prusz@lutheran.hu e-mail címen vagy a 20/824-9657-es mobilszámon lehet.

Nyugdíjas lelkészek találkozója

A nyugdíjas lelkészek összefojtása szeptember 5-én fél tízkor lesz a Deák téri gyülekezetben. Dr. Marschalkó Gyula csillagász tart előadást *Csilagok a Bibliában és a tudományban* címmel.

Imák Auschwitz után – kiállítás megnyitó

Ingyenes kiállítást rendez Budapesten a Rumbach utcai zsinagógában az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítványa a zsidó nyári fesztivállal együttműködve szeptember 1–30. között.

Megosztott társadalmunkban a magyar soa hetvenedik évfordulóján úgy látjuk, hogy szükség szerű megfogalmaznunk: a soa tragédiája nem pusztán zsidó ügy, hanem keresztény és ossztársadalmi trauma egyaránt. Ennek kifejezéséért rabbik, püspökök – köztük egyházunk püspökei – és egyházi gondolkodók írtak *Imák Auschwitz után* címmel imádságokat, melyeket kortárs képzőművészek vizuális tartalommal formálva tettek egyetemes üzenetté. A kiállítás megnyitóját szeptember 1-jén 18 órakor tartjuk. Beszédet mond Galambos Ádám evangélikus teológus, a kiállítás kurátora. Közreműködik a Szent Efrém férfikar Bubnó Tamás vezényletével.

Életutak tanúságtétele

Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) és a Budapest-Kelenföldi Evangélikus Egyházközség rendezésében ősztől minden hónap második csütörtökjén *Életutak tanúságtétele* címmel sorozat indul. Áhítattal a vendéglátó gyülekezet lelkészei szolgálnak.

PROGRAM:

- **Szeptember 11.** – Áhítat (2 Krón 6,1–21): Gáncs Tamás. Előadás: Rózse István ny. evangélikus lelkész.
 - **Október 9.** – Áhítat (Zsid 11,23–29): dr. Blázy Árpád. Előadás: Cseri Kálmán ny. református lelképásztor.
 - **November 13.** – Áhítat (5Móz 4,1–13): Schulek Mátyás. Előadás: Ittész János ny. evangélikus püspök.
 - **December 11.** – Áhítat (2Kor 5,1–10): Missura Tibor. Előadás: D. Szabó Dániel, a Magyar Református Presbiteri Szövetség elnöke.
- Az alkalmak 17 órakor kezdődnek az egyházközség gyülekezeti termében: Budapest XI. ker., Bocskai út 10. Megközelíthető a 4-es metróval és a 4-es villamossal.

Gödöllői kórus Finnországban

Városunk több mint húsz éve ápol testvérvárosi kapcsolatot a finnországi Forssa városával. A gödöllői evangélikus kórusnak idén lehetősége nyílt részt venni a forssai testvérek által szervezett testvér-gyülekezeti csendesnapokon Gödöllő város segítségének és egyéb támogatásoknak köszönhetően. A programon számos nemzet képviseltette magát, érkeztek résztvevők például Tallinnból, Rigából és természetesen Forssából is, összesen hetvenen-nyolcvan. E rendezvény keretében lépett föl kórusunk a tammelai középkori templomban a *Cantus Ludus* énekegyüttessel kiegészülve. A műsorban a *Kájoni-kódex* és az *Eperjesi graduál* dallamai, *Balassi* énekei és magyar népdalok is felcsendültek. Az alkalmat záró többnyelvű istentiszteleten kórusunk az együvé tartozás jegyében közös finn nyelvű énekkel zárt, amelyhez a finn gyülekezet meghatódva csatlakozott. A felemelő forssai napok után Helsinki volt a következő állomás: a tavasszal Gödöllőn koncertező kauniainen kórus meghívásának tettünk eleget. Szívet melengető dallamaink a finn–magyar közösség tagjai előtt csendültek fel. Mindkét helyszínen nagy szeretettel fogadtak bennünket. Reményeink szerint eddig is szoros kapcsolatainkat még inkább sikerült elmélyíteni.

■ LENCSES ENIKŐ, a Gödöllői Evangélikus Egyházközség tagja

HÍREK, HIRDETÉSEK

APRÓHIRDETÉS

Egyetemi lánykollégium szálláslehetőséget kínál Budapesten. 30/319-0559.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. 29 év referenciával. Bede László, 30/943-5089.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik *Balás Illdikó sz. Szevik Illdikó* váratlan elhunytá alkalmából levélben, telefonon, sms-ben, e-mail sorokban részvétüket kifejezték, a gyászistentiszteleten énekükkel és imádságukkal hitünket erősítették, fájdalmunkat enyhíteni igyekeztek. Illdikó emlékét szívünkben őrizzük. Jézus mondja: Aki hisz énbenem, örök élete van (Jn 6,47).

Balás és Szevik család

Meghívó hálaadó istentiszteletre

„Ne feledkeztek meg vezetőitekről, akik az Isten igéjét hirdették nektek.” (Zsid 13,7)

A Somlószlói Evangélikus Egyházközség nevében tisztelettel és szeretettel meghívjuk augusztus 23-án 15 órakor kezdődő hálaadó istentiszteletünkre, amelyen emlékezünk az 1953-tól 1994-ig gyülekezetünkben szolgáló egykori lelkészeinkre, *Boros Lajos* (1914–1996) születésének századik évfordulójára.

Igét hirdet *Polgárdi Sándor* esperes, a liturgiában szolgál *Kovács Viktor* lelkész. Az istentiszteletet követően a parókia utcai homlokzatán emléktáblát leplezünk le.

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÓRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu és info@harangontode.hu.

FIZZESSEN ELŐ
LAPUNKRA!

Emlékkünnep és gyülekezeti nap Szentendrén

„Mert ráépültetek az apostolok és a próféták alapjára, a sarokkő pedig maga a Krisztus Jézus, akiben az egész épület egybeilleszkedik, és szent templommá növekszik az Úrban, és akiben ti is együtt épültök Isten hajlékává a Lélek által.” (Ef 2,20–22)

Isten szentendrei evangélikus hajlékának tízéves fennállásáért adunk hálát istentiszteletünkön és gyülekezeti napunkon augusztus 24-én, vasárnap 10 órától templomunkban (Bükkös part 2.), majd közös ebédre várjuk óvodánkba (Pannónia u. 40.).

Templomszentelési emlékkünnepünk igehirdetője D. Szevik Imre ny. püspök. Ünnepi zenés áhítatunkat este 6 órakor tartjuk templomunkban. Musikálval szolgál *Kobzos Kiss Tamás* előadóművész.

A szentendrei evangélikus gyülekezet

Pályázat lelkeszi állásra

Megüresedett a Péteri Evangélikus Egyházközség lelkeszi állása. A lelkészválasztást előkészítő folyamat a meghirdetés szakaszába lépett. Az egyházközség várja azoknak a lelkészeknek a jelentkezését, akik szolgálatukat szívesen folytatnák Péteriben (2209 Péteri, Bohus Dániel tér 1.).

Az elvégzendő szolgálatról, a körülményekről és a díjlejáról részletes információ a Dél-Pest Megyei Evangélikus Egyházmegye Esperesi Hivatalában kérhető (5000 Szolnok, Verseghy park 1.). E-mailt *Győri Péter Benjamin* esperesnek a zolevegylu@lutheran.hu címre kérünk, személyes kapcsolatfelvétel a 20/824-4829-es egyházi mobilszámon lehetséges.

A pályázatokat (önéletrajz pályaképpel, motiváció ismertetése, a gyülekezeti szolgálatra vonatkozó tervek, elképzelések) e-mailben és/vagy postai úton augusztus 31-ig (postabélyeg kelte) kell megküldeni a Dél-Pest Megyei Evangélikus Egyházmegye Esperesi Hivatalába.

A gyülekezet presbitériuma fenntartja a jogot, hogy a pályázatokat előzetesen értékelje. Az új lelkész megválasztásáról a törvényben meghatározott eljárás szerint a gyülekezet közgyűlése dönt.

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

Olvasa
az Evangélikus Élet
digitális változatát!

WWW.DIGITALSTAND.HU

Válogatás a közmédia augusztus 20-i műsoraiból

A magyar államalapítás jeles ünnepén a közmédia bőséges műsor kínálatát jelentkeznek. Az ünnepi összeállításban élő közvetítések, vallási műsorok, filmek nyújtanak kikapcsolódást és tartalmas szórakozást.

Az ünnepi reggel hangulatát egy folklórprogram adja meg. A *Legényes és verbunk* címmel jelentkező műsorban a *Buda Folk Band* felvételei hallhatók. A népzenei összeállítás az Euroradio ráttviki folkfesztiváljának idej hanganyagából készült. A zenei seregszemlén az együttes szép sikerrel szerepelt (Kossuth rádió, 6.08).

Magyarország lobogójának ünnepélyes felvonását és a tisztavatást a megújult Kossuth térről közvetíti a közmédia. A ceremónián *Hende Csaba* honvédelmi miniszter mond beszédet (M1, Duna World, Kossuth rádió, 8.30). *Áder János* köztársasági elnök a délelőtti folyamán felavatja a Kossuthszobrot; kollégáink a helyszínről jelentkeznek (Kossuth rádió).

A római katolikus szentmisét a Rákócscsaba Főplébánia Nepomuki Szent János-templomából közvetíti a Kossuth rádió, (10.04). „*Szent Istvánt* a magyar nemzet adta az egyháznak, az egyház pedig visszaadta a magyar nemzetnek – méltatja szentbeszédében első királyunk szerepét *Zsombor Kálmán* sziráci címzetes prépost, nyugalmazott plébános. – Egyénisé-

gében összefonódik a szent és a magyar. Istentől rendelt vezér ő, aki népének útját a lángelme éleslátásával jelölte ki hosszú évszázadokra a nemzetek között.”

A „*Tebenned bíztunk eleitől fogva...*” című református műsor vendége *Hidán Csaba* régész, történész. A Károli Gáspár Református Egyetem

adjunktusát – fegyvertörténeti munkásságáért – egy éve, Szent István ünnepén a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetéssel jutalmazták. A félórán *Fekete Ágnes* szerkesztő-műsorvezető az aratás utáni új kenyérről is megemlékezik (Kossuth rádió, 13.30).

A Szent István-bazilika előtti térről közvetíti a közmédia a Szent István-napi ünnepi szentmisét és a Szent Jobbkörmenetet is. A szentmisét *dr. Erdő*

Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia jelen lévő tagjaival celebrálja, szentbeszédet mond *Orosch János* nagyszombati érsek (M1, Duna Tv, 16.55).

Erkel Ferenc István király című operája Visegrádon játszódik, s az első magyar király utolsó éveit jeleníti meg.

A mű körül korábban időről időre felhangoltak a viták; a négyfelvonásos zenedráma az elmúlt évtizedben nyerte el méltó helyét a magyar zeneirodalomban (Bartók rádió, 19.35).

A jeles nap méltó befejezéseként a nézők a Nemzeti Színház előadását láthatják. *Az a szép, fényes nap* című színművét *Szabó Magda* Vajk megkeresztelésének szentelte (M1, 23.35).

■ Cs. Z.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból augusztus 24-étől augusztus 31-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>7.20 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> Szabadon a börtönből</p> <p>9.00 / Pax Tv <i>Evangelikus istentisztelet a budavári templomból</i></p> <p>9.30 / ZDF (német) <i>Szabadtéri evangélikus istentisztelet Feld am Seeből</i></p> <p>15.25 / Duna Tv <i>Hogy volt?!</i> Az 1989-es év tévéműsoraiból</p> <p>16.05 / Duna World <i>Szigorúan ellenőrzött életek (magyar dokumentumfilm-sorozat)</i></p> <p>17.00 / Duna World <i>A Seuso-kincsek rejtélye (magyar dokumentumfilm)</i></p> <p>21.00 / Bartók rádió <i>Perényi Miklós (gordonka) és Várjon Dénes (zongora) hangversenye</i></p>	<p>7.35 / Duna Tv <i>Élő egyház (vallási híradó)</i></p> <p>11.04 / Dankó rádió <i>Túl az Óperencián</i> Vendég: Miklósa Erika</p> <p>13.15 / Pax Tv <i>Evangelikus flashmob, 2014</i></p> <p>13.30 / Kossuth rádió <i>Erős vár a mi Istenünk!</i> Az evangélikus egyház félórása</p> <p>19.30 / Duna World <i>Zegzugos történetek</i> Klauzál tér, Dob utca</p> <p>20.05 / Pax Tv <i>„Szolga csak egy van, az Isten”</i> (ifjúsági irodalmi műsor)</p> <p>21.30 / Duna Tv <i>Kulák volt az apám (magyar dokumentumfilm)</i></p> <p>23.25 / M3 <i>Unokáink is látni fogják</i> A központi vásárcsarnok</p>	<p>12.00 / Kossuth rádió <i>Déli harangszó a diósgyőri evangélikus templomból</i></p> <p>12.40 / Pax Tv <i>Teológuspassió, 2014</i></p> <p>13.35 / M1 1100 év Európa közepén (magyar ismeretterjesztő sorozat)</p> <p>Somogy</p> <p>14.35 / Pax Tv <i>Magyar–finn evangélikus kapcsolatok</i></p> <p>17.35 / Duna World <i>Az árulásról (magyar dokumentumfilm)</i></p> <p>21.25 / Duna World <i>Viszlát, elvtársak! (dokumentumfilm-sorozat)</i></p> <p>Az ébredés, 1988</p> <p>22.30 / M3 <i>Roxinpad (koncertfilm)</i> Hobo Blues Band</p>	<p>5.15 / M1 <i>Hajnali gondolatok</i></p> <p>8.00 / Duna Tv <i>Lyukasóra (irodalmi műsor)</i></p> <p>13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félórása</p> <p>14.40 / Pax Tv <i>Kegyelméből van üdvösségetek a hit által</i> Dr. Fabiny Tamás püspök ige hirdetése</p> <p>20.20 / M1 <i>Szabadság tér '89 (történelmi magazinműsor)</i></p> <p>20.55 / Duna World <i>MR2 Akusztik</i> Mystery Gang</p> <p>23.00 / Duna Tv <i>Dalí mozija (francia dokumentumfilm, 2010)</i></p>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>13.55 / M3 <i>Amiről a kövek mesélnek... (magyar ismeretterjesztő sorozat)</i> Pécsvárad</p> <p>15.00 / Duna Tv <i>Magyar történelmi arcképcsarnok</i> Bakfark Bálint</p> <p>17.35 / Duna World <i>Tatafilm (magyar dokumentumfilm)</i> Novák Ferenc</p> <p>18.00 / Pax Tv <i>„Ha én rózsá volnék...”</i> Korányi András egyetemi tanár előadása</p> <p>20.25 / Duna World <i>Nemzeti nagyvizit</i> Szent István és Koppány</p> <p>1.35 / Duna Tv <i>Szerelmes földrajz</i> Pilisí barangolás Szörényi Leventével</p>	<p>6.01 / Magyar Katolikus Rádió <i>Szentek, szent életű emberek</i> Keresztelő János vértanúsága</p> <p>11.25 / Agnus Rádió (Kolozsvár) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (agnusradio.ro)</p> <p>11.32 / Kossuth rádió <i>Vendég a háznál</i> Gyerekekről felnőtteknek</p> <p>14.45 / Duna World <i>Századfordító magyarok</i> Dsida Jenő</p> <p>17.05 / Duna Tv <i>Váratlan utazás (kanadai tévéfilmsorozat)</i></p> <p>17.25 / Duna World <i>Irek</i> (magyar dokumentumfilm)</p> <p>19.25 / Kossuth rádió <i>Tetten ért szavak</i> Balázs Géza műsora</p>	<p>7.40 / Duna Tv <i>Élő egyház (vallási híradó)</i></p> <p>8.10 / Duna Tv <i>Isten kezében</i></p> <p>10.30 / Duna Tv <i>Hagyaték</i> Szent Flórián lovagjai – A tűzoltók</p> <p>10.50 / Duna World <i>Magyar történelmi arcképcsarnok</i> Thököly Imre</p> <p>15.30 / Szent István Rádió (Észak-Magyarország) <i>Ökumené – Testvéregyházak félórása</i> Benne: Lélekhangoló</p> <p>19.00 / Bartók rádió <i>Válogatás a New York-i Metropolitan archívumából</i></p> <p>19.30 / Duna Tv <i>Hogy volt?!</i> Az 1990-es év tévéműsoraiból</p>	<p>6.00 / Bartók rádió <i>Muzsikáló reggel</i> Benne: Vasárnapi orgonamuzsika</p> <p>6.50 / Mária Rádió <i>Ökumenikus lapszemle</i></p> <p>8.00 / Civil Rádió – FM 98 <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (civilradio.hu)</p> <p>9.00 / Pax Tv <i>Evangelikus istentisztelet a budavári templomból</i></p> <p>10.00 / Duna Tv <i>Magyar klasszikusok új köntösben</i> Katona József</p> <p>12.05 / Duna Tv <i>A világörökség kincsei</i> Észak-Moldva kolostorai</p> <p>22.40 / M3 <i>Gyertek el a névnapomra (magyar filmdráma, 1983)</i></p>

Istentiszteleti rend • 2014. augusztus 24.

Szentháromság ünnepe után 10. (Jeruzsálem) vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lekció: 1Kor 12,1–11; 2Móz 19,1–6(7). Textus: Jn 8,21–30. Énekek: 460., 323.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (úrv., német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Balicza Iván; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10.; **Sarepta, II., Modori u.** 6. de. 3/4 11. Veperdi Zoltán; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u.** 9. de. fél 10. (úrv.) dr. Zsigmond Árpád; **Csillaghegy–Békásmegyér, III., Mező u.** 12. de. 10. Fülöp Attila; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovzky Éva; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. Gerőfiné dr. Brebovzky Éva; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) Aradi György; de. 11. Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u.** 14. de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Balicza Iván; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u.** 17. de. 10. (úrv.) Kőszeghy Tamás; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u.** 22. de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u.** 14. de. fél 10. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u.** 46. de. fél 11. Bátorvzky Gábor; **Mátyásföld, XVI., Prodám u.** 24. de. 9. Bátorvzky Gábor; **Árpádföld, XVI., Menyhért u.** 42. (református templom) du. 3. Bátorvzky Gábor; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Darvas Anikó; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Darvas Anikó; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gőzön Gy. u.** de. 11. Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Kósa László; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Kósa László; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u.** 89. de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u.** 16. de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Fabiny Tibor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátraszentimre–Bagolyirtás, Jókai u. 7-9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. Missura Tibor; **Pilisvörösvár (református templom)** du. 2. (úrv.).

Istentiszteletek a Balatonnál

Alsódörgicse, Fő u. 43. de. 11.; **Badacsonytomaj, Római út 3.** de. 9.; **Balatonakali, Templom tér** du. 2.; **Balatonaliga, Club Aliga üdülőközpont, Balatonvilágos, Aligai út 1.** du. 6.; **Balatonalmádi, Bajcsy-Zs. u.** 25. du. 4.; **Balatonboglár, Hétház u.** 17. de. 11.; **Balatonfenyves, Bem u.** 9. (református imaház) du. 6.; **Balatonföldvár, Bajor Gizi Közösségi Ház, Kőröshegyi út 1.** du. 2.; **Balatonfüred, Bajcsy-Zs. u.** 15. de. 9.; **Balatonszárszó, Széchenyi u.** de. fél 9.; **Evangelikus Konferencia és Missziói Otthon, Jókai u.** 41. de. 9.; **Balatonszemes, Fő u.** 1. de. fél 10.; **Hévíz, Helikon u.** 6. du. fél 5.; **Kapolcs, Kossuth u.** 26. du. fél 4.; **Keszthely, Deák F. u.** 18. de. fél 11.; **Kőtcse, Templom u.** 7. de. 10.; **Kövágóörs, Arany J. tér 2.** de. fél 12.; **Mencshely, Kossuth L. u.** de. 11.; **Nagyvázsony, Temető u.** du. 2.; **Révfülöp, Villa Filip tér 2.** de. 10.; **Siófok, Oulu park** de. 10.; **Szentantalfa, Fő u.** de. háromnegyed 10.; **Taliándörög, Petőfi u.** 1. du. 2.; **Tapolca, Darányi u.** 1. de. fél 9.; **Veszprém, Kossuth u.** 4. de. 10.; **Zánka, Rákóczi u.** de. fél 9.

2014. augusztus 31.

Szentháromság ünnepe után 11. vasárnap. Liturgikus szín: zöld. Lekció: Lk 18,9–14; 2Sám 12,1–15a. Textus: 1Jn 2,1–2. Énekek: 456., 402.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; du. 6. Balicza Iván; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u.** 6. de. 3/4 11. Jegesi Zoltánné; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u.** 9. de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyér, III., Mező u.** 12. de. 10. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. dr. Lászlóné dr. Agod Anett; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Darvas Anikó; de. 11. (úrv.) Smidéliusz Gábor; du. 6. (orgonazenés áhítat) Smidéliusz Gábor; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u.** 14. de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) Gáncs Tamás; du. 6. dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u.** 17. de. 10. (úrv.) Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u.** 22. de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV., Gyarmat u.** 14. de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u.** 46. de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u.** 24. de. 9. Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u.** 42. (református templom) du. 3. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gőzön Gy. u.** de. 11. Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Gáncs Péter; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u.** 89. de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u.** 16. de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lackner Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátraszentimre–Bagolyirtás, Jókai u. 7-9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. Zászkaliczky Pál.

Istentiszteletek a Balatonnál

Alsódörgicse, Fő u. 43. de. 11.; **Balatonalmádi, Bajcsy-Zs. u.** 25. du. 4.; **Balatonboglár, Hétház u.** 17. de. 11.; **Balatonfüred, Bajcsy-Zs. u.** 15. de. 9.; **Balatonszárszó Evangelikus Konferencia és Missziói Otthon, Jókai u.** 41. de. 9.; **Hévíz, Helikon u.** 6. du. fél 5.; **Kapolcs, Kossuth u.** 26. du. fél 4.; **Keszthely, Deák F. u.** 18. de. fél 11.; **Kőtcse, Templom u.** 7. de. 10.; **Kövágóörs, Arany J. tér 2.** de. fél 12.; **Mencshely, Kossuth L. u.** de. 11.; **Nagyvázsony, Temető u.** du. 2.; **Révfülöp, Villa Filip tér 2.** de. 10.; **Siófok, Oulu park** de. 10.; **Szentantalfa, Fő u.** de. háromnegyed 10.; **Taliándörög, Petőfi u.** 1. du. 2.; **Veszprém, Kossuth u.** 4. de. 10.; **Zánka, Rákóczi u.** de. fél 9.

Összeállította: BALLA MÁRIA

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 24.)

Vigadjatok a mi erős Istenünk előtt. Zsolt 81,2 (Jel 19,7; Lk 19,41–48; Róm 9,1–8.14–16; Zsolt 59) Isten háta mögött. Szomorú, eldugott hely, ahol minden reménytelen. *Kölcsey:* „Vár állott, most kóhalom, / Kedv s öröm röpkedtek, / Halálhörgés, siralom / Zajlik már helyettek.” – Hogyan lehetne felvidítani népünket? Hogyan lehetne szabadulni a keresztyénekre oly gyakran rátapadó „dogmakomorságtól”? Hogyan lehetne Isten előtti őszinte vígságra váltani a háta mögötti „kirúgok a hámból” bújócskát? Ő már nincs háttal nekem. Emberré lett, felém fordította töviskoronás arcát. Ha megteszem a személyes Pál-fordulót, én sem leszek neki háttal. A színről színre látás előszobájába kerül életem, az evangélium erőterébe, az Isten előtti vigasságba.

Hétfő (augusztus 25.)

Krisztus a mi békességünk. Ef 2,14 (1Kir 8,56a; Róm 11,1–12; 1Krón 16,23–43) A mi békességünk nem a béke, hanem maga Jézus Krisztus. Tudomásul kell vennünk, hogy a bűneset óta nem létezik objektív békesség. Voltak próbálkozások, voltak ezerszer megszegett örökös békék a történelemben. A béke nem elvont fogalom. Nem kialakul, nem képződik, hanem a Messiás a keresztfán szerzi, és az Isten-ember viszonylatban kel életre. Az én békességemet adom nektek: nem úgy, amint a világ adja. Ez Jézus Krisztus megváltói műve, melyből következhet az ember-ember közötti béke, hiszen ránk bízta a békéltetés szolgálatát. Boldogok a békességet teremtők!

Kedd (augusztus 26.)

Nincs olyan kőszikla, mint a mi Istenünk. 1Sám 2,2 (1Kor 3,11; Lk 21,5–6.20–24; 1Krón 17,1–14) Egy barátom dolgozatot írt a modern archiválás sebezhetőségéről. „A több ezer évvel ezelőtt kőbe vésett üzenet ma is elolvasható, de mi lesz az állandóan változó digitális adathordozók sorsa?” – tette föl a kérdést. Ha a tanítványokat elhallgattatjátok, a kövek fognak megszólalni – mondta Jézus Jeruzsálemben kétezer évvel ezelőtt. Folytassuk most így: Ha a tegnapi floppylemezek olvashatatlanokká válnak is, az ókori információk a köveken még holnap is faggathatók, bár előbb-utóbb elmállanak azok is. Istennél azonban nincs változás vagy annak árnyéka. Nála az adathordozótól független a tartalom, az ő kegyelme változatlan. Az evangélium nem a múltat rögzíti, hanem a jövőt hirdeti. Énekelhetjük: az Ige kőszákként megáll.

Szerda (augusztus 27.)

Jézus pedig vette a kenyereket, hálát adott, és kiosztotta az ott ülőknek; ugyanúgy osztott a halakból is, amennyit kívántak. Jn 6,11 (3Móz 26,5b; Jn 4,19–26; 1Krón 17,15–27) Én még a kenyértisztelet korának neveltje vagyok. A kenyert tilos dobni, hát még eldobni. Igaz, akkor még nem volt olyan kenyérdömping, mint ma. Nem is volt úgy fölpuffasztva a tészta, nem is volt még ráragasztva az egymás mellett közömbösen elszuhanó, egymást soha nem keresztező vonalakból álló kód, de rajzoltak rá keresztet az apák, mielőtt megszegették. Miért keresztet? Mert a bogáncskóróra és orcaverejtekre kárhözhatott Ádámnak nemcsak a vetés-aratás irgalmát ígérte a Teremtő, hanem ő maga azért lett testté, hogy kézbe vegye az ember kenyerét, a mindennapit. Kenyérkereső szülők! Ott a helye a keresztnek a család kenyérében!

Csütörtök (augusztus 28.)

Mielőtt kiáltanak, én már válaszolok, még beszélnek, én már meghallgatom. Ézs 65,24 (Ef 3,20–21; Róm 11,13–24; 1Krón 18,1–17) A völgyben gőzmozdonyos vonat haladt. Fölszállt a fehér gőz a sípból, de a hang csak később ért hozzánk. Gyorsabban terjed a fény a hangnál – tanítgatott édesapám. Régi, szinkronhibás filmekben előbb csörömpöl a tányér, s csak azután török darabokra. Tanulságos és mulatságos élmények. Isten imameghallgató „szinkroneltelodása” azonban fordított. Még ki sem mondtam, és már meghallgatta. Ez nem fizikai jelenség, mint ahogyan közelsége sem térbeli, hanem lelki. Közöl van az Úr a megtört szívűekhez. Velük, mellettük, bennük van.

Péntek (augusztus 29.)

Ha pedig azt reméljük, amit nem látunk, akkor állhatatossággal várjuk. Róm 8,25 (Ézs 8,17; Lk 23,27–31; 1Krón 19,1–15) Illik, nem illik. Az illemszabályok dzsungelében messze sodródtunk az eredeti, nagyon is életszerű magaviseletől. Mi illik, mi illeszthető egymáshoz? – ez az eredeti kérdés. Az apostol figyelmeztet: „szakasszátok el magatokat” attól, ami nem illik hozzátok. Illik-e a kétségbeesés, a türelmetlenség, az állhatatlanság a reménységhez? Semmiképpen! Most tükör által homályosan látunk, tehát remélünk kitarással a színről színre látásig. „Dum spiro, spero” – amíg élek, remélek! A reménység illik az élethez az örök életig, mert nem szegyenít meg.

Szombat (augusztus 30.)

Azért fáradunk és küzdünk, mert az élő Istenben reménykedünk, aki üdvözítője minden embernek. 1Tim 4,10 (1Sám 17,45; 5Móz 4,27–35/36–40; 1Krón 19,16–20,8) Valaki jellegzetes módon tett fel kérdést Jézusnak: Kevesen vannak-e az üdvözülők? A Megváltó egyenes válasza: igyekezzetek bemenni! Lehet, hogy a kérdés föltevője már benn érezte magát, s önelégülten egyfajta statisztikát akart hallani? A minden ember üdvözítője nem nagy számokban gondolkodik, hanem egyesekben, személyekben, akik az üdvöt elfogadva képesek az élő Istenbe vetett reménységgel fáradni és küzdeni a másik emberért.

■ GYŐRI JÁNOS SÁMUEL

HETI ÚTRAVALÓ

„Isten a gőgösöknek ellenáll, az alázatosoknak pedig kegyelmet ad.” (1Pt 5,5)

Szentháromság ünnepe után a 11. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi Jézus iskolájának idei tantervét közlik, melynek fő témája: Mindig kegyelemre szorulunk! „Krisztus által, hitben van menetlünk ahhoz a kegyelemhez, amelyben állunk, és dicsekedünk is azzal a reménységgel, hogy részesedünk Isten dicsőségében.” (Róm 5,2; Lk) Az Úr Jézus elnémitja a dicsekvőt, s az alázatost felmagasztalja. Példatörténetében a farizeus imádkozott: „Istenem, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember...” A vámszedő pedig mellett verve szól: „Istenem, légy irgalmas nekem, bűnösnek!” Jézus ezzel minket oktat: „...ez megigazulva ment haza, nem úgy, mint amaz. Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztalatik.” (Lk 18,11.13.14) Luther szókimondó: „Isten kimondja: a farizeus minden cselekedete istenkáromlás. Ha csak ujjnyival a legkomiszabb bűnös fölé tolong magamat, Isten megaláz.” Pál tömören tanít teológiát: „Hiszen kegyelemből van üdvösségetek hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék.” (Ef 2,8–9) Jézus iskolájában nem középiskolás fokon oktat a Szentlélek, de úgy, hogy minden tanítványa megérthesse a tananyagot: Isten igazsága minden emberé kegyelemből, hit által (lásd Róm 3,21–26). Az Örökkévaló prófétája által képes beszédben szemlélteti e heti igénk igazságát: „...én, az Úr, teszem alacsonnyá a magas fát és magassá az alacsony fát.” (Ez 17,24) Jézus kiützte az ördögöt a pogány asszony leányából, mert alázatosan, kitarító hittel kérte őt, és a szaván fogta: „Uram, a kutyák is esznek az asztal alatt a gyermekek morzsáiból.” (Mk 7,28) A presbitertárs inti a Jézus iskolájába járó véneket, ifjakat: „...legettessék Isten közöttetek levő nyáját... önként..., készségesen..., mint akik példaképei a nyájnak. (...) ti, ifjabbak, engedelmeskedjétek az idősebbeknek, egymás iránt pedig valamennyien legyetek alázatosak, mert...” (1Pt 5,2–3,5; a folytatást lásd heti igénkben.) Péter hiteltel tanító, mivel kijárta Jézus iskoláját; a főpap házában háromszor letagadta, hogy ismeri őt. „...egyszerre megszólalt a kakas. Ekkor megfordult az Úr; és rátekintett. Péter pedig visszaemlékezett az Úr szavára... Azután kiment, és keserves sírásra fakadt.” (Lk 22,60–62) „Könyörülj rajtam, Uram, mert erőtlén vagyok” (GyLk 673) Ám akiket Isten elhívott iskolájába, azokat meg is igazította, ezért már zenghet a megváltottak hálaéneke. „Erős a mi városunk... Nyissátok ki a kapukat, hadd jöjjön be az igaz nép... Bízotok az Úrban mindenkor, mert az Úr a mi kősziklánk mindörökké!” (Ézs 26,1.2.4) „Kőszáluk, váruk voltál szüntelen... / Ó, hálaének, szállj az égbe fel! / Halleluja!” (EÉ 454,2,7)

■ GARAI ANDRÁS

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 31.)

A jó napokban élj a jóval, a rossz napokban pedig lásd be, hogy ezt is, amaz is Isten készítette azért, hogy az ember ne találja ki, mi következik. Préd 7,14 (Róm 8,28; Lk 18,9–14; Ef 2,4–10; Zsolt 37,1–20) Az élet minden élvezetét megragadó Salamon király mégis oly sokszor hangoztatta: minden hiábavalóság. Az Istenre hagyatkozó ember pedig meglátja: az életben semmi sem volt hiábavaló. A jó hálara indított, a rossz imára készített, de nem távolított el attól, aki kezében tartja a sorsomat. Mert Isten látja a jövőmet. Szeretete és jósága készítette el azt számomra. Sok mindent nem tudunk előre, de azt a jövőt, hogy Isten vár, biztosan kell ismernünk.

Hétfő (szeptember 1.)

Jertek, és lássátok Isten tetteit! Félelmesek dolgai az emberek között. Zsolt 66,5 (Ef 1,3; Ez 17,1–6.22–24; 1Krón 21,1–14) Az ember legnagyobb hiányossága, hogy nem látja meg a mindennapi történelemben, a világ rendezett szépsége mögött Isten alkotó és védelmező kezét. „Jertek, és lássátok...” Olyan kedves hívogatás ez, mint ahogy a gyermekünk tanítjuk és eszméltetjük: „Fiam, látod, mindent a te boldogságodért teszünk.” Isten az emberek között mutatja meg hatalmát és szeretetét. Tekintsünk vissza a saját életünkre! Bizony elcsodálkozhatunk: a magam ereje kevés lett volna, hogy kibírjam, de Isten a karjában tartott.

Kedd (szeptember 2.)

Semmiért se aggódjatok, hanem imádságban és könyörgésben mindenkor hálaadással tárjátok fel kéréseiteket Isten előtt. Fil 4,6 (Zsolt 145,18; 1Móz 19,15–26; 1Krón 21,15–22,1) Pál amikor leírja e sorokat, börtönben van. Jól tudja, mi a félelem és az aggodás, és mi az ellenszere. Oly sokszor vesszük észre saját aggodalmaink börtönébe zárva, hogy rossz úton keressük a megoldást, a szabadulást. Pedig csak felfelé kellene emelni a tekintetünket az ég felé. Bizonyosnak lenni abban, hogy Isten a rosszból is jót hoz ki. Az imádság szárnyaira helyezni lelkünket, hogy egészen más perspektívából, isteni távlatból lássuk: „Bízzál az Úrban, rólad ő / Meg nem feledkezik, / Sorsod sötétlő árnya közt / Szent arca rejtezik.” (EÉ 328,3)

Szerda (szeptember 3.)

Ettől fogva tanítványai közül sokan visszavonultak, és nem jártak vele többé. Jézus ekkor megkérdezte a tizenkettőtől: „Vajon ti is el akartok menni?” Simon Péter így felelt: „Uram, kihez mennénk? Örök élet beszéde van nálad.” Jn 6,66–68 (Zsolt 16,2; Mk 7,24–30; 1Krón 22,2–19) A kenyérsoda után királlyá akarták tenni Jézust. De amikor arról szólt, hogy ő az a kenyér, amely a mennyből szállt alá, már elfordult tőle, „nem jártak vele többé”. Jézus Krisztus követése egész életünket, gondolkodásunkat, az élethez való viszonyunkat meg kell, hogy változtassa. Sokakat éppen ez riaszt vissza attól, hogy keresztyénné váljanak, mert lemondásként élik meg a mellette való döntést, nem nyereségként. Felismertük-e, hogy Jézus követése kizárólagosságot kíván? El tudjuk-e mondani Péterrel együtt: „Uram, kihez mennénk? Örök élet beszéde van nálad?”

Csütörtök (szeptember 4.)

Újra irgalmas lesz hozzánk, eltapossa bűneinket, a tenger mélyére dobja minden vétünkét! Mik 7,19 (Jn 12,47b; 1Pt 5,1–5; 1Krón 28,1–13) A legtöbb ember a bűn hordozásának terhével szenved egy életen keresztül. Ezért nem hiszi el Isten örökkévaló szeretetét és haragja végességét. A bűnnek iszonyatos ereje van. Rabbá tesz és megbénít. Ezért kell eltaposni, harcképtelenné tenni és a tenger mélyére vetni, mint egy követ. Az ősevangélium leírja: „az asszony magva” (1Móz 3,15), Jézus Krisztus az, aki a szabadulást hozza az ember számára. Cipeljük-e bűneinket, vagy letesszük az Úr elé, akinek van hatalma eltaposni és mélybe dobni őket?

Péntek (szeptember 5.)

Kezeden van sorsom. Zsolt 31,16 (Mt 6,34; Lk 22,54–62; 1Krón 29,1–22) Charles Blondin híres cirkuszi mutatványos volt az 1800-as években, aki a Niagara-vízesés fölött húzott acéldróton védőháló nélkül mutatta be produkcióit. Egyszer egy téglával megrakott talicskát tolt át, majd megkérdezte a csodálkozó tömegetől: „Ki hiszi el, hogy egy embert is át tudok vinni a talicskámban?” Mindenki felemelte a kezét, mert meg voltak győződve róla, hogy képes rá. Ezután azt kérdezte a nézőktől: „Ki az közületek, aki vállalkozik rá, hogy áttoljam a túloldalra?” Ekkor minden kéz lehanyatlott. Kevesen veszik ma is a bátorságot, hogy egy ember kezére bízzák a sorsukat. Azok között vagyunk-e, akik készek egész életüket Isten biztosan tartó kezébe helyezni?

Szombat (szeptember 6.)

Akiket pedig Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. Róm 8,14 (Ézs 61,1a; Ézs 26,1–6; 2Krón 1,1–17) A Szentlélek különös, felülről kapott mozgatóerő életünkben. Világító fény, mely felragyog előttünk, és vezet életünk homályában és sötétjében. Akiket Isten Lelke vezet, azok megkapták azt a rangot, hogy Isten fiai lehetnek, nem szolgák. A sátn szolgaságba, rabigába dönt. Isten fiává fogad, mert örökséget készített számunkra. Milyen lélek fog vezetni bennünket ma? Békesség és szeretet árad belőlünk, vagy harag és gyűlölet? Imádkozunk a Szentlélek ajándékáért!

■ GYŐRI JÁNOS SÁMUEL

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangelikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: elfozites@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvásószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandoor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
Tervezőszerkesztő: Szabó Dávid Károly. **Munkatárs:** Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu). **Rovatvezetők:** dr. Hafenschcher Károly – Régi-új liturgikus sarak (hafo@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kende@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamam@t-online.hu).
Szerkesztőbizottság: Adami Mária, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kende K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó:** Kende K. Péter (peter.kende@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). **Felelős vezető:** Nagy Zoltán. **Árusítja a kiadó.** **Terjeszti a Magyar Posta Zrt.** **Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt.** Hírlapüzletig ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • **INDEX** 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsőjéig regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratosokat nem őrizzük meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratosokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratosokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

